

Rakkaus ja rakkauden ilmenemiseen vaikuttavat tekijät ammatillisessa sijaishuollossa

Sosiaalityö
pro gradu -tutkielma
Sosiaalitieteiden laitos
Turun yliopisto

Laatija:
Hanna Hautala

4.4.2024
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Hanna Hautala

Otsikko: Rakkaus ja rakkauden ilmenemiseen vaikuttavat tekijät ammatillisessa sijaishuollossa

Ohjaaja: Professori Johanna Kallio

Sivumäärä: 95 sivua

Päivämäärä: 4.4.2024

Axel Honneth (1995) on osoittanut tunnustussuhdeteoriassa, että rakkaus on välttämätöntä ihmisen itseluottamuksen, itsekunnioituksen ja itsearvostuksen kehittymisen kannalta. Rakkaus on kuitenkin käsitteenä haastava, eikä sitä ymmärretä yhtenäisellä tavalla. Erityisen ristiriitaisia ajatuksia rakkauteen liitetään ammatillisessa kontekstissa. Tässä pro gradu -tutkielmassa on selvitetty, miten rakkaus tai rakkaudellinen tunnustus ilmenevät ammatillisen sijaishuollon työntekijöiden ja ammatillisessa sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten välillä ja mitkä tekijät vaikuttavat rakkauden tai rakkaudellisen tunnustuksen esiintymiseen kontekstissa.

Vastausta kysymykseen on etsitty integratiivisen kirjallisuuskatsauksen ja sisällön analyysin keinoin. Kirjallisuuskatsaus suunnattiin 2015–2023 aikana julkaistuille tutkimuksille. Haku toteutettiin systemaattisesti. Lopullinen aineisto muodostui 13 vertaisarvioidusta tutkimuksesta.

Tutkielmassa löydettiin viisi rakkauden ilmenemisen teemaa: huomioiminen ja läheisyys, ammatillisuuden ylittäminen, tasavertaisuus ja vastavuoroisuus, sinnikkyys ja tekijä, jolle on annettu nimi ”juuri sinä”. Tulokset osoittavat, että rakkaus näkyy sanoina ja tekoina sekä vaatii ajan ja huomion antamista lapselle. Rakkauteen liittyvät rakkauden sanoittamisen lisäksi fyysiset huomionosoitukset. Rakkautta koettiin usein tiettyjen erityisten ihmisten kanssa, vastavuoroisessa ja tasavertaisessa suhteessa. Suhteen molemmat osapuolet olivat toiseen emotionaalisesti sitoutuneita ja suhteessa kokonaisina ihmisinä avaten toiselle omaa elämäänsä. Työntekijät saattoivat toimia radikaalisti niissä tilanteissa, joissa institutionaaliset käytännöt ja ammatillisuuden rajat estivät lapsen tarpeiden huomioimisen. Rakkaus ilmeni myös työntekijän sinnikkyytenä seisoa lapsen rinnalla erityisesti tilanteissa, joissa lapsella oli vaikeaa tai luottamuksellista suhdetta ei ollut vielä syntynyt.

Rakkauden ilmenemiseen vaikuttavat lapsilähtöiset tekijät, työntekijälähtöiset tekijät, institutionaalisuus ja valtasuhteet sekä pysyvyys ja organisaation tuki. Lasten ja työntekijöiden aiemmat kokemukset ja kiintymystyyli vaikuttivat siihen, miten toisen osapuolen toimintaa tulkittiin ja miten toista kohdeltiin. Suhteen kehittymiseen tai sen estymiseen vaikuttavat monet institutionaaliset tekijät kuten objektiivisuus, ammatilliset vaatimukset, asetetut tavoitteet sekä se, miten lapset nähdään ja miten heistä puhutaan.

Tulosten mukaan yksikin työntekijä, joka osoittaa sijaishuollossa asuvalle lapselle rakkautta, voi vaikuttaa tämän elämään merkittävästi. Jos rakkautta ei aseteta laitoksessa tavoitteeksi, jää sen esiintyminen yksittäisten työntekijöiden ja lasten välisen, usein radikaalin toiminnan varaan. Rakkauden merkitystä ammatillisessa sijaishuollossa tulisi edistää huomioiden lapsi-, työntekijä- ja organisaatiolähtöiset tekijät ja laitoksen tavoitteet. Uudenlaisen toimintatavan etsiminen vaatii ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta. Jos rakkaus todetaan jossain yhteydessä mahdolliseksi, on sekin sanottava ääneen ja pohdittava, onko toiminnan jatkumiselle eettisiä edellytyksiä.

Avainsanat: rakkaus, sijaishuolto, tunnustussuhteet

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Sijaishuollossa asuvat lapset ja nuoret	8
2.1	Sijaishuollon perusteet ja sijaishuollon toteutuminen Suomessa	8
2.2	Sijoitettujen lasten hyvinvointi kansainvälisissä tutkimuksissa	10
2.3	Sijoitettujen lasten hyvinvointi Suomessa	11
3	Tunnustussuhteet	14
3.1	Hegel ja kamppailu tunnustuksesta	14
3.2	Axel Honnethin tunnustussuhdeteoria	14
3.2.1	Tunnustuksettomuus	18
3.3	Muut rakkauden määritelmät	19
3.4	Vaihtoehtoiset näkökulmat: kiintymyssuhdeteoriat ja muut suhteen laatuun vaikuttavat tekijät	21
4	Tutkimus	25
4.1	Tutkimuskysymykset	25
4.2	Keskeisten käsitteiden määrittely	25
4.2.1	Ammatillisen sijaishuollon työntekijät	25
4.2.2	Sijaishuollossa asuvat lapset ja nuoret	25
4.2.3	Rakkaudellinen tunnustus	26
4.2.4	Rakkaus	26
5	Aineiston analysointi	27
5.1	Integroiva kirjallisuuskatsaus menetelmänä	28
5.2	Tutkimusstrategia	29
5.3	Aineiston hankinta ja kuvaus	31
5.4	Sisällön analyysi	39
5.5	Aineiston kriittinen arviointi	39
5.6	Eettinen arviointi	41
6	Tutkimustulokset	42
6.1	Rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmeneminen sijaishuollon kontekstissa	42
6.1.1	Huomioiminen ja läheisyys	42
6.1.2	Ammatillisuuden ylittäminen	44
6.1.3	Tasavertaisuus ja vastavuoroisuus	48
6.1.4	Sinnikkyys	49
6.1.5	"Juuri sinä"	50
6.2	Rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen vaikuttavat tekijät sijaishuollon kontekstissa	53
6.2.1	Lapsilähtöiset tekijät	53
6.2.2	Työntekijälähtöiset tekijät	55
6.2.3	Institutionaalisuus ja valtasuhteet	57
6.2.4	Pysyvyys ja organisaation tuki	59
7	Johtopäätökset	62

Rakkauden ilmeneminen ammatillisessa sijaishuollossa lapsen tai nuoren näkökulmasta	62
Rakkaus ammatillisessa sijaishuollossa työntekijän näkökulmasta	64
Rakkaus ammatillisessa sijaishuollossa organisaation näkökulmasta	66
Tutkimuksen rajoituksista ja tulevien tutkimusten kohdentumisesta	68
Lopuksi	69
Lähteet	71
Liitteet	82
Liite 1. Aineistohaku: vaiheiden 2 ja 3 karsitut ja mukaan otetut artikkelit.	82
Liite 2. Aineiston muodostaminen kokonaisprosessi.	86
Liite 3. Aineiston sisältö: Rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmeneminen ammatillisen sijaishuollon kontekstissa	87
Liite 4. Aineiston sisältö: Rakkauden tai rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen vaikuttavia tekijöitä ammatillisen sijaishuollon kontekstissa	92

1 Johdanto

Axel Honneth (1995) kirjoittaa, että ihmisen luottamus itseään ja ulkomaailmaa kohtaan sekä vapaus tehdä valintoja, saavutetaan rakastetuksi tulemisen kautta. Rakkauden kautta ihminen saavuttaa tunteen siitä, että on rakkauden arvoinen ja oppii, mitä toisen rakastaminen on. Honnethin lisäksi lukuisat tutkijat ovat osoittaneet, että lapset tarvitsevat rakkautta sekä vakaita ja luotettavia ihmissuhteita (mm. Hooks 2000; Kelly, Thornton, Anthony & Krysik 2021; Kaukko, Wilkinson & Kohli 2021) Rakkauden ajatellaan liittyvän luontevimmin ihmisten lähisuhteisiin, vaikka se ei ole näissäkään itsestäänselvyys. Se, mihin rakkautta ei kuitenkaan usein liitetä, on ammatillinen konteksti. Tästä huolimatta monissa valtioissa yhteiskunnalle on annettu tehtäväksi huolehtia siitä haavoittuvasta osasta kansaa, joka ei saa asianmukaista tai riittävää huolenpitoa omilta lähisuhteiltaan. Kun kyse on lasten ja nuorten ammatillisesta sijaishuollosta, siirtyvät monet vanhempien velvoitteet sijaishuollon työntekijöille. Sijaishuollon työntekijöille voikin olla luontevaa täyttää monia lasten ja nuorten tarpeita, mutta vaade rakastamiseen tai rakkauden vastaanottamiseen voi herättää ristiriitaisia tunteita. Ammatillisuuteen kun liitetään usein esimerkiksi objektiivisuuden ja tasapuolisuuden vaatimus sekä voimakkaiden tunteiden piilottamista ja yksityisyyden varjelemista. Tämän lisäksi työntekijöiden toimintaa usein arvioidaan ja sen edellytetään olevan tehokasta ja muutosta tuottavaa. Voidaanko lasten ja nuorten rakastetuksi tulemisen tarvetta ja ammatillisia vaatimuksia saada missään tilanteessa vastaamaan toisiaan?

Honnethin (1995) tunnustussuhdeteoriaa on sovellettu lukuisiin eri yhteyksiin yksilösuhteista yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden käsittelyyn. Honnethin (mt.) mukaan ihmisen itsesuhteen ja identiteetin kehittymiseen vaikuttaa se, miten muut tunnustavat hänen olemassaolonsa. Tunnustaminen konkretisoituu rakkautena, kunnioituksena ja arvostuksena ja nämä taas ovat yhteydessä ihmisen itsetuntoon, itsekunnioitukseen ja itsearvostukseen. Keskityn tässä pro gradu -tutkielmassa rakkaudelliseen tunnustamiseen. On kuitenkin hyvä ymmärtää, että rakkaus käsitteenä on kaikkea muuta kuin yksiselitteinen.

Samalla kun mahdollisesti sanomme ääneen rakkauden välttämättömyyden lapsille ja nuorille, on syytä pohtia, voimmeko vaatia rakkauden osoittamista työntekijöiltä ja missä muodossa ilmenevä rakkaudellinen tunnustaminen olisi kohtuullista. Nykypäivän ajatus on lähtökohtaisesti se, ettei työntekijöitä voida velvoittaa tuntemaan rakkautta asiakkaita kohtaan, eikä heidän liioin oleteta tekevän työtä kutsumuksesta. Rakkauden vaatimusta esitettäessä ei tulisi unohtaa ilmiöön liittyviä feministisiä vaikutuksia, sillä vaatimus esitetään

juuri naisvaltaisille aloille. On hyvä pohtia, lisääkö rakkauden vaatimus työn kutsumusimagoa vieden tilannetta työntekijöiden oikeuksien ja työn arvostuksen kannalta haitallisempaan suuntaan.

Helsingin, Itä-Suomen ja Oxfordin yliopistojen sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyössä tekemä tutkimus vuonna 2021 osoitti, että sijoitetuilla lapsilla oli heikompi tilanne kaikkien tutkittujen mittareiden osalta kuin heidän ei-sijoitetuilla sisaruksillaan, eikä syytä tähän löydetty pelkästään lasten ja nuorten historiasta. Professori Heikki Hiilamo totesi tutkimuksen johtopäätöksissä, että sijaishuollon kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota. (Sariaslan, Kääriälä, Pitkänen, Remes, Aaltonen, Hiilamo, Martikainen & Fazel 2021.) Monet tutkijat (mm. Costa, Melim, Tagliabue, Mota & Matos 2020; Ikonen, Eriksson & Heino 2020) ovat ehdottaneet, että ratkaisua voisi lähteä etsimään sijaishuollossa asuvien lasten ja työntekijöiden välisistä suhteista.

Lastensuojelulaitoksista puhuttaessa ei voi ohittaa sitä tosiasiaa, että lastensuojelu tuotetaan suurelta osin yksityisten yritysten toimesta (84 prosenttia vuonna 2020). Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon kustannukset ovat vuosittain 1,2 miljardia euroa ja neljä suurinta palveluntuottajaa tuottaa 15 prosenttia kaikista yksityisistä lastensuojelun laitospaikoista euroa (Kääriälä & Hiilamo 2023.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän selvityksen perusteella sijaishuollon laatu vaihtelee yksiköissä. On myös todettu, että sijaishuollon markkinaistuminen lisää riskiä henkilöstön vaihtuvuudelle ja kadottaa sijaishuoltopaikoista kodinomaisuutta ja omaleimaisuutta. (Porko, Heino & Eriksson 2018.) Skott-Myhre, Skott-Myhre, Kouri ja Smith (2016) väittävät, että nykypäivän kapitalistit pyrkivät saamaan voittoa laitoshoidossa asuvien nuorten elämällä. Heidän kuvailemansa riisto toteutuu ensisijaisesti erottamalla rakkaus ja aineelliset olot toisistaan. Kirjoittajat peräänkuuluttavat kysymystä: miksi ylipäätään otamme lapset ja nuoret kasvamaan järjestelmään, joka ei tarjoa välttämättömiä edellytyksiä elämälle.

Lapsen oikeuteen kasvaa rakkauden ilmapiirissä löytyy vaade myös Yhdistyneiden kansakuntien (YK) lasten oikeuksien sopimuksen johdantotekstistä, jossa todetaan: ”*(Osapuolet) ovat vakuuttuneita siitä, että perheellä, joka on yhteiskunnan perusryhmä ja sen kaikkien jäsenten ja erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö, on oikeus saada tarvittavaa suojelua ja apua niin että se pystyy täydellisesti hoitamaan velvollisuutensa yhteiskunnassa, tunnustavat, että lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden,*

rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä” (Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien sopimus). Ajattelen, että tätä vaatimusta tulee soveltaa myös niihin lapsiin, jotka eivät kasva perheensä kanssa. YK:n lasten oikeuksien sopimusta ei voi soveltaa vain osaan lapsista.

Tätä kirjoittaessani tiedostan hyvin, ettei kaikilla vanhempiensa kanssa asuvillakaan lapsilla ja nuorilla ole kokemusta rakkaudesta. Ymmärrän senkin, että osalla sijoitetuista lapsista on rakastavia ihmisiä sijaishuollon ulkopuolella. Nämä seikat eivät kuitenkaan voi olla selitys sille, ettemme pyrkisi järjestämään kehitystä ja hyvinvointia tukevia olosuhteita haavoittuvassa asemassa oleville lapsille ja nuorille, jotka ovat joutuneet elämään tavalla tai toisella hyvinvointinsa ja kehityksensä kannalta epäsuotuisissa oloissa ja joiden elämään teemme heidän nykyhetkensä ja tulevaisuutensa kannalta merkittävän intervention. Yhteiskunnalla on erityinen moraalinen velvollisuus edistää sijoitettujen lasten asemaa ja hyvinvointia.

On siis syytä pohtia, miksi sijaishuoltolaitoksiin sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ei ole parantunut. Sijaishuoltoon käytetään paljon resursseja, mutta jotain tuntuu edelleen jäävän huomioimatta. Väitän tässä pro gradu -tutkielmassa, että tämä puuttuva tekijä on rakkaus. Lähden pro gradu -tutkielmassani liikkeelle avaamalla sijoitettujen lasten tilaa ja hyvinvointia erityisesti Suomessa. Jatkan tästä johdattelemalla lukijan tunnustussuhdeteorioiden historiaan ja nykypäivään, keskittymällä Axel Honnethin määrittelemään rakkaudelliseen tunnustukseen. Esittelen myös miten eri tavoin rakkautta voi tarkastella. Avaan tekstissäni, mitä tiedämme tunnustuksesta ja rakkaudesta sijaishuollon kontekstissa. Kirjallisuudessa pohdin, miten kiintymyssuhdeteoriat suhteutuvat tunnustussuhdeteoriaan, ja miten sijaishuollossa asuvan lapsen tai nuoren ja työntekijän omat taustat vaikuttavat siihen, millainen suhde heidän välillensä kehittyy. Tämä suhteen laatu on kuitenkin perusta ja edellytys sille, että suhteessa voi ilmetä rakkautta. Pyrin pro gradu -tutkielmassani selvittämään kirjallisuuskatsauksen keinoin, millä tavoin rakkaus tai rakkaudellinen tunnustus voi ammatillisen sijaishuollon kontekstissa ilmetä ja mitkä eri tekijät voivat vaikuttaa rakkauden ilmenemiseen kyseisessä kontekstissa.

2 Sijaishuollossa asuvat lapset ja nuoret

2.1 Sijaishuollon perusteet ja sijaishuollon toteutuminen Suomessa

Suomessa lapsen huostaanotto tai kiireellinen sijoitus perustuvat lastensuojelulakiin. Sijaishuollossa lapsen hoito ja kasvatus järjestetään syntymäkodin ulkopuolella kun ”*puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä tai lapsi vaarantaa vakavasti omaa terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihkeitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla vastaavalla tavalla*” (Lastensuojelulaki 40 §). Huostaanotolla pyritään turvaamaan lapsen tai nuoren kasvu ja kehitys silloin, kun mitään muita keinoja ei ole enää käytettävissä. Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulain (13.4.2007/417) 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 49 §). Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee huomioida lapsen tarpeet, huostaanoton perusteet ja paikan on kyettävä tukemaan lapsen yhteydenpitoa läheistensä kanssa. Lasta on aina kuultava häntä koskevassa huostaanotossa ja sijaishuoltopaikan valinnassa. Huostaanotto on mahdollista tehdä tahdonvastaisesti, jos se nähdään lapsen edun mukaiseksi. (THL 2023a.)

Perhehoidossa lapsi asuu perhehoitajan tai sijaisvanhemman kodissa. Perhehoitoa pidetään usein ensisijaisena sijaishuollon vaihtoehtona, mutta valinnan tulisi aina perustua lapsen etuun. Ammatillinen perhehoito vastaa perhehoitoa monilta osin, mutta ammatillisilta perhehoitajilta vaaditaan työhön sopiva koulutus, kokemus ja ominaisuudet ja se on luvanvaraista. Heidän lisäksensä ammatillisessa perhehoidossa on usein muutakin henkilökuntaa. Lasten määrä on rajoitettu seitsemään. Perhehoidossa tai ammatillisessa perhehoidossa ei saa käyttää lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä.

Lastensuojelulaitoksiin kuuluvat lastenkodit, koulukodit ja näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset, kuten vastaanottokodit ja nuorisokodit. Laitoshuolto on muihin sijaishuoltomuotoihin nähden toissijainen ja sitä järjestetään, jos muu ei ole lapsen edun mukaista esimerkiksi riittämättömien tukitoimien vuoksi. Lastensuojelulaitokset tarvitsevat toiminnalleen luvan ja laitoksille on lukuisia muita edellytyksiä esimerkiksi tilojen, lasten määrän, henkilökunnan määrän ja pätevyyden osalta. Laitoshoidossa on mahdollisuus käyttää lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä lain edellyttämällä tavalla. (THL 2023b.)

Tämän pro gradu -tutkielman tutkimuskysymyksissä keskitytään ammatilliseen sijaishuoltoon, mikä tarkoittaa tässä kaikkia muita sijaishuollon malleja kuin perhehoitoa.

Vuonna 2022 Suomessa oli kodin ulkopuolelle sijoitettuna 17885 alle 18-vuotiasta lasta eli 1,6 prosenttia kaikista lapsista. Näistä kiireellisesti sijoitettuna oli 0,5 prosenttia ja huostaanotettuina 1,1 prosenttia. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on noussut tasaisesti 1990-luvulta lähtien, ollen esimerkiksi 1992 reilu 8000 kappaletta. Sijoitusten määrä suhteutettuna ikäluokkaan kasvaa lasten iän noustessa ja oli huostaanotettujen osalta korkeimmillaan 16–17 -vuotiaiden ikäryhmässä ja kiireellisten sijoitusten osalta 13-17 -vuotiaiden kohdalla. 2021 kiireellisesti sijoitetuista lapsista oli otettu huostaan vuoden 2022 loppuun mennessä 44 prosenttia, joten nämä tekijät ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Lastensuojelun kustannukset olivat 2021 yhteensä 1,23 miljardia euroa, josta laitos- ja perhehoidon kustannukset olivat 904 miljoonaa euroa. Laitospalveluiden osuus oli tästä 591 miljoonaa euroa. Kasvua sijaishuollon osalta on tullut 23 prosenttia vuosien 2017–2021 aikana. (THL 2023c.)

Vuoden 2022 lopussa huostassa olleista lapsista oli 55 prosenttia sijoitettuna perhehoitoon, ammatilliseen perhehoitoon 8 prosenttia ja laitoksiin 34 prosenttia. Sijoitusmuodot olivat yhteydessä lapsen ikään ja laitossijoituksen osuus kasvoi lapsen iän kasvaessa siten, että alle 6-vuotiaista lähes kaikki oli sijoitettu perhehoitoon ja valtaosa 16–17 -vuotiaista oli sijoitettuna laitokseen. Saman lapsen kohdalla sijoituspaikat voivat vaihtua vuoden aikana esimerkiksi vastaanottokodista sijaisperheeseen ja sijaisperheestä sijaishuoltolaitokseen. Puolet 2021 alussa ensimmäistä kertaa sijoitetuista lapsista oli sijoitettuna vielä vuoden loppuessa. Vuoden 2020 lopussa huostassa olleista alle 15-vuotiaista lapsista 91 prosenttia oli huostassa myös vuoden 2022 lopussa. Vaihtelu sijoitusten pituudessa oli kuitenkin suurta vaihdellen muutamasta kuukaudesta useisiin vuosiin. (THL 2023c.)

Terveyden ja hyvinvointilaitoksen vuonna 2016 teettämän selvityksen (Heino, Hyry, Ikäheimo, Kuronen & Rajala) mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten elämässä on ollut monenlaisia riskitekijöitä. Sijoitettujen lasten perheistä 70 prosenttia oli köyhiä ja sai toimeentulotukea. Lähes puolessa perheistä havaittiin vaikeuksia vanhemman toiminnanohjauksessa. Lasten vanhemmilla oli runsaasti mielenterveysongelmia (60 prosentilla) ja neljänneksessä tapauksista lapsen tilanteeseen vaikutti merkittävästi vanhemman alkoholin käyttö. Huumeita ja muita päihteitä käytti joka viides sijoitettujen lasten vanhemmista. Huomattava osa vanhemmista (89 prosenttia) oli uupuneita tai

jaksamattomia. Jopa 75 prosentilla vanhemmista oli osaamattomuutta vastata lapsen tarpeisiin. Sijoitettujen lasten perheissä oli havaittu myös runsaasti erilaisia ristiriitoja (76 prosentissa) ja väkivaltaa (48 prosentissa perheistä). Melkein 30 prosentissa tapauksista lasta oli pahoinpidelty tai tästä oli epäily. Heino ym. (2016) totesivatkin usein sijoitettujen lasten kasvaneen pelon ja ristiriitaisuuksien ilmapiirissä.

Lapsilähtöisiä tekijöitä sijoituksen taustalla olivat lapsen tai nuoren fyysinen tai neurologinen sairaus (32 prosentilla) tai psyykinen oireilu (yli 60 prosentilla). 40 prosenttia lapsista oli käyttäytynyt väkivaltaisesti. Toisaalta runsaasti päihteitä käytti vain harva, esiintymisen olleen 14 prosenttia (alkoholi) ja 13 prosenttia (huumeet ja muut päihteet). Lähes joka toisella lapsista ja nuorista oli paljon koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyviä ongelmia. Ennen lapsen tai nuoren sijoittamista, perheet olivat saaneet monenlaista avoimuuden tukea ja lapsista 40 prosenttia oli saanut vähintään seitsemää erilaista palvelua. (Heino ym. 2016.)

2.2 Sijoitettujen lasten hyvinvointi kansainvälisissä tutkimuksissa

Lukuisat kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että laitoksissa asuvilla sijoitetuilla lapsilla on muita lapsia huonompi psyykinen ja fyysinen hyvinvointi, koulumenestys, enemmän rikollisuutta, työttömyyttä, teinivanhemmuuksia ja ongelmia sosiaalisissa verkostoissa (mm. Bilson, Price & Stanley 2010; Dumaret, Donati & Crost 2010; Pears, Kim, Fisher & Yoerger 2013). Sijaishuollon historiassa on näyttöä siitä, miten työntekijöiden toiminnalla on ollut erilaisia negatiivisia vaikutuksia sijaishuollossa asuvien tai asuneiden lasten ja nuorten itseluottamukseen ja itsetuntoon (Blakemore, Herbert, Arney & Parkinson 2017). Työntekijöiden ja lasten välinen huono suhde on näyttänyt johtavan siihen, etteivät lapset halua jäädä sijaishuoltoon tai pakenevat sieltä (Cristiansen, Havik & Anderssen 2010; Rostill-Brookes, Larkin, Toms & Churchman 2011).

Sijaishuollossa asuminen luo lapsille ja nuorille tunteen väliaikaisuudesta, tilasta, jossa ”kaikki” voi muuttua milloin vain (Ward 2009). Tässä ”kaikella” viitataan esimerkiksi kouluun ja vapaa-ajan ympäristöön. Sijaishuoltoon liittyvän epävakauden on todettu vaikuttavan lasten käyttäytymiseen ja tunne-elämään. Tämä koskee myös lapsia, joilla ei alun perin ole ollut merkkejä käyttäytymisongelmista (Newton, Litrownik & Landsverk 2000.) Sijoitusten katkeamiset on yhdistetty korkeampaan todennäköisyyteen tehdä rikoksia, joutua sairaalahoitoon mielenterveyteen liittyvistä syistä, todennäköisyyteen joutua turvautumaan sosiaaliapuun sekä siihen, että henkilö elää vain perusturvan varassa (Vinnerljung & Sallnäs 2008). Toisaalta on hyvä tiedostaa se, että sijaishuoltolaitoksessa asuminen voi tarjota nuorille

myös positiivisia elementtejä, kuten turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja pysyvyyden tunteita (Schofield, Larsson & Ward 2017).

Syitä sijoitettujen lasten ja nuorten huonommalle psyykkiselle ja fyysiselle huonovointisuudelle on etsitty eri yhteyksistä. Näistä esimerkkinä muun muassa sijoitettavien lasten ja nuorten tarpeiden ohittaminen sijoituspaikkaa valittaessa (Shaw 2016), vaihtelu henkilökunnan pätevyysvaatimuksissa, yhteisesti sovittujen tavoitteiden puute (Holmes, Connolly, Mortimer & Hevesi 2018) sekä näytön puute sijoitushuollossa käytettävien menetelmien vaikuttavuudesta (Frost & Mills 2019). On myös todettu, ettei tutkimustietoa sijaishuollon eri elementtien vaikutuksesta lasten ja nuorten kehitykseen ei ole riittävästi (Boel-Studt & Lauren 2016).

2.3 Sijoitettujen lasten hyvinvointi Suomessa

Terveyden ja hyvinvointilaitoksen kouluterveyskysely (Niemi & Eriksson 2023) avaa sijoitettujen lasten hyvinvointia luvuin. Vastanneet lapset ja nuoret (vaihtelu neljäsluokkalaisista toisen asteen opiskelijoihin) asuivat sijaisperheissä, ammatillisissa perhekodeissa tai lastensuojelulaitoksissa. Selvitys osoitti, että sijoitettuna asuvien lasten hyvinvointi eroaa syntymäkodissaan asuvien lasten hyvinvoinnista, eivätkä hyvinvointipuutteet selity lapsen tai nuoren taustalla. Kyselyn mukaan yläkouluikäisistä lastensuojelulaitoksissa asuvista 43 prosenttia koki terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi (vrt. 26 prosenttia vanhemman kanssa asuvien osalta) ja viikoittaisia kipukokemuksista vähintään kolmessa paikassa raportoi 52 prosenttia sijaishuollossa asuvista (vrt. 38 prosenttia vanhemman kanssa asuvien osalta). 29 prosenttia sijoitetuista teini-ikäisistä koki erittäin heikkoa osallisuutta (vrt. 11 prosenttia vanhemman kanssa asuvien osuus) ja elämäänsä erittäin tai melko tyytyväisiä oli vain 41 prosenttia (vrt. 66 prosenttia). (Niemi & Eriksson 2023.)

Sijoitetuista teini-ikäisistä koulukiusaamista oli kokenut vähintään kerran viikossa 25 prosenttia (vrt. 7 prosenttia). Merkille pantavaa oli se, että fyysistä väkivaltaa vanhempien tai muiden huolta pitävien taholta oli kokenut 35 prosenttia sijoitetuista teini-ikäisistä (vrt. 12 prosenttia) ja henkistä väkivaltaa 52 prosenttia (vrt. 30 prosenttia). Sijoitetuista teini-ikäisistä seksuaaliväkivaltaa oli kokenut merkittävät 36 prosenttia (vrt. 8 prosenttia muulla tavoin asuvista). Tämän lisäksi sijoitetut teinit käyttivät enemmän päihteitä kuin muulla tavoin asuvat. (Niemi & Eriksson 2023.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ei ole vielä raportoinut kaikkia 2023 kouluterveyskyselyn tuloksista. Tästä syystä käyn tässä vielä muutaman indikaattorin läpi aiemmasta kyselystä. Vuoden 2020 kyselyn mukaan kolmasosa sijaishuollossa asuvista ei pitänyt sijaishuoltopaikkaa hyvänä paikkana asua. Tätä suurempi osuus koki paikassa turvattomuutta. Noin 40 prosenttia lapsista ja nuorista koki, ettei heillä ollut mahdollisuutta vaikuttaa asuinpaikan arkeen ja yhteisiin sääntöihin. Vastaajat raportoivat heihin kohdistetuista rajoitustoimenpiteistä kuten kiinnipitämisistä, yhteydenpidon rajoittamisista ja liikkumavapauden rajoittamisista ja sellaisistakin rangaistuksista, joiden käyttö on eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan kiellettyä, kuten joukkorangaistukset ja ruoalla rankaiseminen. (Ikonen ym. 2020.)

Korhonen ja Eriksson (2021) ovat avanneet 2000-luvulla tehtyjen kansainvälisten tutkimusten perusteella sijaishuollon epäkohtia. He korostavat, että epäkohdissa merkityksellistä on aina lapsen oma kokemus kaltoinkohtelusta ja väkivallasta, sillä ilmiöt ovat monimutkaisia ja raportointiin vaikuttaa lapsen kyky sanoittaa tapahtunutta. Korhonen ja Eriksson (2021) siteeraavat muun muassa Coltonin (2002) ja Davidsonin (2010) tutkimuksia, jotka jäljittävät kaltoinkohtelun organisaatiolähtöisiksi. Vaikuttavia tekijöitä olivat muun muassa laitosten koko, lapsimäärä, epäterve organisaatiokulttuuri, työntekijöiden puutteellinen koulutus sekä tehoton johtaminen ja valvonta. Korhonen ja Eriksson (2021) nostavat esiin myös tuen ja kontrollin välisen ristiriidan sekä valtarakenteet. He (mt.) kiinnittävät niin ikään huomiota laitoksissa tapahtuvaan lasten keskinäiseen väkivaltaan, seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan. Raportissa nostetaan esiin ilmiö ”*poly-victimization*”, jolla kuvataan tietyille lapsille ja nuorille kasautuneita ja toistuvia kaltoinkohtelu- ja väkivaltakokemuksia. Korhosen ja Erikssonin (mt.) mukaan osa lapsista ja nuorista kokee laitoksen työntekijöiden toiminnan epäammattimaiseksi, pelottavaksi ja turvattomuutta luovaksi. Esimerkkinä tästä mainitaan muun muassa rajoitustoimenpiteiden ylilyönnit. Institutionaaliseen väkivaltaan liitetään selvityksessä sijoituspaikkojen muutokset lapsen edun vastaisesti ja laitoksen kyvyttömyys vastata lapsen tarpeisiin. Ongelmaksi on todettu myös se, ettei lasten ja nuorten varhaisten kaltoinkohtelun vaikutuksia ymmärretä, minkä vuoksi lapsille saatetaan antaa virheellisesti käytös-, uhmakkuus- ja tarkkaavaisuushäiriödiagnooseja. (Korhonen & Eriksson 2021.)

Kääriälän ja Hiilamon (2023) mukaan sijoitettujen lasten tilanne on aikuisuuteen siirryttäessä ikätovereitaan heikompi mielenterveysongelmien, sosiaalisen ja taloudellisen osattomuuden, väkivallan uhriksi joutumisen, rikollisuuden, itsetuhoisuuden ja kuolleisuuden osalta. Tilanne heidän ei-sijoitettujen sisarustensa pärjäämiseen oli kaikkien tarkasteltujen mittarien osalta

heikompi. Aikuisena noin kahdeksalla prosentilla oli diagnosoitu vakava mielenterveydenhäiriö, kuten psykoosisairaus. Masennusdiagnoosi oli 23 prosentilla ja päihteidenkäyttöön viittaava diagnoosi 25 prosentilla. Sijoitettuna olleilla oli myös taloudellisia haasteita ja 77 prosenttia sai toimeentulotukea. 45 prosentilla ei ollut tutkintoa peruskoulun jälkeen ja 25 prosenttia oli tullut pidätetyksi väkivaltaisen käytöksen vuoksi. (Kääriälä & Hiilamo 2023.) Tuloksista on havaittavissa yhteneväisyyksiä aiemmin mainitsemini sijoituksen riskiä lisääviin vanhempilähtöisiin tekijöihin.

Sariaslan ym. (2022) mukaan sijoitettujen lasten tausta- ja kokemustekijät selittävät sijoitettujen lasten heikompa pörjäämistä monelta osin. He (2022) halusivat kuitenkin eritellä vielä tarkemmin eri tekijöiden vaikutusta sijoitettujen lasten elämään ja toteuttivat tutkimuksessaan vertailun, jonka avulla oli mahdollisuus poistaa selittävästä syistä perhetaustan, jaetun geeniperimän, käyttäytymisongelmien ja koulumenestyksen vaikutus tuloksiin. Tämän myötä kävi ilmi, etteivät taustatekijät selittäneet sijoitettujen lasten ja heidän sisarusensa välistä eroa kaikilta osin. Sariaslan ym. (mt.) totesivatkin, että eroja sijoitetun ja ei-sijoitetun sisaruksen välillä syntyi erityisesti, jos sisarus oli sijoitettu lastensuojelulaitokseen tai sijaishuoltopaikka oli vaihtunut usein.

3 Tunnustussuhteet

Laitokseen sijoitetut lapset ja nuoret ovat monelta osin riippuvaisia laitoksen työntekijöistä ja heidän hyvinvointiinsa vaikuttaa suhteen laatu. Suhteen laatu rakentuu hyvin eri lähtökohdista kuin lapsen ja vanhemman. Siirryn seuraavaksi pohtimaan yksilöiden välisiä suhteita tunnustussuhteiden näkökulmasta ja kerron, miten teoriaa on sovellettu sijaishuollon kontekstiin.

3.1 Hegel ja kamppailu tunnustuksesta

Tunnustuksen käsitteen sanotaan esiintyneen ensimmäisen kerran Georg Wilhelm Friedrich Hegelin (1880–1831) teoksessa *Hengen fenomenologia*. Tunnustuksella (*arkennung*, *recognition*) viitataan toisiin persooniin kohdistuvilla tunnustusasenteilla: rakkaudella, kunnioittamisella ja arvostamisella. Hegelin (1977/1910) ajatuksen mukaan ihminen voi olla tietoinen itsestään ja vapaudestaan vain silloin kun toinen vapaa henkilö tai yhteisö tunnustaa hänet. Koska kaikilla osapuolilla on tarve tunnustukselle ja samalla keskenään erilainen tapa nähdä maailmaa, syntyy osapuolten välille tunnustuskamppailuja. Hegelin (mt.) mukaan tunnustusta ei voi saada osapuolelta, joka ei sitä ole itse saanut. Syntyneen riippuvuuden kautta vapaus, itsenäisyys ja pyrkimys vapaaseen tietoon mahdollistuvat toiselle annetun tunnustuksen myötä. Tästä seuraa molemmin puolinen oivallus vastavuoroisessa tunnustussuhteessa. Hirvonen ja Foster (2020) kirjoittavatkin, että Hegelin teoriassa on erityistä se, että tunnustus muuttaa tunnustuksen antajaa ja saajaa: osapuolet ovat sitä mitä ovat juuri heidän välillään olevan suhteen vuoksi. He (mt.) jatkavat, että vastavuoroisuus onkin se, mikä erottaa tunnustuksen muista arvostamisen tai hyväksynnän muodoista.

Sittemmin Hegelin kirjoitukset ovat vaikuttaneet moniin tunnustussuhdeteoreetikoihin kuten Charles Tayloriin, joka julkaisi teoksen *The Politics of Recognition* (1994), Axel Honnethiin, joka käsitteli tunnustusta teoksessaan *Kampf um Anerkennung* (1992) ja Nancy Fraceriin (1995), joka käsitteli kirjoituksissaan tunnustusta yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden kannalta. Tässä pro gradussa tullaan keskittymään tarkemmin Axel Honnethin tunnustussuhdeteoriaan, jota avaan seuraavassa kappaleessa.

3.2 Axel Honnethin tunnustussuhdeteoria

Saksalainen filosofi ja sosiologi Axel Honneth (s. 1949) kirjoitti vuonna 1995 teoksen ”*The Struggle for Recognition: Moral Grammar of Social Conflicts*” (alkuperäinen teos *Kampf um Anerkennung* vuodelta 1992). Kirjassaan hän yhdistää Hegelin varhaisia ajatuksia muun

muassa George Herbert Meadin, Marxin, Sorelin ja Sartren kirjoituksiin tavoitteenaan kuvata tunnustussuhteet siten, että ne voidaan yhdistää empiiristen tieteiden tutkimukseen (Honneth 1995, 95). Tunnuksella Honneth (1995, 92–95) viittaa niihin vuorovaikutuksiin ja prosesseihin, joilla ihminen antaa toiselle arvoa ja aseman. Suhde itseen ei siis Honnethin mukaan synny erillisestä itseään arvioivasta egosta, vaan intersubjektiivisesta prosessista, jossa asenne itseä kohtaan muodostuu kohtaamalla toisten asenteet (Anderson 1996.) Honneth (1995, 92–95) väittää tunnustuksen muotojen olevan perustavanlaatuisia ihmisen kehitykselle sosiaalisesti ja psykologisesti. Lisäksi ne ovat yksilön identiteetinmuodostuksen (itsesuhteen) ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan perusta. Tunnustamisen kautta koettu välittäminen, kunnioitus ja arvostus ovat yhteydessä henkilön itseluottamukseen, itsekunnioitukseen ja itsearvostukseen. Tunnustuksen teot tekevät oikeutta tunnustetulle henkilölle ja ihmisen kokemus itsestään tulee todeksi (Honneth 2001, 118). Tunnustus tai sen puute voi tulla näkyväksi uuteen ympäristöön siirryttäessä, esimerkiksi kun siirrytään kotoa sijaishuoltolaitokseen. (Saukkola 2022.)

Honneth (1995) jakaa tunnustussuhteet rakkaudellisiin, oikeudellisiin ja solidaarisiin (sosiaalinen arvostus). Honnethin (1995, 107) mukaan rakkaudellinen tunnustussuhde on sen myötä kehittyvän itseluottamuksen vuoksi kuitenkin aina ensisijainen oikeudellisen ja sosiaalisen arvostuksen tunnustuksille, sillä ilman itsevarmuutta (rakkaus), ei voi saavuttaa itsekunnioitusta (oikeudet) tai itsearvostusta (solidaarisuus). Hän jatkaa eri tunnustuksen elementtien vaikuttavan toisiinsa ja niiden kaikkien olevan välttämätöntä ihmiselle. Kerron seuraavaksi tunnustuksen lajeista painottaen kuitenkin rakkaudellista tunnustusta, johon tutkielman tutkimuskysymys keskittyy.

Rakkaudellisessa tunnustussuhteessa, ihminen kokee tulevansa hyväksytyksi lähimmissä ihmissuhteissaan juuri sellaisena kuin on, ilman välineellistämistä tai pelkoa hylkäämisestä. Siinä ihminen nähdään ainutlaatuisena yksilönä ainutlaatuisine tarpeineen ja tunteineen sekä hyväksytään myös huolenpitoa tarvitsevana (Honneth 1995, 95–104). Honneth (mt.) kuvaa rakkautta emotionaalisen vastavuoroisen vuorovaikutuksen paikaksi, jossa kiintymys ja luottamus sekä taistelu symbioosin ja erillisyyden välillä tasapainottelevat. Honnethin (1995, 107) mukaan rakkaus ja emotionaaliset sidokset ovat jotain sellaista, joita henkilö ei voi tietoisesti päättää tuntea ja jota ei voi toiselta väkisin vaatia. Toisin sanoen rakkauden ja emotionaalisten tunteiden alkuperä Honnethin teoriassa jonkinlainen mustalaatikko. Honnethin mukaan se, ettei ihminen voi valita positiivisia tunteita toisia kohtaan sisältää

ajatuksen, että perustavanlaatuinen itseluottamus on mahdollista rakentaa vain symbioottisissa vastavuoroisissa suhteissa.

Honneth (1995, 95–107) näkee rakkaudellisen tunnustamisen liittyvän erityisesti ensisijaisiin, merkityksellisiin ja läheisiin ihmissuhteisiin: vanhempien ja lasten väliseen rakkauteen, ystävyys-suhteisiin ja eroottisiin suhteisiin, jotka muodostuvat vahvoista kiintymyksen tunteista. Rakkaus alkaa Honnethin mukaan siitä, että vanhempi vastaa vauvan tarpeisiin ja ideaalitulanteessa ehdoton rakkaus säilyy läpi elämän. Honnethin (mt.) mukaan ihminen oppii varhaisessa vuorovaikutuksessa näyttämään toiselle tunteita ja kertomaan ajatuksia sekä hyväksymään ja rohkaisemaan toista vastavuoroisesti tunteiden ilmaisuissa. Kaikkia rakkaudellisia suhteita ohjaavatkin tiedostamattomat muistot alkuperäisestä tunnustuskokemuksesta äidin tai muun ensisijaisen hoivaajan kanssa (Bainbridge 2015, 12). Honneth (mt.) käyttää kirjassaan termiä "äiti" osoittaakseen lapsen hoivaajan, mutta huomauttaa, että tehtävän voivat täyttää myös muut henkilöt kuin biologinen äiti. Smith ym. (2017) mukaan lähestymistapa on sijaishoidon yhteydessä ratkaisevan tärkeää, koska se avaa vaihtoehtoisille hoitajille mahdollisuuden ottaa ensisijaisen hoivaajan roolin ja sitoutua lapsen tarvitsemaan vastavuoroiseen suhteeseen. Honneth (1995, 47–48) esittää, ettei rakkaus kuulukaan vain yksityisiin ja perhesuhteisiin, sillä ilman sitä henkilö ei pystyisi ottamaan osaa julkiseen elämään. Thrana (2016) tulkitsee tämän liittyvän siihen, miten Honneth yhdistää eri tunnustamisen muodot toisiinsa: rakkaus on edellytys oikeudelliselle ja solidaariselle tunnustukselle.

Monet myöhemmät tunnustussuhdeteoreetikot, kuten Ikäheimo (2003) ja Turtiainen (2020) ovat laajentaneet rakkaudellisen tunnustamisen myös muihin kuin lähisuhteisiin. Sijaishuollossa rakkauden on ajateltu korvaavan "vanhempainrakkautta". Näkökulma on innoittanut useisiin tutkimuksiin, jotka liittyvät ammattilaisten ja sijaishuollossa asuvien lasten suhteen läheisyyteen tai etäisyyteen (esim. Freado 2007; Hall & White 2005; Harper 2007;) tai lasten ja nuorten kokemuksiin suhteista ja niihin vaikuttavista tekijöistä (Chapman, Wall & Barth 2004). Cameron ja Maginn (2008) ovat todenneet työntekijöiltä saadun emotionaalisen tunnustuksen olevan ratkaiseva sijaishuoltolaitoksessa asuvien lasten ja nuorten positiiviselle muutokselle.

Honnethin (1995, 105) mukaan rakkaudellinen tunnustus ensimmäisessä merkittävässä suhteessa mahdollistaa vauvalle perustavanlaatuisen luottamuksen siitä, että ympäristö ja oma keho välittävät luotettavaa tietoa. Tällä perusitselfluottamuksella on yhteneväisyyksiä

turvallisen kiintymyksen kanssa. Huolenpidon varmuus antaa lapselle voimia avautua suhteessa itseensä ja mahdollistaa kasvamisen itsenäiseksi subjektiksi. Honneth (mt.) jakaa objektisuhdeteorian näkökulman siitä, että sosiaalisen ympäristön havainnointi- ja reagoititavoilla on merkitys itseluottamuksen kehittymisen lisäksi psykopatologisten häiriöiden estämisessä. Ilmiöön voidaan liittää sijaishuollon kontekstissa käytetyt rajoitustoimenpiteet, jotka ovat omiaan kokemaan väärintunnustamista tai ristiriitaisia kokemuksia. Teemaa ovat käsitelty muun muassa ”tough love” (”ankara rakkaus”) - näkökulmasta, joka tarkastelee suhdetta kurinpidollisten käytäntöjen kautta ja jossa annetut tavoitteet ohjaavat vahvasti työntekijöiden toimintaa (Bradt & Bouverne-De Bie 2009). Muun muassa Benard (2006) on vastineena ”tough love” -ajatteluun korostanut välittävän ja rakkaudellisen suhteen olevan avaintekijä käyttäytymisongelmista kärsivien nuorten kanssa. Tunnustus voi tukea haavoittuvassa tilanteessa olevia lapsia kohti hyvää elämää ja sitä, mitä tutkijat (mm. Gilliganin 2005) kutsuvat kehityksenä ”kaikkia todennäköisyyksiä vastaan”.

Oikeudellinen tunnustussuhde todentaa ihmisen paikan osana laajempaa normatiivista ja moraalista järjestelmää ja tunnustaa hänet rationaalisen toimijana. Tästä seuraa ymmärrys samanarvoisuudesta muiden kanssa. Kun ihmistä kunnioitetaan, kykenee hän kunnioittamaan itseään. Oikeuksien kunnioittaminen tarkoittaa persoonan kohtelemista kykenevänä itsemääräämiseen, jolloin hänen näkemyksensä ja arvostelukykynsä on otettava huomioon häntä koskevissa asioissa, eikä ihmistä nähdä vain toiminnan kohteena. Oikeuksien kunnioittaminen liittyy myös sellaisten rakenteiden turvaamiseen, joissa ihmiset voivat antaa ja saada kunnioitusta. (Honneth 1995, 118–120.) Honneth (mt.) kytkee ajatuksen Kantilaisuuden rationaalisen autonomian käsitteeseen, jolla viitataan siihen, kuka on yhteiskunnassa todettu ja hyväksytty vastuullisesti toimivaksi yksilöksi.

Lasten kehittyminen täysivaltaisiksi oikeuksiensa suhteen ei ole sijaishuoltolaitoskontekstissa ongelmatonta. Kuten muissakin konteksteissa aikuisten ja lasten välillä on valtaero, eivätkä aikuiset aina tee päätöksiä linjassa lasten ja nuorten valintojen tai edes edun suhteen. Persoonien sisäiseen tunnukseen liittyy lasten ja nuorten leimaaminen eri tavoin esimerkiksi asiakkaisiksi, hankaliksi tai uhreiksi (Schofield ym. 2017). Leimat eivät edesauta lasten ja nuorten tasavertaista toimijuutta oikeuksien omistajina ja kunnioittajina ja voivat vaikuttaa itsekunnioituksen muodostumiseen (Smith ym. 2017). Ajattelen leimojen vaikuttavan myös rakkaudelliseen tunnustamiseen, koska ne estävät työntekijää näkemästä lapsen tai nuoren kokonaisena itsenään. Marshall ym. (2019) viittaa persoonien väliseen tunnustukseen, joka toteutuu sijaishuollossa esimerkiksi tarjoamalla lapselle ja nuorelle aktiivinen osallisuus

kaikkiin häntä koskeviin päätöksiin, antamalla tietoa päätösten taustalla olevista tekijöistä, sekä tarjoamalla mahdollisuus valittaa päätöksistä.

Solidaarinen tunnustussuhde (sosiaalinen arvostus) toteutuu, kun henkilö tulee sosiaalisesti hyväksytyksi ja arvostetuksi yhteisössään oman erityisyytensä vuoksi. Solidaarisuudella Honneth (1995, 121–125) viittaa sosiaalisten suhteiden symmetriseen sosiaaliseen arvonantoon. Muilta saadun arvostuksen kautta ihminen oppii arvostamaan itseään. Aika ja yhteisön kulttuuri määrittelevät, mitkä kyvyt ja ominaisuudet kulloinkin ovat arvostettavia. (Honneth 1995, 121–128.) Kun arvojen määrittely on siirtynyt yhä enemmän yksilölle itselleen, on ihmisen arvokkuuskin suurelta osin peräisin heidän saavutuksistaan eikä niitä jaeta muiden kanssa (mt. 1995, 125). Anglinin (2002) mukaan nuorten saavutusten huomioiminen sijaishuollossa tuottaa heille tunteen normaaliudesta ja ehkäisee sitä, että nuori nähtäisiin leimojen kautta. Yhteiskunnassa arvostettuihin yhteisöihin pääseminen voi lähtökohtaisesti olla vaikeaa sijaishuollossa asuville lapsille ja nuorille (Jackson, McKenzie & Frederico, 2019, 105). Anglinin (2004) mukaan sijaishuoltolaitoksissa tulisikin luoda lapsille siltoja ulkoisiin arvoyhteisöihin.

Houston (2015, 17) on myöhemmin väittänyt Honnethin (1995) viitekehystä epätäydelliseksi, sillä se ei ota huomioon yksilön kykyä muuttua tunnustamisen kautta. Hänen mukaansa ihminen voi saavuttaa uusia käsityksiä itsestään sosiaalisen vuorovaikutuksen myötä. Houston (2015) määrittelee neljännen tunnustuksen muodon vievän kohti muutosta luomalla uskoa ihmisen kapasiteetista muuttua, olemalla optimistinen henkilön kehityksellisestä potentiaalista ja tukemalla henkilön uskoa itseensä. Tämän tunnustuksen vastakohtana hän näkee sellaisen kunnioituksen puutteen, joka vahvistaa käsitystä opitusta avuttomuudesta. Honnethia (mt.) on myös kritisoitu siitä, ettei hän ota teoriassaan esille lapsia muutoin kuin rakkauden ja huolenpidon näkökulmasta ja näkee lapset ennemminkin ”aikuisuutta odottavina” (Thomas 2012, 458). Monet muut tunnustussuhdeteoreetikot (mm. Fraser 2000; Huttunen 2007; Kallio 2017; Thomas 2012) ovat kuitenkin sitä mieltä, että tunnustuksen kaikki muodot voivat esiintyä yhtäaikaaisesti kaiken ikäisillä ja kaikissa elämän vaiheissa.

3.2.1 Tunnustuksettomuus

Honneth (1995, 257) kirjoittaa kuinka tunnustuksettomuus tai väärin tunnustaminen ”*saattaa avata psykologisen kuilun persoonallisuuden sisään ja etsii ilmenemisteitä vihan, häpeän, halveksunnan tai jopa rikoksen muodoissa*”. Honnethin (mt.) mukaan tunnustuksettomuus aiheuttaa ihmiselle psyykkisiä vammoja ja traumoja. Honneth (1995, 139) käsittelee

teoksessaan kolmea välinpitämättömyyden muotoa, jotka ovat seurausta tunnustuksen puutteesta ja joihin liittyy fyysisiä, sosiaalisia sekä ihmisarvoa ja kunniaa sisältäviä loukkauksia. Tunnustuksettomuuden ensimmäinen taso on fyysiseen koskemattomuuteen puuttuminen. Toinen taas on sosiaaliseen koskemattomuuteen puuttuminen, josta yksi esimerkki on holhoaminen. Kun ihmistä holhotaan, ei hänen itsetuntonsa ja moraalinen vastuullisuus pääse kehittymään. Kolmannen tason tunnustuksettomuus on yhteisöllisen arvostuksen kieltäminen. Tämä tapahtuu esimerkiksi kiinnittämällä suurta negatiivista huomiota henkilön tekemiin virheisiin tai puutteisiin (Heikkinen & Huttunen 2002).

Charles Taylor (1994, 33–34) mukaan väärin tunnustamisessa on kyse kokemuksesta, jossa ihminen nähdään rajoittavalla, yksipuolisella, vääristyneellä tai halveksittavalla tavalla. Tähän sisältyy ihmisen näkeminen kategorioiden kautta, piilottaen hänen ainutlaatuiset piirteensä (Turtiainen & Hiitola 2019, 4). Tunnustuksettomuus estää näkemästä, hyväksymästä ja rakastamasta lasta juuri sellaisena kuin hän on.

3.3 Muut rakkauden määritelmät

Rakkaus on käsitteenä haastava. Ihmiset määrittelevät sen usein eri tavoin heijastaen määrittelyyn omia kokemuksiaan. Esimerkiksi lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle sanaa on voitu käyttää yhteyksissä, joissa heitä on pahoinpidelty (*”lyön sinua koska rakastan sinua”*) tai manipuloitu (*”jos rakastat minua, teet kuten sanon”*) (Anglinin 2019).

Länsimaisessa kulttuurissa ei ole yhtenäistä tapaa ymmärtää rakkautta (Stickey & Freshwater 2002). Myös konteksti vaikuttaa rakkauteen ja esimerkiksi ammatillisissa yhteyksissä sitä harvemmin edes mainitaan. Perheen ulkopuolinen rakkaus lapsen ja aikuisen välillä on omiaan aiheuttamaan huolta. Tämä pätee erityisesti silloin, kun vain aikuiselle on osoitettu tehtäväksi rakastaa, eikä rakkaus ole vastavuoroista (Tronto 2010). Emondin (2016) mukaan ammattikontekstin haasteellisuus liittyy siihen, että rakkauden ajatellaan olevan jotain syvää ja henkilökohtaista, eikä sitä voi hallita tai säädellä kovin helposti. Ongelmallista on jo se, jos ammattilainen ylittää tunneilmaisullaan tietyt asianmukaiset rajat, esimerkiksi tunteiden ollessa positiivisia, mutta liian voimakkaita tai negatiivisiksi miellettyjä, kuten vihaa tai ärtymystä. Smithin (2011) mukaan henkilökohtaisten tunteiden ja kokemusten erottaminen ammatillisuudesta synnyttävät työntekijässä ambivalenssia. Hänen mukaansa olisi absurdia ajatella, että järki voitaisiin erottaa tunteesta mekaanisesti.

Honnethin (1995) rakkaudellisen tunnustuksen määrittelystä on hyvä erotella muut rakkauden määritelmät, joissa suurimmat erot Honnethiin nähden perustuvat perustavanlaatuisen

vastavuoroisuuden puuttumiseen. Filosofian konseptissa rakkaus jaetaan agapeen, erokseen, philiaan ja storgeen (Boltanski 2012). Agape soveltuu parhaiten kuvaamaan lasten ja vanhempien välistä rakkautta, joka ei välttämättä perustu tasapuoliseen tai vastavuoroiseen suhteeseen (Zarri 2015). Kierkegaard (1847/1995) on kuvannut agapea sanoin: ”*When love is agape, knowing whether one will continue to love, does not depend on whether the other will*”. Se on aikoinaan nähty oleellisena esimerkiksi sairaanhoitajien ammatillisessa kehyksessä ja se voidaan yhdistää myös sosiaali- ja terveydenhuoltoalan asiakaskohtauksiin. Suhteen yksipuolisuus voi helpottaa rakkauden ja ammatillisuuden keskinäistä ristiriitaa. Todellinen rakkaus saattaisi puolestaan synnyttää ajatuksia epäyhtenäisestä kohtelusta. Ammatillinen vaatimus on, että kaikkia asiakkaita kohdellaan yhtenäisellä tavalla. (Basberg Neumann 2016.)

Filosofian käsitteellä storge viitataan ystäväysten väliseen rakkauteen ja philialla yhteisistä, vastavuoroisista ja tasavertaisista kokemuksista sekä yhteenkuuluvuudesta kumpuavaan rakkauteen. Nämä molemmat ovat yhdistettävissä ammatilliseen sijaishuoltoon, jossa voidaan jakaa yhteisiä kiinnostuksen kohteita ja ylläpitää merkityksellisiä ihmissuhteita. Anglin (2019) huomauttaa, että ammattilaisten on hyvä tiedostaa myös eros, jolla viitataan intiimiin romanttiseen rakkauteen, jota saattaa esiintyä sijaishuollossa joko nuorten rakastuessa työntekijöihin tai toisinpäin. Eroksen mahdollinen olemassaolo ja siihen vastaaminen tulisikin Anglinin (mt.) mukaan tiedostaa ammatillisissa olosuhteissa.

Arman ja Rehnsfeldt (2006) arvelevat erilaisten rakkauteen liittyvien käsitteiden, kuten hoivan, myötätunnon ja empatian käytön perustuvan siihen, että ne ovat rakkautta helpommin yhdistettävissä ammatillisiin suhteisiin. Esimerkiksi niihin ihmissuhteisiin, joihin on liittynyt auttamista, on yhdistetty termi ”*caritas*”, jolla viitataan myötätuntoiseen rakkauteen, jonka perustana on ihmisen universaali arvo ihmisenä ja lähimmäisenä (Christoffersen 2008).

Jaconon (1993) mukaan ymmärtämättömyys rakkautta kohtaan saa aikaan pelkoa ja etsimään erilaisia eufemismeja sanalle ”rakastaa”. Hooks (2000) näkee hoivan, empatian, sympatian, myötätunnon, läsnäolon, kunnioituksen ja sitoutumisen rakastavan vuorovaikutuksen tekijöinä ja edustavan siten osaa rakkaudesta. Hargraves (2000, 814) jatkaa, ettei rakkautta tai muitakaan tunteita ole mahdollista yksinkertaistaa taidoksi tai käyttäytymismalleiksi. Arman ja Rehnsfeldtin (2006) mukaan rakkaus on ontlogisesti syvä käsite ja sen ytimessä on Hoyle ja Slaterin (2001) mukaan ”itsen ylittävän palvelun” eetos.

Jonkinlainen yksimielisyys liittyy siihen, ettei rakkaus ole vain tunne, vaan ennemminkin aktiivista, intentionaalista toimintaa, jota viestitään sanoilla ja teoilla. Siihen liittyy huolenpidon lisäksi valikoimista, luottamista, kunnioittamista ja vastuuta sekä tietoa itsestä ja toisesta (Arman & Rehnsfeldt 2006; Hooks 2000; Jacono 1993; Lanas & Zembylas 2014; Smith 2011.) Lanas ja Zembylas (2015) huomauttavat, että vaikka rakkaus on valinta, ei kaikilla ole samanlaisia mahdollisuuksia tehdä valintaa. He jatkavat, ettei rakastaminen ole yksittäinen päätös, vaan valinta vaatii jatkuvaa vahvistamista. Rakkaus pitää sisällään myös haavoittuvuutta, riskejä ja neuvottelemista (Lanas & Zembylas 2015) ja vaatii rehellisyyttä ja rakkauden sallivan ilmapiirin (Hooks 2000). Chabot (2008) kirjoittaa, että rakkauden vastaanottamisen lisäksi sitä on kyettävä antamaan. Kun ihminen antaa itsestään, rikastuu rakkauden kohde ja myös saajasta voi tulla antaja (Hindsale 2012). Tässä ollaan jo Honnethin jalanjäljissä!

3.4 Vaihtoehtoiset näkökulmat: kiintymyssuhdeteoriat ja muut suhteen laatuun vaikuttavat tekijät

Psykologian alalla lasten ja aikuisten välisen suhteen emotionaalista läheisyyttä on usein lähestytty kiintymyssuhdeteoroiden näkökulmasta. Lapsen ja nuoren omaksuman kiintymystyylin on todettu vaikuttavan siihen, miten suhde sijaishuollon työntekijän kanssa lähtee muotoutumaan (Paige 2011). Bowlbyn (1969) mukaan kiintymyssuhde kehittyy ensimmäisten elinvuosien aikana ja ilmenee esimerkiksi toimintana, jossa lapsi hakeutuu ensisijaisen hoitajan läheisyyteen, kun kokee olevansa uhattuna tai ahdistunut. Ainsworth, Blehar, Waters ja Wall (1978) havaitsi tekemiensä strange situation -kokeiden perusteella kolme kiintymystyyliä: turvallisen kiintymystyylin, turvattoman välttelevän kiintymystyylin ja turvattoman ristiriitaisen kiintymystyylin. Turvallisessa kiintymystyyliässä lapsen tarpeisiin on vastattu johdonmukaisesti ja lapsi uskaltaa ilmaista vapaasti positiivisia ja negatiivisia tunteitaan. Turvattomassa välttelevässä kiintymystyyliässä lapsen ja hoitajan vuorovaikutus ja tunneilmaisu on ollut etäistä ja lapsi on oppinut suojaamaan itseään pettyyksiltä, mikä näkyy välttelevänä käytöksenä hoitajaa kohtaan. Turvattomassa ristiriitaisessa kiintymystyyliässä taas hoitajan käytös on ollut epäjohdonmukaista eikä lapsi osaa ennakoida, miten vanhempi reagoi eri tilanteissa. Ennakoimattomuus saa lapsen olemaan koko ajan varuillaan ja jännittyneenä. Tässä kiintymystyyliässä lapsi saattaa käyttäytyä ristiriitaisesti ja esimerkiksi vastustaa hoivaa. Main ja Solomon (1986) kuvasivat myöhemmin vielä neljännen kiintymystyylin, jäsentymättömän kiintymystyylin, jota esiintyy tyypillisesti hoitosuhteissa, joissa lapsia on pahoinpidelty (Cyr ym. 2010) ja joissa lapset ovat kokeneet pelkoa (Hesse &

Main 2006). Pelkoa voi esiintyä esimerkiksi silloin, kun vanhempi on käyttäytynyt emotionaalisesti saavuttamattomasti tai epäjohtonmukaisesti (Abrams, Rifkin & Hesse 2006).

Systemaattiset katsaukset osoittavat, että laitoksissa asuneilla lapsilla ja nuorilla on todennäköisemmin turvaton kiintymystyyli (Lionetti, Pastore & Barone 2015) tai jäsentymätön kiintymystyyli (Zegers, Schuengel, Ijzendoorn & Janssens 2008). Pagen (2011) mukaan sijaishuollossa asuvat lapset ovatkin usein kokeneet väkivaltaa, hyväksikäyttöä ja laiminlyöntejä, mikä on luonut heille suhteista mallin, joihin liittyy luottamuksen, yhteyden ja tunneyhteyden puutetta. Zegers ym. (2006) jatkavat teeman äärellä, kuinka nuorten omat kiintymyssuhderepresentaatiot vaikuttivat sijaishuollossa heidän ja työntekijöiden välisiin suhteisiin. Turvattomalle ja jäsentymättömälle kiintymyssuhdemallille on ominaista testata suhdetta sopeutumattomalla käyttäytymisellä tai pyrkiä etääntymään ihmissuhteista välttääkseen niiden aiheuttaman epämurheen tunteen (Meyer & Pilkonis 2001). Lapset saattavat esimerkiksi uskoa, etteivät ole rakkauden ja huolenpidon arvoisia. Heillä on usein syvää luottamuksen puutetta muita ihmisiä, kuten työntekijöitä kohtaan, sekä tarvetta pyrkiä hallitsemaan tilannetta (Lyons-Ruth & Jacobvitz 1999). Varhaislapsuudessa koettu jäsentymätön kiintymystyyli taas on liitetty myöhempään psykopatologiaan (Groh, Roisman, Ijzendoorn, Baakermans-Kranenburg & Fearon 2012), millä on pitkän aikavälin seurauksia lasten ihmissuhteisiin (Prior & Glaser 2006), sosiaaliseen kyvykkyyteen (Groh ym. 2012) ja mielenterveyteen (Fearon ym. 2010). Äärimmäisissä tapauksissa lapselle voi kehittyä kiintymyshäiriöitä, millä viitataan lapsen pysyvään häiriöön olla yhteydessä muihin ihmisiin (Hall & Geher 2003). Pears ym. (2010) mukaan kiintymyshäiriöitä voi esiintyä sijoitettuna olleilla henkilöillä enemmän toistuvien sijoitusten ja erokokemusten vuoksi.

Sochos & Aljasas (2021) ovat tutkimuksessaan todenneet, että sijaishuollon työntekijän mahdollisuuden toimia turvallisena kiintymyksen kohteena vaikuttavat työntekijän omat aiemmat kiintymyskokemukset. Työntekijän turvallisen kiintymyssuhdetyylin on todettu olevan yhteydessä kykyyn toimia kiintymyksen kohteena ja turvana (*secure base*) (Wright, Richard, Sosnowski & Kliwer 2019) sekä kykyyn reagoida emotionaalisesti lapsen ahdinkoon. Reagointitapa on usein tiedostamatonta (Mikulincer, Shaver, Gillath & Nitzberg 2005.) On myös todettu, että työntekijän liiallinen valppaus yhdessä pakonomaisen hoivan ja liiallisen puuttumisen kanssa on yhdistetty epäjärjestyneeseen kiintymystyyliin (Lyons-Ruth & Jacobvitz 2008). Munro (1998) kirjoittaa, että työntekijän tulisikin kyetä erottamaan omat ajatukset ja tunteet asiakkaan ajatuksista ja tunteista, jotta nämä käsittelemättöminä eivät ohita asiakkaan tarpeita. Smith, Cameron & Reimer (2017) huomauttavat, että

kiintymyssuhdeteorialla on ollut vain vähän todellista vaikutusta ammatilliseen sijaishuoltoon. Tästä he pitävät osoituksena esimerkiksi sitä, että Englannissa vain 77 prosenttia sijoituksista kesti alle vuoden (DfE 2016). Näin lyhyissä sijoituksissa merkityksellisille ihmissuhteille ei edes anneta mahdollisuutta kasvaa.

Smith ym. (2017) haluavat kyseenalaistaa kiintymyssuhdeteorian valta-aseman ylipäättään. He perustavat kritiikkinsä muun muassa näkökulman biologisoitumiseen sosiokulttuuristen näkökulmien kustannuksella. Smithin, Cameronin & Reimerin (2017) mukaan Honnethin (1995) tunnustussuhdeteoria tarjoaakin vaihtoehdoisen kehyksen huostaanotettujen lasten tarpeiden ja suhteiden tarkastelulle. Siinä missä kiintymyssuhdeteoriat näkevät lapset haavoittuviksi, on tunnustussuhdeteoriassa interaktiivisempi käsitys autonomiasta, keskinäisriippuvuudesta ja ihmisarvosta. Tunnustussuhdeteoriat osoittavat sen, ettei yksipuolinen suhde riitä. Rakkaus laajentaa suhteen välittämisen ja huolenpidon saamisesta myös näiden antamiseen eli aitoon vastavuoroisuuteen.

Tässä yhteydessä on hyvä pysähtyä vielä hetkeksi laajemman sijaishuollon suhdetutkimusten äärelle, jotta erilaisista suhteisiin vaikuttavista tekijöistä saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva. Laitosmuotoisen sijaishuollon laadun sanotaan olevan suoraan yhteydessä työntekijöiden kykyyn luoda laadukkaita suhteita lapsiin ja nuoriin. Laadukkaan suhteen ajatellaan olevan muun muassa läheinen, kannustava, tunnepitoinen, luotettava ja lämmin (Harder, Knorth & Kalverboer 2013; Magalhães, Calheiros, Costa & Ferreira 2021.) Suhteen laadun on todettu ennustavan nuoren sopeutumiskykyä ja psyykkistä hyvinvointia (Costa ym. 2020; Silva, Calheiro, Carvalho & Magalhães 2021), olevan yhteydessä nuoren resilienssiin (Mota & Matos 2015), onnellisuuteen (Maurovic, Krizanic & Klasic 2014), prososiaaliseen käyttäytymiseen (Aguilar-Vafaie, Roshani & Hassanabadi 2014), subjektiiviseen ja objektiiviseen hyvinvointiin (Ferreira, Magalhaes & Prioste 2020; Magalhães & Calheiros 2017) sekä elämänlaatuun, koettuun tehokkuuteen ja kompetenssiin (Ferreira ym. 2020). On myös näyttöä siitä, että hyvät suhteet työntekijöihin ovat yhteydessä tunne- ja käyttäytymisongelmien sekä posttraumaattisiin stressihäiriöiden pienempään esiintymiseen (Assouline & Attar-Schwartz 2020; Magalhães ym. 2021). Baylin ja Hughes (2012) osoittivat omassa tutkimuksessaan, kuinka traumatisoituneiden lasten vakaat ja rakastavat suhteet työntekijöihin ovat tärkeitä aivojen trauma-arkkitehtuurin muuttamisessa sekä mahdollisuudessa toipua ja menestyä.

Suhteen laatuun vaikuttaviksi tekijöiksi on paikannettu kiintymyssuhteiden lisäksi asumisen pituus sijaishuoltolaitoksessa (Izzo, Aumand, Cash, McCabe, Holden & Bhattacharjee 2014) ja sijoituksen ymmärtäminen pysyväksi (Rabley ym. 2014). Suhteen laatuun vaikuttavat myös työntekijän ja nuoren yhteiset kiinnostuksen kohteet, yhteneväiset persoonallisuudet, sama sukupuoli, suhteen kesto ja yhdessä vietetyn ajan määrä (Rabley ym. 2014). Vaikuttavia olivat myös työntekijöiden yksilölliset ominaisuudet kuten luotettavuus, avuliaisuus tai sensitiivisyys (Izzo ym. 2014; Sulimani-Aidan, 2016 & 2017), ammattitaito, sitoutuminen, selkeys ja kyky seisoa vierellä (Harder ym. 2013), lämpö, empaattisuus, kannustavuus, herkkyys, tavoitettavuus ja reagoivuus (Silva ym. 2021) sekä kyky asettaa sopivat rajat (Suliman-Aidan 2016 ja 2017).

4 Tutkimus

4.1 Tutkimuskysymykset

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani miten rakkaus ja rakkaudellinen tunnustus ilmenevät tai voisivat ilmetä sijaishuollossa asuvien lasten tai nuorten sekä laitoksen työntekijöiden välillä ja mitä edellytyksiä rakkauden tai rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiselle sijaishuoltolaitoksissa on löydetty. Pro gradu -tutkielman tavoitteena on löytää vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten rakkaus tai rakkaudellinen tunnustus näkyy tai voisi näkyä ammatillisen sijaishuollon työntekijöiden ja ammatillisessa sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten välillä?
2. Mitkä tekijät vaikuttavat rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen työntekijöiden ja sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten välillä ammatillisessa sijaishuollossa?

Motiivi esitetyille tutkimuskysymyksille löytyy sijaishuoltolaitoksissa asuvien lasten ja nuorten kiistattomasti huonommasta hyvinvoinnista, kokemuksista ja mahdollisuuksista menestyä elämässään, perheidensä kanssa asuviin lapsiin ja nuoriin verrattuna (mm. Niemi & Eriksson 2023; Ikonen ym. 2020). Motiivina on niin ikään sijaishoitolaitoksessa asuvien lasten ja nuorten sekä sijaishuollon työntekijöiden välisen suhteen laadun osoitettu merkitys lasten ja nuorten hyvinvointiin (mm. Costa ym. 2020; Silva ym. 2021) sekä jokaisen lapsen tarve rakkauteen (Honneth 1995, 105).

4.2 Keskeisten käsitteiden määrittely

4.2.1 Ammatillisen sijaishuollon työntekijät

Ammatillisiksi sijaishuollon työntekijöiksi määritellään tässä pro gradu -tutkielmassa kaikki sijaishuollossa työskentelevät ammattilaiset, jotka ovat vuorovaikutuksessa sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten kanssa. Määrittelyn ulkopuolelle jäävät esimerkiksi sijaisperheiden vanhemmat, joilta ei edellytetä sosiaali- tai terveystieteiden koulutusta.

4.2.2 Sijaishuollossa asuvat lapset ja nuoret

Sijaishuollossa asuviksi lapsiksi ja nuoriksi määritellään kaikki sijaishuoltolaitoksissa asuvat tai asuneet lapset ja nuoret. Koska sijaishuoltolaitoksissa asuu lähes pelkästään kouluikäisiä tai tätä vanhempia lapsia, ei tässä pro gradu -tutkielmassa erityisesti käsitellä alle kouluikäisiä

lapsia. Rajausta ei tehdä sen suhteen, miksi lapset tai nuoret ovat ammatilliseen sijaishuoltoon päätyneet tai kuinka kauan he ovat siellä asuneet.

4.2.3 Rakkaudellinen tunnustus

Rakkaudellinen tunnustus on toiseen ihmiseen kohdistuvaa asennetta ja toimintaa, jossa kohteena oleva ihminen kokee tulevansa hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on, ilman välineellistämistä tai pelkoa hylkäämisestä. Rakkaudellisessa tunnustuksessa ihminen nähdään ainutlaatuisena yksilönä ainutlaatuisine tarpeineen ja tunteineen sekä hyväksytään myös huolenpitoa tarvitsevana. Rakkaudellinen tunnustus on emotionaalisen vastavuoroisen vuorovaikutuksen paikka, jossa kiintymys ja luottamus sekä taistelu symbioosin ja erillisyyden välillä tasapainottelevat. (Honneth 1995, 95–104.)

4.2.4 Rakkaus

Rakkaus määritellään eri tavoin asiayhteydestään ja henkilöistä riippuen. Tässä pro gradu -tutkielmassa rakkauden määrittely voi vaihdella aineistona olevien tutkimusten näkökulman mukaan. Yksi tapa kuvata rakkautta on nähdä se tunteina ja tekoina kuten hellyytenä, tarpeisiin vastaamisena, saatavilla olemisena, kunnioittamisena ja suojelemisena (Vincent 2016).

5 Aineiston analysointi

Kyseessä oleva pro gradu -tutkielmaa voi pitää teoriaohjaavana. Siinä on kytkentöjä Axel Honnethin tunnustussuhdeteoriaan, mutta varsinaisia analyysiyksiköitä ei kuitenkaan ole valittu suoraan sen pohjalta eikä tutkielmassa esimerkiksi testata teoriaa. Tutkielmassa päättely on abduktiivista ja siinä pyritään löytämään rakkauden tai rakkaudellisen tunnustamisen ilmenemistapoja tai siihen vaikuttavia tekijöitä valitun aineiston perusteella.

Valitsin oman pro gradu – tutkielmani tutkimusmenetelmäksi integroivan kirjallisuuskatsauksen ja sisällönanalyysin. Perustelen menetelmien valintaa sillä, että ne mahdollistavat tutkittavan ilmiön ymmärtämisen mahdollisimman laaja-alaisesti. Rakkaudellisen tunnustuksen ilmeneminen ammatillisen sijaishuollon kontekstissa ei ole kiistatonta tai yksinkertaista. Kyseessä on myös sensitiivinen ja subjektiivisesti tulkittavissa oleva ilmiö. Ennen kirjallisuuskatsauksen päätymistä, pyrin selvittämään, muun muassa olemalla yhteydessä alan tutkijoihin, kuinka rakkaudellista tunnustusta voisi heidän näkökulmastaan mitata. Keskustelujen myötä sain sellaisen käsityksen, ettei valmiita, juuri tähän tarkoitukseen olevia kehyksiä tai mittareita ole olemassa, eikä ilmiö ole mitenkään selkeä. Selvittelyn jälkeen koin myös mahdollisen oman mittarin rakentamisen tutkielmaa varten epäluotettavaksi. Suunnitteluvaiheessa selvitin valmiista aineistotietokannoista, olisiko siellä aineistoja, joista voisi eristää joitain rakkaudelliseen tunnustukseen liittyviä elementtejä. Tässäkin päädyin umpikujaan, eikä juuri sopivia aineistoja löytynyt. Oman haastattelututkimuksen tekemiseenkin löysin vasta-aiheita. Ajattelen, että ilmiön moniulotteisuuden vuoksi, vain muutamia lapsia ja nuoria haastatteleamalla, en välttämättä saisi ilmiöstä tutkimuskysymykseni edellyttämää ymmärrystä ja haastattelujen anti jäisi ohueksi. Sijaishuollossa asuvien lasten tai nuorten haastatteleminen rakkaudesta tai sen puutteesta vaatisi tarkkaa eettistä harkintaa. Haastattelut näin sensitiiviseen asiaan liittyen voisivat herättää haastateltavissa voimakkaitakin tunteita, joihin pro gradu -tutkielman tekijänä en ehkä yksin pystyisi vastaamaan.

Ennen integroivaan kirjallisuuskatsauksen päätymistä, tavoitteenani oli tehdä aiheesta systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Saatavilla oleviin aineistoihin perehtyessäni havaitsin kuitenkin, ettei rakkauden tai rakkaudellisen tunnustuksen tutkiminen sijaishuollon kontekstissa ole niin vakiintunutta, että voisin tehdä aineiston osalta systemaattisen kirjallisuuskatsauksen edellyttämiä valintoja aineistossa käytettyjen metodien osalta. Pohdin sitäkin, onko kirjallisuuskatsaus sopiva metodi pro gradu -tutkielmalle, koska siinä ei kerätä ja

analysoida empiiristä aineistoa. Asiaa selvitellessä kävi kuitenkin ilmi, että integroivaa kirjallisuuskatsausta on käytetty useissa pro gradu -tutkielmissa ja väitöskirjoissa.

5.1 Integroiva kirjallisuuskatsaus menetelmänä

Kirjallisuuskatsaus on laadullinen tutkimusmetodi, jossa aineistona ovat aiemmin tehdyt tutkimukset. Kirjallisuuskatsauksia pidetään relevantteina tieteellisinä menetelminä ja ne sisältävät tutkimuskysymyksen asettamisen, aineistohaun, aineiston kriittisen arvioinnin ja tulosten arvioimisen suhteessa aiempaan teoreettiseen viitekehykseen (Aveyard 2014, 3.) Menetelmä edellyttää tutkijalta kriittisyyttä, analyttisyyttä ja perusteellisuutta. (Salminen 2011, 4–8.) Metodi on saanut kritiikkiä muun muassa siitä, että aineiston valinnan subjektiivisuus ja suunnitelmattomuus voivat johtaa vääriin johtopäätöksiin. Tästä syystä prosessin eteneminen on kuvattava ja selitettävä avoimesti ja yksityiskohtaisesti. Avoimuus on edellytys tutkimuksen toistettavuudelle. (Jensson 2011.)

Mark Petticrew ja Helen Roberts (2006, 11) ovat avanneet kirjallisuuskatsauksen tekemistä sosiaalitieteiden näkökulmasta ja todenneet sen suosion perustusvan mahdollisuuteen hallita laajoja tietomääriä, kiteyttää olennainen sekä lisätä ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa uuden tiedon tuottamisen jo tutkitusta aiheesta syntetisoimalla vakiintumatonta, epäyhtenäistä ja hajallaan olevaa tietoa (Torraco 2005, 352–362; Salminen 2011, 6–8). Se voi myös auttaa tunnistamaan tutkimuksiin ja tutkittavaan ilmiöön liittyviä ongelmia (Baumaister & Leary 1997, 312). Aveyardin (2014, 9–11) mukaan kirjallisuuskatsauksella voidaan sosiaalitieteiden tutkimuksessa parhaimmillaan löytää tutkitusti ja todistetusti toimivia käytäntöjä (*evidence based practice*).

Integroiva kirjallisuuskatsaus on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen muoto ja hyvä valinta silloin, kun tutkittavaa ilmiötä halutaan kuvata mahdollisimman monipuolisesti.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tapaan integroiva kirjallisuuskatsaus ei edellytä aineistolta tiukkaa metodologista valikointia, mikä sopii tämän pro gradu -tutkielman tutkimuskysymykseen parhaiten. Näin menetelmän avulla voidaan selvittää mahdollisimman laajasti se, mitä aiheesta jo tiedetään. Kirjallisuuskatsauksen laji ei kuitenkaan vaikuta katsauksen yleiseen toteutustapaan, vaan siinä on aina oleellista täsmällisyys ja tieteellisyys, jotka perustuvat systemaattiseen aineistonhakuun ja tutkimusvaiheiden erittelyyn. (Salminen 2011, 3–9.) Esittelen kirjallisuuskatsauksen vaiheet seuraavassa kappaleessa tuoden samalla esille sen, miten olen vaiheet omassa tutkielmassani toteuttanut.

5.2 Tutkimusstrategia

Fink (2010, 5) on eritellyt integroivan kirjallisuuskatsauksen vaihteita. Vaiheista ensimmäinen on tutkimuskysymyksen muotoilu. Kysymyksen tulee olla rajattu ja sellainen, että siihen on mahdollista löytää vastaus olemassa olevasta kirjallisuudesta. Oman pro gradu – tutkielmani aihetta ei ole tutkittu kovinkaan paljon, minkä vuoksi esimerkiksi rakkauden käsitteellistäminen vaihtelee tutkimuksesta toiseen. Olen pyrkinyt huomioimaan käsitteiden mahdollisen epäyhtenäisyyden tutkielmassani.

Finkin (mt.) mukaan prosessin seuraavassa vaiheessa valitaan tutkimuksessa käytettävät lähteet ja tietokannat. Tutustuin Turun yliopiston kirjaston informaation koulutuksessa yliopiston käyttämiin eri tietokantoihin. Lukuisten testihakujen perusteella havaitsin, että tietyt keskeiset tutkimukset löytyivät toistuvasti eri tietokannoista. Tämän seurauksena päätin, että hakuja ei ole välttämätöntä tehdä suureen määrään eri tietokantoja. Valitsin tietokannoiksi SocINDEXin With Full Text (Ebsco), Science Directin ja Google Scholarin. Lopullinen haku toteutettiin 5.12.2023. Science Directiin ja Google Scholariin päädyin niiden monitieteisyyden vuoksi. Tiedossani oli, että todennäköisimmät tulokset saataisiin sosiaalitieteellisestä tutkimuksesta, mutta pidin mahdollisena myös psykologian ja jopa filosofian alalla tehtyjä tutkimuksia.

Finkin (mt.) mukaan katsauksen kolmannessa vaiheessa päätetään käytettävät hakutermit. Aveyardin (2010, 69) mukaan tutkimuskysymykseen on selkeintä vastata, kun hakutermit johdetaan suoraan tutkimuskysymyksistä. Kokeilin itse lukuisia hakutermejä ennen kuin päädyin valittuihin termeihin. Valittujenkin termien sopivuutta testasin useisiin eri tietokantoihin. Lopulta päädyin seuraaviin hyväksi toteamiini hakutermeihin:

(Love OR Loving OR Honneth) AND ("Residential care" OR "Institutional care") AND (Children OR Youth OR "Transition to adulthood")

Kirjallisuuskatsauksen neljännessä vaiheessa jatketaan seulontakriteerien jäsentämistä (Fink 2010). Seulontakriteerit vaikuttavat siihen, millaisia tuloksia tutkimuksella saadaan. Kriteerejä voivat olla esimerkiksi kieli, julkaisuvuodet ja tutkimustyytit (Aveyard 2014, 72). Pro gradu -tutkielmani aineistoksi hyväksyttiin vertaisarvioitua tutkimuksia, jotka käsittelivät rakkauden ja rakkaudellisen tunnustamisen teemoja ammatillisessa sijaishuollossa, sen asiakkaiden ja työntekijöiden välillä. Rakkauden määrittelyn lähtökohtana on Axel Honnethin (1995) tunnustussuhdeteorian rakkaudellinen tunnustaminen, mutta aineiston osalta

rakkauden määritelmältä ei vaadita yhteneväisyyttä Honnethin määritelmän kanssa. Se rajaa kuitenkin pois esimerkiksi asiakkaiden ja työntekijöiden välisen romanttisen rakkauden. Tutkimus on voitu toteuttaa työntekijöiden, asiakkaiden tai molempien näkökulmasta. Tutkimukseen ei sisällytetty teoreettisia artikkeleita, kannanottoja, kirjoja, opinnäytetöitä tai kirja-arvosteluita. Tiedonhaku rajattiin tammikuun 2015 – joulukuun 2023 väliselle ajalle. Testihaut osoittivat, ettei relevanttien tulosten määrä juuri kasvanut hakuaikaa laajennettaessa. Tutkimuksista valittiin vain englanninkieliset artikkelit ymmärrettävyyden varmistamiseksi. Tutkielman seulontakriteerit on esitelty taulukossa 1.

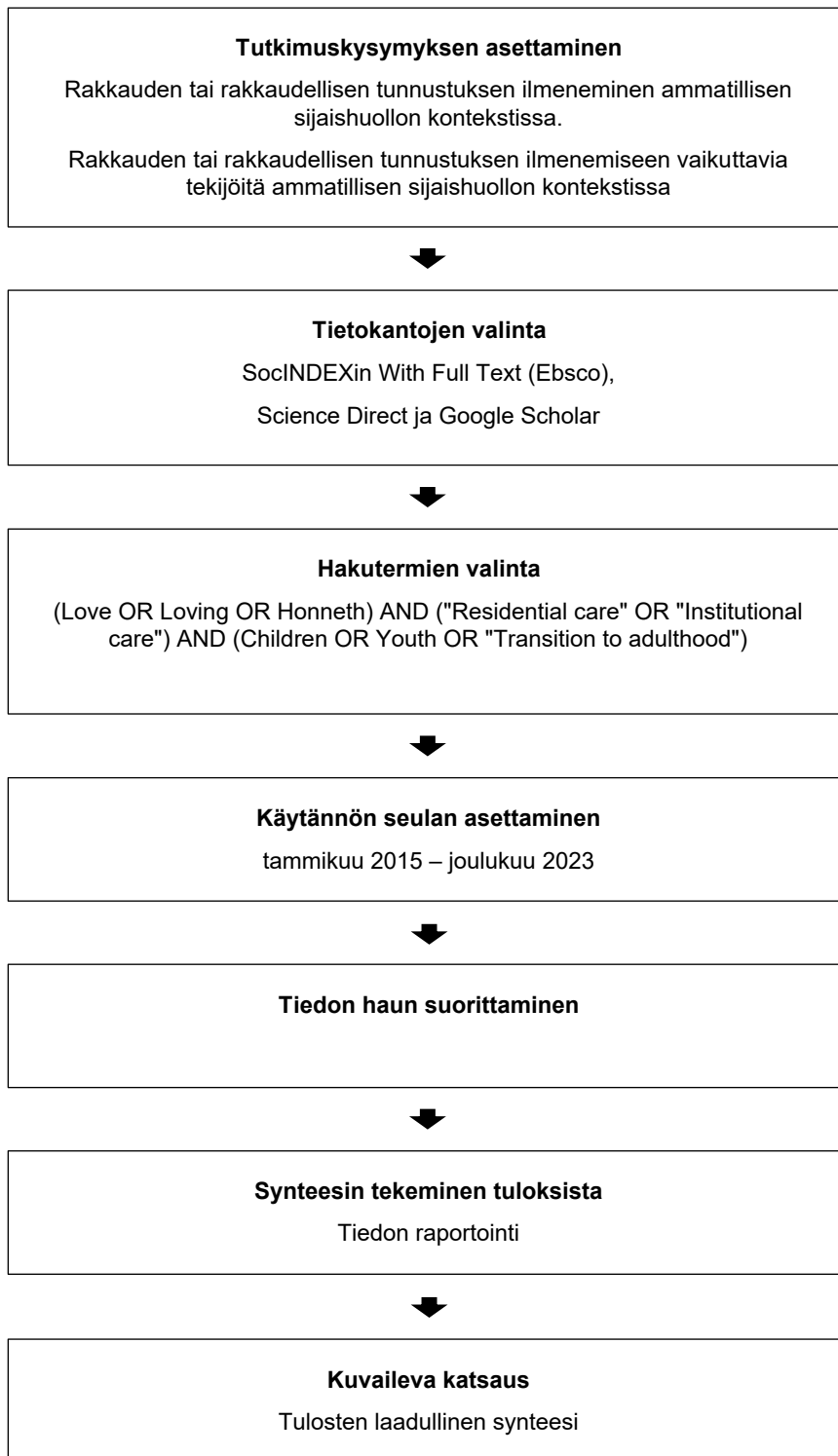
Taulukko 1. Tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tutkimus on julkaistu ajanjaksolla 1/2015–12/2023	Muilla ajanjaksoilla julkaistut tutkimukset
Kielenä englanti	Muilla kielillä julkaistut tutkimukset
Kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen tutkimusasetelma	Teoreettiset artikkelit, kannanotot, kirjat, opinnäytetyöt, kirja-arvostelut tai kirjallisuuskatsaukset.
Vertaisarvioitu tutkimus	Tutkimukset, joita ei ole vertaisarvioitu,
Vähintään yksi tutkimuksen tarkoitus on käsitellä rakkautta, rakkaudellista tunnustusta tai näitä vastaavaa käsitettä	Muut kuin rakkauteen tai rakkaudelliseen teemaan kohdistuvat tutkimukset rajataan pois.
Tutkimus liittyy ammatillisen sijaishuollon kontekstiin	Muut kuin ammatilliseen sijaishuoltoon kuuluvat tutkimukset, kuten sijaisvanhemmuuteen tai muuhun lastensuojelun kontekstiin liittyvät tutkimukset rajataan tutkimuksen ulkopuolelle.

Viidennessä vaiheessa valitaan tutkimuksen metodologiset seulontakriteerit (Fink 2010). Nämä määrittelevät sen soveltuuko tutkimus aineistoksi sen laadun ja kattavuuden osalta. Omat kriteerini metodologian suhteen olivat väljät. Integroiva kirjallisuuskatsaus salli sen, että pystyin valitsemaan eri metodologiset lähestymistavat, kunhan vain kyseessä oli vertaisarvioitu tutkimus, josta löytyi empiirinen tutkimusasetelma. Kirjallisuuskatsaukset jätettiin aineistosta pois, koska ne eivät ole alkuperäisiä tutkimuksia.

Viimeisessä integroivan kirjallisuuskatsauksen vaiheessa muodostetaan tutkimuskysymyksen ja aineiston perusteella saatu kokonaiskuva (Fink 2010). Tähän vaiheeseen siirryn seuraavassa luvussa.

Esittelen vielä kuvassa 1 oman tutkielmani kaikki vaiheet Finkiä (2010) mukaillen.

Kuva 1. Tutkimuksen vaiheet Finkin (2005) mallia mukailien

5.3 Aineiston hankinta ja kuvaus

Aineistohaun perusteella saatiin seuraavanlaisia hakutuloksia: SocINDEX 329 kappaletta, Science Direct 206 kappaletta ja Google Scholar 997 kappaletta. Google Scholar ilmoitti teoreettiseksi hakutulosten määräksi 17500 kappaletta, mutta salli tarkastella vain 100 sivua tuloksia. Yhdellä sivulla on kymmenen hakutulosta ja tässä viimeisellä sivulla oli seitsemän

tulosta. Hakukoneessa oli mahdollista järjestää hakutulokset osuvuuden mukaan, enkä usko, että suuremman aineiston läpikäyminen olisi tuonut enempää oleellisia tuloksia. Hakutulosten läpikäyminen näin suurissa hakutulosmäärissä oli työlästä, mutta myös erittäin palkitsevaa ja avasi minulle näkökulmia tutkimuskysymyksen teemaa koskien.

Ensimmäisessä vaiheessa kävin läpi saadut tulokset otsikko- ja abstraktitasolla sekä tarvittaessa kokotekstitasolla. Jokaisen artikkelin kohdalla pohdin, vastasiko se tutkielman tutkimuskysymyksiin. Tässä vaiheessa suuri osa hakutuloksista karsiutui pois. Prosessi mahdollisti kuitenkin esimerkiksi teeman mukaisten esseemuotoisten artikkelien löytämisen, jotka kaikki lisäsivät ilmiön ymmärtämistä. Aineistoa läpikäydessä päätin hyväksyä aineistoon myös tutkimukset, joissa ei suoraan puhuttu rakkaudesta, mutta, joissa käsitteellä viitattiin samaan tai lähes samaan ilmiöön, jota tällä pro gradu -tutkielmalla selvitettiin. Syitä erilaisille käsitteille oli erilaisia, kuten se, että tanskankielessä sana ”love” on Lausten ja Fredriksenin (2016) mukaan hyvin lähellä käsitettä ”making love”, minkä vuoksi sen käyttöä vältetään ammatillisissa yhteyksissä. Muiden käsitteiden hyväksymistä edelsi syvällinen perehtyminen artikkelin kohteena olevaan tutkimukseen ja sen analysointiin käsitelläänkö siinä tutkimuskysymysten teemaa. Hyväksytyt vaihtoehtoiset termit olivat emotionaalinen tunnustaminen (Paulsen & Nigel 2018; Warming 2019), emotionaalinen läheisyys (Costa ym. 2020), aito välittäminen (Skoog ym. 2015) ja välittäminen (Sommerfeldt 2022).

Karsinnan jälkeen valittujen artikkelien määrä oli SocIndexin osalta 10 kappaletta, Science Directin osalta 7 kappaletta ja Google Scholarin osalta 29 kappaletta eli yhteensä 46 kappaletta. Duplikaatteja näistä oli yhteensä 8 kappaletta. Kolmannessa karsinnan vaiheessa luin kaikki valitut artikkelit kokonaan, jotta sain selville, vastaako artikkeli edes joltain osaltaan tutkimuskysymyksiini. Suurimmat syyt karsinnalle olivat se, ettei artikkeli käsitellyt lainkaan tutkimuskysymyksen aihetta, artikkelista puuttui empiirinen osa, tai aihe käsitteli sijaisvanhemmuutta tai lastensuojelua yleisemmin. Tällä kierroksella karsin aineistosta 24 artikkelia. Lopullinen aineiston koko on 13 artikkelia. Vaiheiden 2. ja 3. mukaan otetut ja karsitut artikkelit löytyvät liitteestä 1. Aineiston muodostamiseen voi tutustua tietokannoittain taulukossa 2. Kokonaisprosessin kuvaus löytyy kuvana liitteestä 2.

Taulukko 2. Tutkimusaineiston muodostuminen tietokannoittain

1. vaihe: Tietokannasta SocIndex löydettiin hakusanoilla 329 artikkelia
⇓
1. vaihe: Valittiin 10 artikkelia, jotka luettiin kokonaan

⇓
2. vaihe: Valittiin 3 artikkelia, jotka muodostavat lopullisen tutkimusaineiston
1. vaihe: Tietokannasta Science Direct löydettiin hakusanoilla 206 artikkelia
⇓
2. vaihe: Valittiin 7 artikkelia, jotka luettiin kokonaan
⇓
3. vaihe: Valittiin 2 artikkelia, jotka muodostavat lopullisen tutkimusaineiston
1. vaihe: Tietokannasta Google Scholar löydettiin hakusanoilla 997 artikkelia
⇓
2a. vaihe: valittiin 37 artikkelia
⇓
2b. vaihe: Poistettiin 8 duplikaattia
⇓
2c. vaihe: Valittiin 29 artikkelia, jotka luettiin kokonaan
⇓
4. vaihe: Valittiin 8 artikkelia, jotka muodostavat lopullisen tutkimusaineiston

Petticrewn ja Robertsin (2006, 125) mukaan kirjallisuuskatsauksessa käytetään synteisiä, joka alkaa valittujen tutkimusten taulukoinnilla. Taulukko sisältää artikkelin tekijöiden nimet, julkaisijat ja maan, tutkimuskysymyksen, tutkimusmenetelmän ja keskeiset tulokset. Tutkielman aineistoon valitut artikkelit ja niiden tiedot löytyvät taulukosta 3.

Taulukko 3. Aineistona olevat artikkelit.

Tutkimus, tekijät ja julkaisupaikka	Metodologia ja kohderyhmä	Tutkimuskysymys	Raportoidut tulokset
1 Love-led practice in children's residential care. Davies, Margaret Scottish Journal of Residential Child Care. 2023, Vol. 22	Tutkimus toteutettiin kahdessa englantilaisessa sijaishuoltolaitoksessa. Toteutus: alkumittaus – interventio – loppumittaus.	Miten love-led-practice vaikuttaa organisaatioon ja siellä asuviin lapsiin ja nuoriin?	Love-led-practice vaikutti organisaatioon, työntekijöihin ja siellä asuviin lapsiin ja nuoriin monin eri tavoin positiivisesti. Lähestymistapa ilmeni fyysisissä ja sanallisissa kiintymyksen osoituksissa ja se ylitti ammatillisen etäisyyden.

Issue 1, p134-146. 13p. 2023 Englanti	Sijaishuoltolaitoksissa asuvien lasten ja nuorten ikää ei määritely.		
2 Do you love me? An empirical analysis of the feeling of love amongst children in out-of-home care. Lausten, Mette & Frederiksen, Signe Scottish Journal of Residential Child Care. 2016, Vol. 15 Issue 3, p90-103. 14p 2016 Tanska	Kyselytutkimus, jonka kohteena olivat tanskalaisissa sijaishuoltolaitoksissa asuvat lapset ja nuoret, n=1400. Kohderyhmät olivat 11-, 13-,15- ja 17-vuotta.Kohderyhmästä 36 prosenttia asui laitosmuotoisessa sijaishuollossa. Tulokset oli eritelty asumismuodon mukaan.	Kokevatko lapset ja nuoret tulevansa rakastetuksi sijaishuollossa? Rakkaus on haastava käsite. Tästä syystä selvitetään a) kokeeko lapsi tulevansa rakastetuksi, b) mitkä väittämät ovat yhteydessä myönteisen vastauksen kanssa.	Kokemus rakastetuksi tulemisesta oli yhteydessä mm. lapsen mielenterveyteen sekä siihen, että lapset kokivat olevansa vanhempiansa rakastamia. Kokemus rakastetuksi tulemisesta oli yhteydessä myös laitoksessa saatuun sosiaaliseen tukeen, turvallisuuden tunteeseen Yhteyttä kuvattiin odds ratio -luvulla, joka kuvaa sitä miten todennäköisesti kaksi tutkittua tekijää esiintyivät yhdessä.
3 Is it love? A study of young people's personal impressions and experiences of relationships in residential care in a Norwegian treatment collective. Lone, Arvid & Paulsen, Erik Scottish Journal of Residential Child Care. 2018, Vol. 17 Issue 2, p1-29. 29p. 2018 Norja	Semistrukturoitu yksilöhaastattelu, jonka kohteena olivat kahdeksan 20-30 -vuotiaasta nuorta, jotka olivat aiemmin asuneet sijaishuoltolaitoksessa. Sijaishuoltolaitos oli kollektiivimuotoinen ja myös työntekijät asuivat siellä.	Mitkä tekijät ovat tärkeitä nuoren ja työntekijän välisessä suhteessa, ja mikä tekee nuorten mielestä suhteesta rakkaudellisen?	Nuorten ja työntekijöiden välisissä suhteissa tärkeää oli emotionaalinen osallistuminen ja sitoutuminen, huomion antaminen ja turvallisuuden tunteen luominen nuorille. Rakkaus näkyi yksinkertaisina arkipäiväisinä tekoina, välittämisenä ja ajan antamisena, erityisesti kun nuorella oli elämässään kriisi. Se ilmeni myös kiinnostuksen ja välittämisen osoittamisena nuorille, nuoren lohduttamisena vuorokauden ajasta riippumatta, haluna tietää, mitä nuorelle oikeasti kuului, nuorten kohtelemisena tasavertaisina. Rakkaus näkyi myös halauksina, ystävällisinä sanoina, kainaloon ottamisena ja varmuutena siitä, että toinen välittää. Rakkaudellisessa suhteessa nuori nähtiin yksilönä, ei esimerkiksi huumeiden käyttäjänä tai diagnoosinsa kautta. Rakkaus oli myös sitä, että työntekijät olivat nuorten kanssa periksiantamattomia, sinnikkäitä ja suvaitsevia eivätkä käyttäneet nuoria kohtaan rajoitustoimenpiteitä.

4 Let's talk about love: Perceptions of children in residential care. Carole Côté & Marie-Ève Clément Children and Youth Services Review Volume 140, September 2022, 106584 2022 Kanada	Haastattelututkimus, jonka kohteena oli kaksikymmentä 6–15-vuotiaista vähintään vuoden ajan sijaishuollossa asunutta lasta. Haastattelun strukturoitumisaste riippui lapsen iästä.	Kokivatko lapset saavansa psyykkistä tukea ja rakkautta sijaishuoltolaitoksen työntekijöiltä?	Vastaukset asetettiin kahdelle akselille, joita olivat ankkuroituminen sijaishuoltopaikkaan ja ankkuroituminen sijaishuoltopaikan työntekijöihin. Tekijöiden perusteella muodostettiin neljä kategoriaa: juurtuneet lapset, kiinnittyneet lapset, yhteenpunoitetut ja tuuliajolla olevat lapset.
5 Pockets of love. Unaccompanied children in institutional care in Finland. Kauhanen Iida, Mervi Kaukko Mervi & Lanas Maija Children and Youth Services Review Volume 141, October 2022, 106621 2022 Suomi	Fokusoitu etnografia, jonka kohteena oli 13 tutkimusaikana 15–19 -vuotiasta, ilman vanhempiaan Suomeen tullutta turvapaikanhakijaa.	Miten rakkaus näkyy haavoittuvassa asemassa olevien, ilman huoltajia Suomeen saapuneiden, sijaishuoltolaitoksessa asuvien nuorten elämässä?	Rakkaus on tekoja. Se on vapaaehtoista, mutta aktiivinen valinta, joka pitää sisällään neuvottelemista. Rakkaudellisen suhteen luominen vaatii rehellisyyttä ja avoimuutta. Rakkautta on kyettävä antamaan ja vastaanottamaan. Rakkaus on dialogista. Kaikilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia valita rakkautta. Rakkaudellisten suhteiden menettäminen ja niistä neuvottelemisen stressaa sijoitettuna olevia lapsia ja nuoria. Rakkaus ei ole sama asia kuin kiintymys. Haastavissakin olosuhteissa lapset ja nuoret pystyivät luomaan rakkauden "taskuja" eli yksittäisiä rakkaudellisia hetkiä työntekijöiden kanssa.
6 Predictors of the Quality of the Relationship with Caregivers in Residential Care. Costa Monica, Melim Beatriz, Tagliabue Semira, Pinheiro Mota Catarina & Mena Matos Paula Children and Youth Services Review, Volume 108, January 2020, 104579 2020 Portugali	Osallistujina oli 326 portugalilaisissa sijaishuoltolaitoksissa asuvaa 12-18 -vuotiasta nuorta. Tieto kerättiin usealla erityyppisellä kyselylomakkeella kuten The Network Relationship Inventory - ja The Experiences in Close Relationships -lomakkeilla.	Mitkä tekijät ennustavat sijaishuollossa asuvien nuorten ja työntekijöiden välisten suhteiden laatua?	Suhteen emotionaalista läheisyyttä ennustivat nuoren sukupuoli, tunteidensäätelystrategiat ja välttelevä kiintymyssuhdetyyli. Suhteen tensiota (konflikti ja kritiikki) ennustivat nuoren sukupuoli ja välttelevä kiintymyssuhdetyyli.

7 Disconnection and Dislocation: Relationships and Belonging in Unstable Foster and Institutional Care. Skoog Viktoria, Khoo Evelyn & Nygren Lennart The British Journal of Social Work, Volume 45, Issue 6, September 2015, Pages 1888-1904 2015 Ruotsi	Haastattelututkimus, jonka kohteena oli kaksitoista 8-18 -vuotiasta lasta ja nuorta, joilla oli kokemuksia sijoituspaikkojen vaihdoksista. Siirtymät sijoituksissa olivat tapahtuneet 2011 tai 2012.	Miten lapset ja nuoret kokivat suhteet sijaishuoltolaitosten työntekijöihin sijoituspaikkojen vaihtuessa.	Lapset toivoivat, että työntekijät kuuntelisivat, ymmärtäisivät ja osoittaisivat heitä kohtaan aitoa kiinnostusta. Osoituksena aidosta välittämisestä lapset kuvailivat tilanteita, joissa työntekijät ylittivät tavanomaiset tehtävänsä. Epävarmuus sijoitusolosuhteissa sai lapset kehittämään itseä suojaavia strategioita, mikä vaikeutti yhteenkuuluvuuden tunnetta entisestään tulevissa ihmissuhteissa.
8 The transition to adulthood from care as a struggle for recognition. Paulsen Veronika & Thomas Nigel Child & Family Social Work. 2018, 23 (2), 163-170 2018 Norja	Keskustelut 43:n, fokusryhmähaastattelut 23:n ja yksilöhaastattelut 22:n norjalaisen lastensuojelun piirissä ja sijaishuollossa asuneen 17-26 -vuotiaan nuoren kanssa.	Miten tunnustussuhdeteoria voi auttaa ymmärtämään lastensuojelupalveluita itsenäistyvien nuorten kokemuksia ja tarpeita.	Nuoret puhuivat välittävien ja kiintymyksellisten ihmissuhteiden tärkeydestä. Tärkeää oli työntekijöiltä saatu emotionaalinen tuki ja välittäminen, sekä se, etteivät nuoret olleet työntekijöille vain "tapauksia". Emotionaalista tunnustamista osoitti myös se, että työntekijä oli nuoren tavoitettavissa, kunnioitti ja oli kiinnostunut nuoresta ja otti tämän sanoman vakavasti. Tärkeää oli myös se, että työntekijät kertoivat itsestään henkilökohtaisia asioita nuorille. Nuoret kutsuivat läheisiä työntekijöitä mielellään muulla nimellä kuin työntekijäksi. Nuorille oli tärkeää, että heillä oli mahdollisuus pitää yhteyttä työntekijöiden kanssa sijaishuollosta poismuuttamisensa jälkeen.

9 Is It Possible to Strengthen Bonds without Breaking Hearts? The Relational Paradox within Residential Care. Carvalho Helena, Mota Catarina, Santos Beatriz, Costa Monica & Mena Mats Paula Residential Treatment For Children & Youth, 40:1, 24-43 2023 Portugali	Puolistrukturoitu haastattelu, jonka kohteena oli 22 portugalilaisen sijaishuoltolaitoksen työntekijää. Ikäjakama 24–59 vuotta.	Mitä on sijaishuollossa asuvien nuorten ja sijaishuollossa asuvien työntekijöiden välinen suhde kiintymyssuhdeteorioiden valossa. Tutkimuksessa keskityttiin työntekijöiden kertomuksissa suhteissa ilmeneviin haasteisiin.	Haastatteluiden perusteella luotiin teemoja kuten: ”Teemme työtä elämän kanssa”, ”Valitettavasti olemme ihmisiä”, ”Joku, joka kuuntelee, kun minulla on haastava tilanne nuoren kanssa”. Näihin liittyviä huomioita suhteeseen liittyen olivat muun muassa: ristiriita ammattilaisuuden ja aidon kiintymyksen tuntemisen välillä, työntekijän kyky vastata nuoren kiintymyssuhdetarpeisiin, voimattomuuden tunne mahdollisuudessa vaikuttaa nuoren elämään, esimiehen ja työyhteisön tuki suhteessa ilmenevien ristiriitojen kanssa.
10 Messing with the emotions of the other exploring ambiguous youth-adult relations in a residential care institution. Warming Hanne Emotion, Space and Society, Volume 32, August 2019 2019 Tanska	Etnografinen kenttätutkimus, johon osallistui 20 15–23 -vuotiasta sijaishuoltolaitoksessa asuvaa nuorta.	Tutkimuksella pyrittiin havainnollistamaan emotionaalisen (rakkautellisen) tunnuksen merkitystä sijaishuollossa asuville nuorille ja kyseenalaistamaan suosittuja käytäntöjä, jotka vaikuttivat mahdollisuuteen osoittaa tai kokea emotionaalista tunnuksusta.	Warming osoitti valtasuhteiden vaikuttavan emotionaalisen tunnuksen toteutumiseen. Emotionaaliseen tunnuksamiseen vaikuttavat nuorten kategorisointi, asiakkuuden, käytöksen, itsenäisyysodotusten ja tunteiden hallinnan perusteella. Tutkimus osoitti monia eri tapoja, joilla nuori ja työntekijät vastustivat suosittuja käytäntöjä.
11 Love: Recognising relationships in work with vulnerable youth. Thrana, H. M. International Journal of Social Pedagogy ,15 (3) pp. 71-89. 2016 Norja	Tutkimuksessa havainnointiin ja haastateltiin 40 lastensuojelupalveluiden piirissä olevaa 14-21 -vuotiaan nuorta.	Mitä rakkaus on ammatillisessa käytännössä? Mitä merkitystä rakkautella on haavoittuville nuorille?	Nuorten mukaan rakkautta oli työntekijän sinnikkyys, sekä se, että työntekijät osoittivat tunteitaan nuorille. Rakkautteen liittyi fyysinen koskettaminen. Rakkautellisen tunnuksamisen myötä nuorten käsitys itsestään muuttui, itseluottamus kasvoi ja mahdollisuudet itsenäiseen elämään paranivat.

12 "Sometimes I feel at home" adolescents' narratives of everyday life in residential care. Sommerfeldt MB Journal of Children's Services, 28 January 2022 2022 Norja	Tutkimuksessa haastateltiin 19 Norjassa sijaishuollossa asuvaa yli 12-vuotiasta nuorta. Nuoret oli otettu sijaishuoltoon perheissään olevien huolenpidon puutteiden vuoksi. Nuoria pyydettiin avoimesti kertomaan omasta elämästään. Huomio kiinnitettiin kerrottuihin vuorovaikutushetkiin työntekijöiden kanssa.	Tarkoituksena oli selvittää, miten Norjassa sijaishuollossa asuneet lapset ja nuoret suhtautuivat sijaishuoltopaikkaan kotina. Tutkimuksessa huomioitiin heidän suhteensa sijaishuoltolaitoksen työntekijöihin.	Välittäminen näkyi siinä, kertoivatko työntekijät nuorille yksityisestä elämästään sekä siinä, kokivatko nuoret olevansa tasavertaisia työntekijöiden kanssa. Välittäminen toteutui työntekijöiden positiivisena suhtautumisena nuoriin, silloinkin kun nuoret olivat esim. vihaisia. Välittämistä ilmensi myös se, kun työntekijät osoittivat olevansa huolissaan nuorista, valitsivat viettä aikkaa nuorten kanssa, pitivät huolta paikan viihtyvyydestä yli omien ammatillisten rajojensa, olivat sijaishuoltopaikassa kuin kotonaan, auttoivat nuoria opiskeluissa ja jäivät juttelemaan nuorten kanssa työpäivän jälkeen.
13 The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. Warming Hanne Childhood, 22(2), 248–262. 2015 Tanska	Kolmivuotinen kenttätutkimus, joka kohdistui kuuteentoista sijaishuollossa asuvaan 8–17 -vuotiasta lapseen ja nuoreen.	Miten tunnustus näkyy ammatillisessa sijaishuollossa?	Rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen vaikuttivat muun muassa työntekijöiden tulkinnat lapsista ja nuorista, laitoksessa käytetty diskurssi sekä se, mikä nähtiin hyväksytyksi ammatillisessa kontekstissa. Rakkauden esteenä oli mm. tietty rakkauskäsitys sekä laitoksen asettamat tavoitteet.

Kuten taulukoista käy ilmi, valitut tutkimukset on julkaistu vuosina 2015–2023. Kaikki tutkimukset ovat eurooppalaisia ja näistä pohjoismaalaisia oli yhdeksän. Tutkimuksista kolme oli julkaistu Scottish Journal of Residential Child Care -julkaisusta, jolla oli ollut rakkauteen liittyvä teemajulkaisu. Otoskoot vaihtelivat kahdeksan ja 1400 välillä. Tutkimusten osallistujat olivat joko sijaishuoltolaitoksessa asuvia tai asuneita lapsia tai nuoria tai sijaishuoltolaitoksen työntekijöitä. Näkökulmat ja metodologiat vaihtelivat toisistaan ja mukana oli muun muassa kenttätutkimuksia, haastattelututkimuksia, kyselyitä ja yksi interventiotutkimus. Osassa tutkimuksista puhuttiin selvästi rakkaudesta, osassa käytettiin samasta ilmiöstä toisia käsitteitä kuten emotionaalinen tunnustaminen (Paulsen & Thomas 2018; Warming 2019), emotionaalinen läheisyys (Costa ym. 2020), aito välittäminen (Skoog,

Khoo & Nygren 2015) tai välittäminen (Sommerfeldt 2022). Tutkielma etenee tästä sisällön analyysiin.

5.4 Sisällön analyysi

Sisällönanalyysi on menetelmä, jossa aineistoon tuotetaan järjestystä ja jolla aineisto otetaan haltuun. Aineiston jäsentämisen tapa lähtee niistä kysymyksistä, jotka sille esitetään (Tuomi & Sarajärvi 2022.) Tässä tapauksessa sisällönanalyysi ei koske tutkimusten alkuperästä aineistoa, vaan aineistona olevia tieteellisiä julkaisuja. Sisällön analyysi mahdollistaa aineiston kokoamisen tutkimuskysymysten kannalta mielekkääseen järjestykseen.

Aloitin sisällön analyysin lukemalla kaikki artikkelit läpi ja tekemällä niistä tarkat muistiinpanot, kiinnittäen huomiota niihin kohtiin, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen kävin läpi kaikki muistiinpanot tutkimuskysymysten näkökulmasta ja värikoodasin tutkimuksista eri väreillä rakkautta tai rakkaudellista tunnustusta ilmentävää toimintaa sekä rakkauden tai rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen vaikuttavia tekijöitä. Koodauksen jälkeen luin vielä kaikki valitut artikkelit toistamiseen läpi, jolloin havaitsin selvästi, jos olin unohtanut koodauksistani jonkun tekijän. Samalla kun luin artikkeleja uudelleen läpi, kirjasin kaikki tutkimuskysymyksiin vastaavat tekijät kahteen taulukkoon artikkeleittain eriteltyinä. Taulukot löytyvät liitteistä 3 ja 4.

5.5 Aineiston kriittinen arviointi

Valittua aineistoa on arvioitava kriittisesti. Tämä sisältää jokaisen artikkelin vahvuuksien ja heikkouksen punnitsemista sekä sen painoarvoa tutkimuskysymykseen vastatessa (Aveyard 2019, 102). Integratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa ei edellytetä systemaattisten arviointimenetelmien käyttöä. Olen kuitenkin päätenyt omassa tutkielmassani arvioimaan tutkimuksia vapaamuotoisesti Joanna Briggs Instituutin kehittämän laadullisen aineiston kriittisen arvioinnin kriteereillä. 2018 päivitetty lomake on löydettävissä suomennettuna osoitteesta <https://hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/jbi-kriteerit-laadulliselle-tutkimukselle-ja-selosteosa-2.pdf>. Aineistona olevien tutkimusten tieteenfilosofiset lähtökohdat ja metodologia; metodologia ja tutkimuskysymys; metodologia ja aineistonkeruumenetelmät sekä metodologia ja tulosten tulkinta olivat keskenään yhteensopivia kaikissa muissa tutkimuksissa paitsi Daviesin (2023) tutkimuksessa, jossa selvitettiin rakkaudellisen toimintatavan vaikutuksia laitoksissa. On mahdollista, että myös Daviesin (mt.) tutkimus täyttää kriteerit, mutta artikkelissa näitä seikkoja ei tuotu mielestäni riittäväällä tarkkuudella esiin. Tutkimusten puutteena voi yleisesti pitää sitä, ettei niissä

käsitelty tutkijan kulttuurisia lähtökohtia tai pohdittu tutkijan vaikutusta tutkimukseen tai toisinpäin. Sen sijaan tutkimukseen osallistujien ääni oli kuvattu tutkimuksissa asiaankuuluvasti. Tutkimukset oli toteutettu eettisiä periaatteita noudattaen. Kaikissa tutkimuksissa tutkimusten johtopäätökset perustuivat aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan.

Aineiston tutkimusten empiirinen asetelma ja tiedonkeruuntavat olivat toisistaan eroavia ja tutkimusten osallistujat vaihtelivat yksittäisistä nuorista tai työntekijöistä yli tuhanteen lapseen tai nuoreen. Tutkimustulosten yleistettävyydessä on siis eroja. Tutkimusten kohdehenkilöt on valittu vapaaehtoisuuden perusteella, mikä jättää avoimeksi sen, millaisia tuloksia tutkimuksiin osallistumattomilta lapsilta, nuorilta tai työntekijöiltä olisi kerätty. Aineisto koostuu länsimaisista tutkimuksista, joista yhdeksän on pohjoismaisia. Syytä sille, miksi aineisto on koostunut tältä maantieteelliseltä alueelta en tiedä, mutta arvelen taustalla olevan kulttuurisia tekijöitä, tapa järjestää ammatillista sijaishuoltoa sekä kiinnostus rakkauteen ammatillisen sijaishuollon kontekstissa kyseisillä alueilla. Tein erillisiä koehakuja esimerkiksi Aasian ja Afrikan alueilta, mutta nämä eivät tuottaneet tuloksia rakkauden näkökulmasta siitäkään huolimatta, että kyseisillä alueilla asuu valtava määrä orpolapsia.

Green ym. (2006) mukaan tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimuksen läpinäkyvä prosessi sekä tutkijan esiintuomansa kriittiset näkökulmat valintojen takana. (Green ym. 2006, 109–111.) Kriitikissä on myös tunnistettava mahdollisesti puuttuva tai heikosti edustettu kirjallisuus tai ristiriidassa olevat näkökulmat (Torraco 2005, 365). Olen kirjoittanut tutkielmaani auki sen, millaisten vaiheiden kautta olen valinnut aineiston. Aineiston haku on toteutettu systemaattisesti ja se on toistettavissa muiden tutkijoiden osalta, vaikka aineiston valikoiminen on edellyttänyt laajojen tutkimusmäärien läpikäyntiä. Havaitsin potentiaaliseen aineistoon tutustuessani, että olin altis valitsemaan aineistooni laajemmin teemaan liittyviä artikkeleja. Aivan lopulliset karsinnat teinkin vasta sisällönanalyysin vaiheessa, jos havaitsin, ettei artikkeli vastannut odotetulla tavalla tutkimuskysymyksiini. Tiedostan, että aineiston valintaan ovat vaikuttaneet omat kykyni löytää tutkimuskysymyksiin sopivimmin vastanneet artikkelit.

Tutkimusten painoarvo tuloksissa vaihtelee niiden erilaisten näkökulmien vuoksi. Osa tuloksista auttaa rakentamaan kuvaa ilmiöstä toisia paremmin. Tässä voi verrata esimerkiksi Warmingin tutkimusten (2015 ja 2019) suurta painoarvoa Skoog ym. (2015) pienempään painoarvoon. Eri painoarvoilla olevien tutkimusten valinta oli kuitenkin tietoista. Valittujen

tutkimusten näkökulma ja tutkimuskysymykset olivat keskenään erilaiset, ja ne vastasivat tutkimuskysymyksiin toinen toistaan täydentäen. Tutkimusten keskinäistä yhteensopivuutta tulee siis tarkastella laajemman, ei syvemmän ymmärryksen näkökulmasta käsin.

Keskinäistä yhteensopivuutta on hyvä pohtia artikkeleissa käytettyjen toisistaan eroavien käsitteiden osalta. Erityisen hankalaa käsitteiden yhteensopivuus on ollut rakkauden ja rakkauteen liitettyjen käsitteiden osalta, koska näistä ei jaeta yksiselitteistä yhtenäistä ymmärrystä. Myös aineistojen kontekstit olivat vaihtelevat, vaikka niissä kaikissa ainakin yhtenä kontekstina oli tutkimuskysymyksen mukainen ammatillinen sijaishuolto.

Mahdollisten muiden kontekstien vaikutus on eritelty aineistona olevissa tutkimuksissa lähtökohtaisesti avoimesti. Kaikki aineistoon valitut artikkelit ovat vertaisarvioituja, julkaistuja ja muiden tutkijoiden siteeraamia. Ajattelen näiden merkitsevän, että monet muutkin ovat arvioineet niiden tulokset luotettaviksi.

5.6 Eettinen arviointi

Olen päätenyt kirjallisuuskatsaukseen osittain eettisistä syistä. Tutkielmani ei ainoastaan pyri välttämään vahinkoa, vaan se myös tavoittelee sellaista uutta tietoa, joka parantaisi ammatillisissa sijaishuoltolaitoksissa asuvien lasten ja nuorten tilannetta.

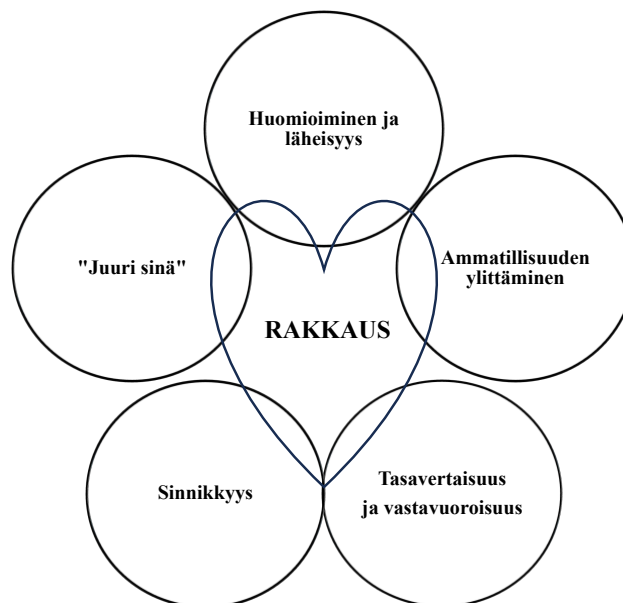
Kirjallisuuskatsaukseen ei liity tietosuojaongelmia, eikä siinä aseteta ihmisiä alttiiksi menetelmille tai niiden seurauksille. Tutkielmassa ei käsitellä minkäänlaisia arkaluonteisia tietoja, vaan kaikki käytetty tieto on julkaistu anonymisoituna jo aiemmin.

Kirjallisuuskatsauksen erityiset eettiset vaatimukset liittyvät metodologiseen huolellisuuteen sekä hyvän tutkimustavan noudattamiseen (Tuomi & Sarajärvi 123). Olen huomionnut eettiset seikat ja huolellisuusvaatimuksen valitessani tutkimuskysymysten kannalta relevanttia tutkimusaineistoa ja avannut läpinäkyvästi, miten olen päätenyt aineistoon. Läpinäkyvyys mahdollistaa aineiston haun toistettavuuden sekä sen arvioinnin. Tutkimustulosten ja johtopäätösten osalta olen pyrkinyt objektiivisuuteen, selkeyteen, avoimeen kriittisyyteen ja aiheiden monipuoliseen tarkasteluun.

6 Tutkimustulokset

6.1 Rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmeneminen sijaishuollon kontekstissa

Olen havainnut aineistossani toistuvia rakkauden ilmenemisen muotoja sijaishuollon kontekstissa ja jakanut havainnot viiteen eri teemaan: huomioimiseen ja läheisyyteen, ammatillisuuden ylittämiseen, tasavertaisuuteen ja vastavuoroisuuteen, sinnikkyYTEEN ja tekijään, jolle olen antanut nimen ”juuri sinä”. Teemat menevät monelta osin päällekkäin, mutta näen jaon siitä huolimatta tarkoituksenmukaiseksi kaikkien osa-alueiden merkityksellisyyden vuoksi. Erityisesti päällekkäisyydessä korostuu ammatillisuuden ylittäminen, sillä moni rakkauden ilmenemiseen liittyvä tekijä ei sopinut perinteisiin institutionaalisiin käytäntöihin. On hyvä huomioida, että rakkauteen liittyvät tekijät ovat usein jotain, mikä ylittää välttämättömän perushoidon. Teemat eivät ole keskenään tasamittaisia, samantasoisia eikä niillä ole keskinäistä tärkeysjärjestystä. Olen esitellyt teemat kuvassa 3. Käyn seuraavissa alaluvuissa tarkemmin läpi sitä, mitä nämä tekijät sisältävät sekä esittelen joitakin tutkimuksista nostettuja esimerkkejä teemoihin liittyen.

Kuva 3. Rakkauden ilmenemisen teemat

6.1.1 Huomioiminen ja läheisyys

Lähdetutkimuksissa (mm. Lone & Paulsen 2018; Skoog ym. 2015) rakkaus ja välittäminen näkyivät lähes poikkeuksetta ajan ja huomion antamisena lapsille ja nuorille. Nämä hetket

saattoivat olla lyhyitä tai pitkiä, mutta keskeistä niissä oli se, että työntekijän huomio ja kiinnostus kohdistuivat lapseen tai nuoreen. Toisin sanoen, jos työntekijöillä ei ole aikaa lapsille ja nuorille, ei rakkaus pääse näkyviin. Lone ja Paulsen (mt.) kuvasivat tätä tutkimuksessaan ”nuoren asettamisella huomion keskipisteeseen”. Rakkauteen liitettiin se, että työntekijät kuuntelivat, ymmärsivät ja osoittivat aitoa kiinnostusta sekä arvostusta lapsia ja nuoria kohtaan (Skoog ym. 2015; Côte & Clement 2022), olivat lapsen tai nuoren tavoitettavissa, kunnioittavat häntä, ottivat hänen sanomansa vakavasti (Paulsen & Thomas 2018) sekä antoivat lapselle tai nuorelle kehuja (Côte & Clement 2022). Näissä huomioissa korostuu ajatus ”*minä näen sinut*” ja ”*sinulla on merkitystä*”. Warmingin (2015) tutkimuksessa rakkauteen liitettiin empatia ja emotionaalinen kanssakäyminen nuoren kanssa. Emotionaalinen kanssakäyminen liittyi esimerkiksi siihen, että nuorella oli joku joka puoleen kääntyä, kun hän tarvitsi lohdutusta tai että työntekijä tunnisti oma-aloitteisesti, missä tilanteissa nuori erityisesti tarvitsi häntä ja kykeni vastaamaan tähän. Toisin sanoen, hetkissä huomioidaan ja sallitaan tunteet. Lone ja Paulsen (mt.) huomauttivat, että erityisen tärkeää ajan antaminen oli silloin, kun nuorilla oli elämässään vaikeaa. Huomioiminen toteutui esimerkiksi siten, että työntekijä nousi keskellä yötä lohduttamaan nuorta. Tämä vaatii työntekijöiltä empatiaa, kykyä nähdä nuori ja halua vastata tämän tarpeisiin. Aidot kohtaamiset olivat intensiivisiä ja työntekijät halusivat todella tietää, miten nuorella meni, eivätkä tyytyneet ”ihan hyvin” -vastaukseen. (Lone & Paulsen 2018.) Päinvastaiseksi toiminnaksi annettiin Sommerfeldtin (2022) tutkimuksessa esimerkkinä se, että työntekijät jäivät istumaan toimistoonsa eivätkä viettäneet aikaa nuorten kanssa.

Pienet arjen teot korostuivat useammassakin tutkimuksessa. Thranan (2016) tutkimuksessa korostettiin rakkauden olevan ”jotain ekstra” muun toiminnan ohessa ja toteutuvan pienten kosketusten lisäksi esimerkiksi nuorelle kohdistettuna hymynä. Lonen ja Paulsenin (2018) aineistossa nuoret kertoivat työntekijöiden välittämisen näkyvän yksinkertaisina arkipäiväisinä tekoina, kuten teekupin tarjoamisena ja lyhyenä juttelutuokiona silloinkin, kun aikaa ei ilmeisesti olisi ollut. Rakkaus näkyi myös silmäniskuna, ystävällisenä sanana ohi kuljettaessa ja halauksena kotiin palatessa. Kauhanen ym. (2022) tutkimuksessa esitettiin, kuinka haastavissakin olosuhteissa työntekijät pystyivät luomaan nuorten kanssa ”rakkauden taskuja” eli yksittäisiä rakkaudellisia hetkiä, joissa rakkauden esteet ylittyivät. Tällaisia taskuja syntyi, kun aikuinen oli esimerkiksi kysynyt nuorten tunteista ja tarpeista, oli valmis kuuntelemaan heidän huoliaan ja oli nuorten saatavilla. Tutkimuksessa kävi ilmi, että näissä hetkissä työntekijät jakoivat omaa elämäänsä nuorille olemalla avoimia, todellisia ja

haavoittuvaisia. Eräs nuorista kertoi, että koki näiden kohtaamisten muuttaneen häntä ihmisenä, mikä osoittaa, että yksittäisilläänkin lyhyillä kohtaamisilla voi olla suuri voima sijoitettujen lasten elämässä.

Useammassa tutkimuksessa korostettiin, että rakkaus näkyi fyysisinä huomionosoituksina kuten halauksina (mm. Côte & Clement 2022, Davies 2023, Thrana 2016, Lone & Paulsen 2018), pajailuina (Thrana 2016) ja kainaloon ottamisena (Lone & Paulsen 2018). Thrana (mt.) kirjoittaakin artikkelissaan fyysisestä tunnustamisesta, joka toteutui kosketuksen lisäksi esimerkiksi hymyilevänä katsekontaktina. Tutkimuksessa eräs nuorista kutsui puolisydämiseksi niitä työntekijöitä, jota eivät uskaltaneet tulla läheiseen kontaktiin nuoren kanssa, vaikka olivatkin muuten mukavia. Daviesin (2023) tutkimuksessa se, että aikuisia rohkaistiin osoittamaan lapsille sanallista ja fyysistä kiintymystä sekä ylittämään ammatillinen etäisyys lapsiin, sai myös lapset hakeutumaan aikuisten lähelle saadakseen lohdutusta ja halauksia. Thranan (2016) artikkelissa huomioitiin, että fyysistä läheisyyttä ilmeni myös yhteisten pelien, urheilun ja hauskan toiminnan yhteydessä. Côtin ja Clementin (2022) tutkimuksessa eräs vastaaja toi esiin, kuinka se, että vanhempien lasten kohdalla halaamiseen piti kysyä lupa, vei tilanteesta sen autenttisuuden. Tulokset osoittavat, että lapset ja nuoret kaipaavat kosketusta ja kuinka koskettaminen voi tuoda jo ennestään hyvään suhteeseen vielä jotain lisää. Tämän perusteella meidän tulisi kyseenalaistaa koskettamisen rajaaminen pois ammatillisuudesta, etenkin kun on kyse sijaishuollon kontekstista.

6.1.2 Ammatillisuuden ylittäminen

Ammatillisuuden ylittäminen rakkauden näkökulmasta tuli esiin useissa tutkimuksissa (mm. Davies 2023; Skoog ym. 2015; Paulsen & Thomas 2018; Sommerfeldt 2022; Warming 2015 ja 2019; Lausten & Fredriksen 2016) ja useilla eri tavoilla. Ammatillisuuden ylittäminen oli yhdistettävissä siihen, ettei perinteinen ammatillinen ja institutionaalinen konteksti sallineet rakkauden esiintymistä. Ammatillisuuden ylittäminen näkyi siinä, miten työntekijät ylittivät ammatilliset velvoitteensa, eivät olleet muodollisia, kertoivat omasta yksityiselämästään lapsille ja nuorille ja olivat työpaikalla läsnä kokonaisina ihmisinä, koskettivat lapsia ja nuoria, sanoittivat rakkautta, viettivät aikaa lasten ja nuorten kanssa omalla vapaa-ajallaan sekä sen jälkeen, kun nuoret olivat lähteneet sijaishuoltolaitoksesta. En käy tässä kohdassa fyysisistä koskettamista uudelleen läpi, koska olen käsitellyt sen jo edellisessä alaluvussa ”Läheisyys ja huomioiminen”. On kuitenkin selvää, ettei koskettamisen nähdä kaikissa

laitoksissa kuuluvan perinteiseen ammatillisuuteen. Annan seuraavaksi enemmän tilaa Warmingin (2019) tutkimukselle, josta ammatillisuuden ylittäminen käy hyvin ilmi.

Warming (2019) kertoi, kuinka sijaishuollossa asuville nuorille ja työntekijöille avattiin asianmukaisen käyttäytymisen normistoa, johon sisältyivät institutionaalisten valtasuhteiden kunnioittaminen, tietty asiakasrooli, toivotun ja haastavan käyttäytymisen kriteerit, työntekijän yksityisen minän salaamisen tarpeellisuus, sekä se, että työntekijöiden tunteiden sitominen työhön oli epäammattimaista eikä auttanut nuorten kehittymistä. Toimintaa ohjasi tavoite nuorten riippumattomuudesta ja itsenäisyydestä. Tämä näkyi siinä, että nuorten tarvitsevuutta pidettiin epätoivottavana eikä heidän tarpeisiinsa vastattu. Riippumattomuuden tavoittelun uskottiin olevan nuorten edun mukaista. Warming (2019) osoitti kuitenkin, kuinka eri tavoin työntekijät kiersivät laitoksen sääntöjä ja toimintatapoja taatakseen lapsen tai nuoren hyvinvoinnin. Toisin sanoen, osa työntekijöistä näkivät lapsen ja nuoren emotionaalisen tunnustamisen ja rakkauden tarpeet ja halusivat vastata näihin, vaikka laitoksen toimintatavat eivät tätä sallineet. Myös lapset ja nuoret haastoivat toimintaa, joskus suoraan ja joskus epäsuorasti. Warming (mt.) jakoi erilaiset tavat toimia ”suosittuihin käytäntöihin”, ”oppositiokäytäntöihin” ja ”sopimattomiin käytäntöihin”. Alun perin nämä erilaiset käytännöt on esitellyt Hammen (2016). ”Suositettu käytäntö” sisältää toimintatapoja, joita pidetään normaaleina ja tarkoituksenmukaisina tietyssä kontekstissa ja jotka ovat usein itsestään selviä ja vaikuttavat lähtökohtaisesti hyväntahtoisilta. Lähemmin tarkasteltuna ne voivat kuitenkin paljastaa syvempiä valtarakenteita. Oppositiokäytännöillä taas viitataan työntekijöiden tai nuorten toimintaan, jotka vastustavat tai kyseenalaistavat suosittuja käytäntöjä ja niitä ylläpitäviä normeja. Sopimattomiin käytäntöihin kuuluu toiminta, jota ei voida välittömästi sovittaa yhteen suosittujen käytännön tai oppositiokäytäntöjen kanssa, mutta joissa voi olla osia niistä ja jotka mahdollistavat vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Tutkimus osoitti, että työntekijöiden ja lasten toiminta vastusti rakkaudettomuutta usein melko hiljaisiin keinoin.

Käyn seuraavaksi läpi vielä Warmingin (2019) esiintuomia havaintoja työntekijöiden ja nuorten toteuttamista radikaalimmista käytännöistä. Radikaaleiksi käytännöt teki se, että niissä toimittiin laitoksen yleisesti hyväksytyjä käytäntöjä vastaan. Tätä toimintaa motivoi se, ettei nuori olisi tullut emotionaalisesti tunnustetuksi suosittuja käytäntöjä soveltamalla. Ilmiö on tutkimuskysymyksen kannalta sen verran merkityksellinen, että haluan antaa sille tuloksissa hieman enemmän tilaa. Warming (mt.) siis löysi aineistostaan erilaisia työntekijöiden toteuttamia radikaaleja käytäntöjä, jotka nimesi sopimattomiksi käytännöiksi.

Näitä oli esimerkiksi se, että työntekijä pyrki vastaamaan nuoren puheluun, vaikka nuori ei ollut hänen vastuullaan kyseisenä hetkenä. Toisessa tilanteessa työntekijä pyysi nuorta tulemaan mukaansa osastolle, jonne hänet oli määrätty työskentelemään, jotta nuorelle tulisi parempi mieli. Työntekijä saattoi myös mennä vierailemaan nuoren luona, kun oli päässyt vapaalle, koska tiesi nuoren toivovan tätä. Ohittamalla laitoksessa päätetyn työntekijä osoitti tunnustusta nuorelle ja hyväksyi hänen tarpeensa. Näin nuori ei kokenut olevansa ”liikaa”, mitä taas esiintyi toisissa yhteyksissä, joissa nuoren tyytymättömyys tilanteeseen ohitettiin pitämällä tätä hänen omana syynään. Sopimattomaksi käytännöksi määriteltiin sekin, kun yksi työntekijöistä kertoi nuorelle tietyn toimintatavan syyksi johdon päätöksen ja toivoi, että nuori kestäisi sen. Siten hän osoitti ymmärtävänsä, ettei toiminta ollut tarpeeksi hyvää nuoren näkökulmasta. Työntekijä kieltäytyi leimaamasta nuoren tunnustuskamppailua patologiseksi ja ennemminkin hyväksyi nuoren näkökulman. Nuoren puolelta sopimattomiin käytäntöihin luettiin esimerkiksi se, että nuori kieltäytyi vaaditusta tunteiden hallinnasta.

Oppositioikäytännöstä Warming (2019) esitteli esimerkkinä hetken, jossa nuori ei ottanut työntekijän apua vastaan, työntekijän ensin käyttäytyttyä häntä kohtaan epäammattimaisesti ja loukkaavasti.

Warming (2015) kuvasi myös toisessa artikkelissaan ammatillisuuden ylittävää toimintaa. Tapaustutkimuksessaan Warming (mt.) kertoi sijaishuollossa asuvan Julian tarinaa. Julialla oli paljon kokemuksia tunnustuksettomuudesta. Poikkeus näihin kokemuksiin oli työntekijä, joka muun muassa pyysi Juliaa juhlimaan joulua omaan kotiinsa ja huomioi siis Julian erityisellä tavalla. Lähtökohtaisesti yhden lapsen erityislaatuista huomioimista voidaan pitää epäammattimaisena, mutta tässä tilanteessa juuri se mahdollisti tunteen rakkaudesta.

Sommerfeldt (2022) väitti, että nuoret kokevat rakkaudellista tunnustusta sellaisten tekojen myötä, joissa työntekijä on valmis tekemään heidän eteensä hieman enemmän kuin häneltä odotetaan. Tutkimuksen mukaan välittämistä ilmensi se, että työntekijät osoittivat olevansa aidosti huolissaan nuorista tai valitsivat viettää aikaa nuorten kanssa. He eivät siis tyytyneet yleisesti määriteltyyn ammatilliseen etäisyyteen. Tämän lisäksi työntekijät pitivät huolta paikan viihtyvyydestä yli omien ammatillisten velvoitteidensa ja olivat laitoksessa kuin kotonaan. Eräs nuorista kertoi tästä esimerkkinä sen, kuinka yksi työntekijöistä siivosi laitoksessa, vaikka se ei kuulunut hänen tehtäviinsä. Hän siis teki enemmän kuin mitä häneltä odotettiin, jotta nuoret viihtyisivät paremmin. Muutoin ”oleminen kuin kotonaan” näkyi muun muassa siinä, että työntekijät auttoivat nuoria opiskeluissa ja jäivät juttelemaan nuorten kanssa työpäivän jälkeen ja lähettivät heille tekstiviestejä vapaa-ajallaan. ”Oleminen kuin

kotonaan” näytti liittyvän esimerkiksi siihen, ettei työntekijöiden toiminta ollut laskelmoitua välttämättömien tehtävien tekemistä tietyn aikataulun ja työvuorojen mukaan, vaan jotain, mikä kumpusi myös heidän omista tarpeistaan.

Paulsenin ja Thomasin (2018) tutkimus kohdistui norjalaiseen nuorten asuntolaan, jossa jo alun perin oli ainutlaatuiset toimintatavat verrattuna kaikkiin muihin aineistona olleisiin tutkimuksiin. Asuntola toimi myös henkilökunnan ja heidän perheidensä ensisijaisena kotina. Tärkeinä toimintaa ohjaavina periaatteina oli fyysisistä rajoituskeinoista pidättäytyminen sekä henkilökunnan ja nuorten välisen vastakkainasettelun välttäminen. Työntekijät jakoivat nuorten kanssa ruokailut, koulun, vapaa-ajan ja lomansa. Ammatillisuuden asuntolassa ylitti myös se, että nuoret kuvastivat kollektiivia perheeksi ja työntekijöitä termeillä kuten ”toinen isä” tai ”täti”. Ammatillisuuden ylitti niin ikään työntekijöiden ja nuorten välinen emotionaalinen sitoutuminen, joka ei päättynyt siihen, kun nuoret muuttivat kollektiivista pois. Nuoret kuvastivatkin työntekijöiden työskentelevän asuntolassa koko sydämellään. Rakkautta kuvasti sekin, että nuoret olivat aina tervetulleita palaamaan asuntolaan, vaikka olivat esimerkiksi sortuneet käyttämään huumeita.

Côten ja Clementin (2022) artikkelissa nostettiin esiin rakkaudesta puhumisen tärkeys. Tähän liittyi se, että työntekijät kykenivät puhumaan sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten kanssa rakkaudesta. Lapsille ja nuorille kerrottiin, että he saavat sanoa rakastavansa työntekijöitä ja työntekijöitä kannustettiin sanoittamaan rakkautta vastavuoroisesti lapsille ja nuorille. Lapsille ja nuorille korostettiin, ettei rakkaudesta puhuminen sijaishuoltolaitoksessa tarkoittanut sitä, etteivät he rakastaisi omia vanhempiaan. Côten ja Clementin (2022) mukaan rakkauden tulisikin näkyä sijaishuoltopaikoissa päivittäin ja työntekijöitä pitäisi kouluttaa ymmärtämään rakkauden tärkeyttä, sen herättämiä tunteita ja osoittamista lapsille.

Ammatillisiin rajoihin liittyi jo aiemmin mainittu seikka siitä, että suhteiden oletettiin lähtökohtaisesti päättyvän, kun nuoret muuttavat pois sijaishuoltolaitoksesta, vaikka nuoret selvästikin tarvitsivat vielä tukea. Rakkaudellisia suhteita sisältävissä laitoksissa suhteen tekniselle katkaisemiselle yritettiin etsiä vaihtoehtoja ja nuorten ja työntekijöiden välistä suhdetta ylläpidettiin myös sen jälkeen, kun nuoret muuttivat pois sijaishuoltolaitoksesta. Daviesin (2023) esiin ottamassa rakkaudellisessa toimintatavassa tavoitteena oli jatkaa tuen ja rakkauden antamista lapsille ja nuorille, kun he olivat muuttaneet pois laitoksesta. Myös Paulsenin ja Thomasin (2018) tutkimuksessa korostettiin nuorten mahdollisuutta pitää yhteyttä työntekijöihin sijaishuollosta poismuuttamisensa jälkeen.

Daviesin (2023) artikkelissa ammatillisuuden ylittyminen näkyi siten, että lapsille mahdollistettiin kiintymys heidän luonnollisesti valitsemiinsa hoitajiin. Rakkaudellisen toimintatavan implementoinnin myötä työntekijät osallistuivat laitoksen juhliin työaikansa ulkopuolella, kirjoittivat kirjeitä lapsille, halusivat lapsia sekä tunsivat iloa ja surua lapsiin liittyvissä asioissa. Työntekijät myös haastoivat ja neuvoivat lapsia ja aivan kuten vanhemmat. Rakkaudellisuuden todettiin näkyvän lasten fyysisessä, sosiaalisessa ja kognitiivisessa kehityksessä ja vähentävän lasten karkaamisia ja seuraamuksia.

Tutkimuksessa havaittiin rakkautta estävien rajoitusten poistamisen olleen työntekijöille helpottavaa, vaikka toimintaa kritisoitiin ulkopuolisten toimesta epäammattimaisena.

Useammassa tutkimuksessa korostui sekä ammatillisuuden ylittämiseen yhdistettävissä oleva työntekijöiden vastavuoroisuus, joka toteutui esimerkiksi siten, että työntekijät kertoivat itsestään, elämästään, omista kiinnostuksen kohteistaan, perheestään sekä muista henkilökohtaisia asioita nuorille (mm. Paulsen & Thomas 2018, Sommerfeldt 2022). Käyn tätä teemaa tarkemmin läpi seuraavassa alaluvussa ”Tasavertaisuus ja vastavuoroisuus”.

6.1.3 Tasavertaisuus ja vastavuoroisuus

Warmingin (2015) mukaan molempien osapuolten on annettava ja saatava suhteessa, jotta se perustuisi keskinäiseen emotionaaliseen tunnustamiseen. Tasavertaisuuteen ja vastavuoroisuuteen yhdistetään tutkielma-aineiston mukaan muun muassa se, että työntekijät kertovat itsestään ja elämästään nuorille (Sommerfeldt 2022), molemmilla osapuolilla on mahdollisuus tuntea rakkautta toista kohtaan, molemmat voivat osoittaa rakkautta teoin ja sanoin (Thrana 2016; Paulsen & Thomas 2019) ja molemmat osapuolet ovat suhteessa ensisijaisesti ihmisinä ilman leimoja ja rooleja sekä kohtelevat myös toista tällaisena (Paulsen & Thomas 2019),

Sommerfeldt (2022) korosti, ettei pelkkä toiminnan kohteena oleminen riitä rakkauden kokemukseen, sillä siitä puuttuu tunnustukselle ominainen vastavuoroisuus. Thrana (2016) totesi saman: lämmin, sensitiivinen reagointi ja vastavuoroisuus mahdollistavat sen, että lapsi tai nuori voi kokea olonsa rakastetuksi. Lone ja Paulsen (2019) huomauttivat, ettei vastavuoroiseen ja tasavertaiseen suhteeseen kuulu usein sijaishuoltolaitoksissa esiintyvä fyysinen rajoittaminen. Heidän mukaansa jo se, että nuoret näkisivät fyysisiä rajoitteita käytettävän toiseen nuoreen, riittäisi osoittamaan, että fyysisistä rajoitteita voitaisiin käyttää häneenkin. Jos työntekijä on suhteessa lapseen tai nuoreen ammatillisessa valta-asemassa, ei rakkaudellista suhdetta todennäköisesti pääse syntymään.

Paulsenin ja Thomasin (2019) sekä Thranan (2019) mukaan emotionaalinen sitoutuminen on yksi läheisen suhteen ulottuvuuksista ja toteutui, kun työntekijät näyttivät suhteessa tunteitaan, kuten eräs työntekijä, joka itki ollessaan nuoresta huolissaan. Sitoutuminen tunnetasolla sai nuorille aikaan kokemuksen, että työntekijät olivat suhteessa koko sydämellään. Vastavuoroisuuteen liittyi sekin, uskalsiko työntekijä tulla läheiseen kontaktiin nuoren kanssa vai ei. Toisin sanoen suhteen perustaksi ei riittänyt se, että vain toinen osapuoli osoittaa suhteessa läheisyyttä. Sommerfeldtin (2022) tutkimuksessa haastatellut nuoret kuvasivat, että on työntekijöitä, jotka välittävät ja jotka eivät ”todellakaan” välitä heistä. Yhdelle nuorista välittäminen näkyi esimerkiksi siinä, kertoivatko työntekijät nuorille omasta yksityisestä elämästään. Nuori kuvasi, kuinka yksityiselämän salaaminen loi suhteeseen etäisyyttä ja kuvasti vastavuoroisuuden puutetta, kun taas elämän avaaminen nuorille, sai aikaan tunteen tasavertaisuudesta. Tasavertainen kumppanuus nuorten ja työntekijöiden välillä, osoittaa nuorten arvon ja toimii siten itsetunnon rakennuspalikkana.

Paulsenin ja Thomasin (2019) tutkimuksen nuoret liittivät tasavertaisuuteen niin ikään sen, että työntekijät asuivat laitoksessa omien lastensa kanssa. Tämä vahvisti nuorten käsitystä siitä, että työntekijät olivat valinneet asua heidän kanssaan. Vaikka nuoria samalla ahdisti ajatus, että suhde saattaisi perustua työntekijöiden saamaan palkkaan, päättelivät he kuitenkin suhteen olevan todellinen, henkilöstön olevassa aidon kiinnostunut heistä, heidän elämästään ja hyvinvoinnistaan. Lapset ja nuoret ajattelivat, ettei aito välittäminen voinut onnistua ammattiroolin takaa. Tasavertaisen suhteen kannalta tärkeää oli myös se, että työntekijät näkivät nuoret yksilöinä, eivät erilaisten kategorioiden kautta, kuten asiakkaina tai ongelmanuorina.

6.1.4 Sinnikkyys

Thrana (2016) yhdisti rakkauden vahvasti sinnikkyuteen. Hänen mukaansa sinnikkyyttä tarvittiin erityisesti suhteen alussa, kun nuoret testasivat työntekijöitä esimerkiksi kieltäytyessään yhteistyöstä ja selvittäessään, voiko työntekijään luottaa. Työntekijän sinnikkyys ja periksiantamattomuus olivat nuorten mielestä osoitus rakkaudesta. He alkoivat luottamaan aikuisiin vasta, kun useita hankalia ja sinnikkyyttä vaativia tilanteita oli yhdessä käyty läpi. Sinnikkyyttä Thranan (2016) tutkimuksen mukaan kuvasti muun muassa se, että työntekijä tuli joka aamu hakemaan nuorta kouluun, vaikka tämä vastusteli.

Thrana (2016) esitti mallin, kuinka nuoret kehittyvät rakkaudellisen toimintavan myötä viiden vaiheen kautta. Ensimmäistä vaihetta kuvaa hänen mukaansa nuoren vastustus. Nuori kokee

vihan ja ulkopuolisuuden tunteita ja eikä tunne olevansa rakastettu. Toisessa vaiheessa tapahtuu työntekijän interventio, johon nuori vastaa edelleen jatkuvalla vastustelulla. Nuori kokee epäluottamusta, ahdistusta ja yksinäisyyttä. Kolmannessa vaiheessa työntekijän interventio jatkuu sinnikkäästi. Nuori tuntee epäluuloisuutta, turvattomuutta ja kykenemättömyyttä, mutta myös nähdäksi ja ymmärretyksi tulemisen tunnetta ja iloa. Thrana (mt.) kutsuu tätä vaihetta käännekohtaksi. Neljännessä vaiheessa nuorelle alkaa syntyä uusi identiteetti, joka sisältää tunteen itsensä löytämisestä. Vaiheeseen kuuluu ajatuksia, kuten *”olen ok, olen tunnustettu ja rakastettu, minulla on mahdollisuus tehdä valintoja”*. Viidennessä vaiheessa nuoren tunne valtaistumisesta yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisesta vahvistuu. Vaiheeseen kuuluu ajatuksia, kuten *”olen saamapuolella”* ja *”muut pitävät minusta”*.

Lone ja Paulsen (2019) liittivät sinnikkyyteen turvallisuuden tunteen luomisen lapsille ja nuorille. Turvaa toi se, että työntekijät olivat nuorten tukena riippumatta siitä, miten nuoret käyttäytyivät, eivätkä esimerkiksi hylänneet nuoria, vaikka he alkoivat käyttämään huumeita. Päinvastoin nuoret toivotettiin tervetulleiksi kollektiiviin epäonnistumisen jälkeenkin. Lonen ja Paulsenin (mt.) tutkimuksessa esitelty sinnikkyyden ja siihen liitetty turvan tunne on helppo ymmärtää Thranan (2016) vaiheiden avulla. Nuori voi tuntea olevansa todella rakastettu, kun häntä ei hylätä käytöksensä vuoksi. Thrana (mt.) huomauttaakin, että rakkaus, myötätunto ja sinnikkyyden ovat erityisen tärkeitä, kun nuoret kokivat epäonnistuneensa. Thrana (mt.) kuvasi anteeksiannon tärkeyttä ja nuorten hyväksymistä sellaisina kuin he ovat, riippumatta heidän käytöksestään tai suorituksistaan. Sommerfeldt (2022) kirjoittaa, että sinnikkyyden edustaa juuri Honnethin (1995) kuvailemaa tunnustusta ja näyttäytyä, kun työntekijät välittävät lapsesta tai nuoresta ehdoita.

6.1.5 ”Juuri sinä”

Tutkimuksissa (Lone & Paulsen 2018; Warming 2015, 2019; Davies 2022; Sommerfeldt 2022; Côte & Clement 2022) korostettiin, kuinka lapset ja nuoret kokivat erityistä yhteyttä tiettyjen työntekijöiden kanssa. Työntekijätkään eivät olleet immuuneja sille, että joistain lapsista tai nuorista muodostui heille läheisempiä kuin toisista. Lonen ja Paulsenin (2018) tutkimuksessa nuoret korostivat merkityksellisten työntekijöiden kykyä nähdä heidät, olla heidän tukenaan ja luottaa heihin. He kertoivat kohtaavansa näiden työntekijöiden kanssa syvällisellä ja merkityksellisellä tasolla sekä kokivat työntekijöiden olevan aidosti

kiinnostuneita ja välittävän heistä. Suhteissa nähtiin erityistä vaivaa, eikä niissä tyydytty minimivelvoitteiden toteuttamiseen.

Samaan teemaan viitattiin Warmingin (2019) tutkimuksessa, jossa nuori määritteli tutkijalle, kuka oli hänen suosikkityöntekijänsä. Työntekijä tiedosti merkityksellisyytensä nuorelle ja pyrki vastaamaan tämän tarpeeseen johdon ohjeista huolimatta. Nuori toimi omalta osalta joko laitoksen toimintatapojen mukaan tai vastusti näitä, jotta sai viettää enemmän aikaa suosikkityöntekijänsä kanssa. Suhteessa sekä nuori, että työntekijä pyrkivät huomioimaan omien tarpeidensa lisäksi toisen osapuolen tunteet ja tarpeet.

Warmingin (2015) tutkimuksessa nuori kuvasi tärkeäksi sitä, että merkityksellinen työntekijä piti hänestä enemmän kuin muista lapsista ja nuorista. Warmingin (mt.) mukaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta erityiseksi muodostuikin se, että lapsi tai nuori koki olevansa itsenään arvokas työntekijälle. Lapsella ja nuorella oli tällöin varmuus, että oli joku, jonka puoleen kääntyä kiintymyksen osoituksissa ja halutessaan lohdutusta. Warmingin (2019) tutkimuksessa moni nuorista tunsivat olevansa vain ”yksi tapaus muiden joukossa” jos työntekijällä ei ollut aikaa heille, tämä ei osoittanut välittävänsä nuoresta tai oli vaikeasti saavutettavissa, kun nuori olisi tarvinnut tukea.

Suhteen tulisi Warmingin (mt.) mukaan perustua molemmin puoliseen oma-aloitteiseen haluun olla tekemisissä toisen kanssa, työntekijäyksi-asiakkuuden jääden taka-alalle. Daviesin (2022) tutkimuksessa painotettiin, että rakkaus oli mahdollista, kun lapset tai nuoret ja aikuiset saivat löytää oman lähityöntekijänsä luonnollisesti ja suhdetta tuettiin organisaation puolelta. Toiminta perustui ymmärrykseen, että lapset tunsivat enemmän läheisyyttä ja turvaa juuri tiettyjen työntekijöiden kanssa. Erityinen kiintymys näkyi siinä, että lapset tai nuoret hakeutuivat aikuisten lähelle, pitivät näitä turvallisenä tukikohtanaan ja kokivat eroahdistusta. Rakkaudellisuuden tuominen keskiöön antoi työntekijöille luvan kokea tunteita lapsia kohtaan ja olla työssä enemmän kokonaisina ihmisinä.

Sommerfeldtin (2022) tutkimuksessa eräs nuorista kuvasi, että hän kertoo itsestään vain niille työntekijöille, jotka koki läheisiksi. Muiden kanssa hän puhui vain ”niitä näitä”. Nuori pyrki tällä tavoin hallitsemaan läheisyyttä ja etäisyyttä riippuen siitä, kenen kanssa ovat tekemisissä. Nuoresta tuntui alentavalta, jos sellainen työntekijä, jota hän ei tuntenut läheiseksi tuli hänen huoneeseensa. Jos läheinen työntekijä ei ollut töissä, nuori mieluummin odotti, että tämä tuli vuoroon kuin puhui itselleen tärkeistä asioista vieraammalle työntekijälle. Kauhasen ym. (2022) artikkelissa nuoret kertoivat, kuinka heille tärkeiden ohjaajien menettäminen ja uusien

suhteiden neuvotteleminen sai tuntemaan olonsa stressaantuneiksi. Näitä muutoksia tapahtui nuoren muuttaessa tai työntekijän lähtiessä laitoksesta. Tutkimuksen mukaan muutokset haittasivat luotettavien ja läheisten suhteiden kehittymistä.

Côte ja Clementin (2022) tutkimuksessa todettiin, että lapset ja nuoret voivat olla ankkuroituneita joko sijaishuoltopaikan työntekijöihin tai sijaishuoltopaikkaan tai molempiin. Artikkelissa oli nimetty ”juurtuneiksi lapsiksi” ne lapset ja nuoret, joilla molemmat ankkurit saivat vahvoja arvoja. Tähän ryhmään kuuluvat lapset ja nuoret kuvasivat oloaan sijaishuoltolaitoksessa turvalliseksi ja kokivat voivansa hyvin. Lapset ja nuoret kertoivat, että näissä läheisissä suhteissa heitä rakastettiin ja heillä oli mahdollisuus osoittaa rakkautta. He nimesivät tiettyjä työntekijöitä erityisen tärkeiksi ja sellaisiksi, joiden puoleen he voivat kääntyä tarvitessaan lohdutusta ja kiintymystä. Lapset kertoivat, että työntekijät kuuntelivat heitä, juttelivat heille, näkivät vaivaa, jotta voivat kohdata lapsia, kertoivat lapsille mahdolliset ikävät uutiset, hoitivat lasten asioita, kehuivat lapsia ja näkivät näissä edistyksen. Erityisesti tutkimuksessa todettiin, ettei lapsilla tai nuorilla, kuten työntekijöilläkään, ollut haasteellista puhua suhteesta rakkaudesta tai sanoa toiselle rakastavansa tätä. Lapset kuvasivat suhdetta erityiseksi ja vertasivat työntekijöitä perheenjäseniinsä.

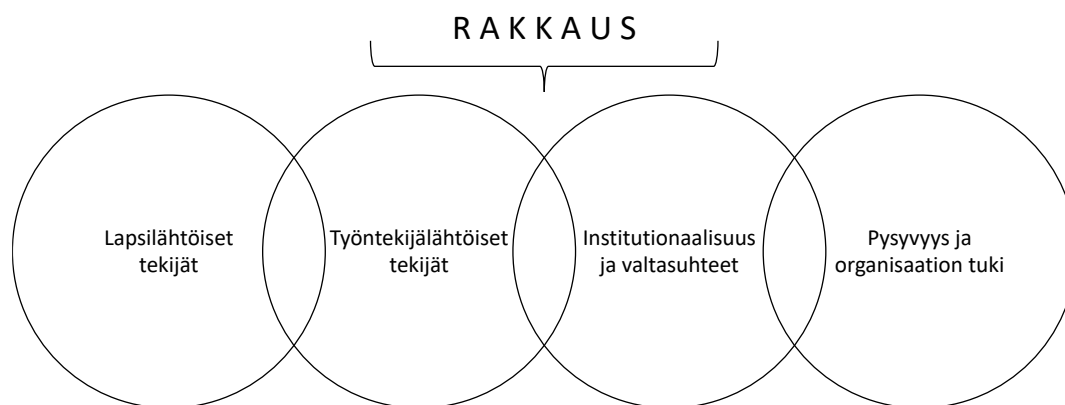
Côte ja Clementin (2022) tutkimuksen vastakkainen kategoria nimettiin ”Tuuliajolla oleviksi”. Kategoriaan kuului taustaltaan heterogeenisiä lapsia, jotka eivät kokeneet vahvaa ankkuroitumista sijoituspaikkaan eivätkä siellä työskenteleviin työntekijöihin. He kuvasivat oloaan epämukavaksi ja turvattomaksi ja kertoivat tulleeensa torjutuksi ja hylätyksi työntekijöiden puolelta. Tässä ryhmässä olevat lapset eivät kertoneet työntekijöiden olevan itselleen merkittäviä. Tunneankkuroitumisen puute sai lapset selviämään yksin, esimerkiksi, kun lapsi oli nähnyt painajaisia. Lasten oli vaikeaa puhua rakkaudesta. Osa vaikenä, osa kiihtyi teemasta. Yksi kuvasi rakkautta sijaishuoltolaitoksessa valheeksi ja koki tulleeensa petetyksi. Côte ja Clément (2022) totesivat, että valtaosa tutkimukseen osallistuneista lapsista näki työntekijän roolin ensisijaisesti instrumentaalisenä, tiedollisena ja normatiivisena eikä kokenut saavansa rakkautta. Osa oli luopunut toivosta saada rakkautta.

Tähän yhtyy myös Skoog ym. (2015), jonka tutkimuksessa merkityksettömässä suhteessa lapset eivät tunteneet työntekijän kiintymystä ja kokivat suhteen persoonattomaksi. Taustalla vaikutti jatkuva epävarmuus asuinjärjestelyn ja ihmissuhteiden pituudessa, mikä sai lapset kehittämään itseään suojaavia strategioita, jotka vaikeuttivat yhteenkuuluvuuden tunnetta entisestään. Artikkelissa viitataan Coyn (2009) esiin tuomaan ilmiöön ”tuhoutuneena

mahdollisuutena luoda kestäviä ihmissuhteita”. Skoog ym. (2015) tutkimus osoitti, että lapset, jotka olivat kokeneet epävakautta, janosivat läheisiä ihmissuhteita ja yhteenkuuluvuutta. Perustavanlaatuaista tarvetta läheisiin ja johdonmukaisiin aikuisiin oli vaikea saada tyydytetyksi olosuhteiden epävakauden vuoksi. Tästä taas seurasi toistuvat uudenlaiset haasteet lasten elämässä. Skoog ym. (2015) mukaan lapsia olisi tuettava ymmärtämään, miksi heidän suhteensa elämänsä tärkeisiin henkilöihin olivat olleet jatkuvasti muuttuvia. Heidän mukaansa lasten olisi itse saatava valita ne henkilöt, joiden kanssa he haluavat tekemisissä, jotta kierre saataisiin katkaistua.

6.2 Rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen vaikuttavat tekijät sijaishuollon kontekstissa

Tässä luvussa käyn läpi niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat aineistoni mukaan rakkauden tai rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen sijaishuoltolaitoksessa. Olen jakanut vaikuttavat tekijät kuuteen eri teemaan: lapsilähtöisiin tekijöihin, työntekijälähtöisiin tekijöihin, institutionaalisuuteen ja valtasuhteisiin sekä pysyvyyteen ja organisaation tukeen. Teemat on esitelty kuvassa 4.

Kuva 4. Rakkauden ilmenemiseen vaikuttavia tekijöitä

6.2.1 Lapsilähtöiset tekijät

Lapsella tai nuorella voi olla erilaiset edellytykset osoittaa tai ottaa vastaan rakkautta. Côté ja Clement (2022) totesivat tutkimuksessaan, kuinka lasten tai nuorten aiemmat kokemukset, erityisesti traumaattiset kokemukset, vaikuttivat heidän mahdollisuuksiinsa muodostaa luottamuksellinen suhde työntekijöihin. Osa lapsista kertoi, ettei edes halunnut kiinnittyä sijaishuoltopaikan ihmisiin aiempien hylkäämiskokemustensa vuoksi. Joku lapsista piti

potentiaalista rakkautta lasten ja työntekijöiden välillä valheena. Toinen kuvasi rakkautta myrkkynuolena, joka saa ihmisen kärsimään (Côte & Clement 2022). Myös Carvalho ym. (2023) totesivat, että lasten kiintymyssuhdetyylit haastoivat työntekijöitä. Lapset ja nuoret saattoivat esimerkiksi käyttäytyä uhmakkaasti, aggressiivisesti ja välttelevästi työntekijöitä kohtaan. Lausten ja Fredriksen (2016) selvittivät, millä todennäköisyydellä eri tekijät ovat yhteydessä siihen, että lapsi tai nuori kokee tuntevansa rakastetuksi sijaishuoltolaitoksessa (odds-ratio -luku). Tutkimuksessa selvisi, että lapsen kokemus siitä, että tulee rakastetuksi omien vanhempiensa osalta, nosti todennäköisyyttä kokea tulevansa rakastetuksi sijaishuoltolaitoksessa 2,4 -kertaiseksi, mikä oli linjassa kiintymyssuhdeteorian kanssa. Costa ym. (2020) tutkimus puolestaan osoitti, että nuoren ja työntekijän välisen suhteen jännitteisyyttä, kuten konfliktoitumista, pystyttiin ennustamaan lapsen välttelevän kiintymystyylin perusteella. Suhteen emotionaalista läheisyyttä taas ennustivat nuoren hyvät tunnetietoisuus sekä rajalliset tunnesäätelystrategiat. Costa ym. (2020) arvelivat, että rajalliset tunnesäätelystrategiat antoivat nuorille edellytykset tuntea olonsa turvalliseksi ja pyytää apua. Lausten ja Fredriksenin (2016) tutkimuksessa kävi ilmi myös, että lapsen tai nuoren hyvä mielenterveys nosti todennäköisyyttä sille, että lapsi koki tulevansa rakastetuksi sijaishuoltolaitoksessa 2,5 -kertaiseksi (odds ratio -luku).

Costa ym. (2020) tutkimus osoitti, että lapsen tai nuoren sukupuolella oli vaikutusta siihen, kokivatko he emotionaalista läheisyyttä työntekijöiden kanssa. Tutkimuksessa todettiin, että tytöt kokivat vahvempaa emotionaalista läheisyyttä ja sitoutumista työntekijöihin, kun taas pojilla ilmeni enemmän jännitteitä kuten konflikteja ja kriittisyyttä työntekijöiden kanssa. Costa ym. (mt.) totesivat aiempien tutkimusten (esim. Fergus & Zimmerman 2005; Mota & Matos 2015) kanssa yhtenevästi, että sukupuolieroista huolimatta tärkeintä lapselle tai nuorelle oli se, että työntekijät pystyivät muodostamaan merkittävän turvan lähteen lapselle ja toimimaan näin hyvinvoinnin ja resilienssin edistäjinä.

Warmingin (2019) mukaan lapsilla ja nuorilla on erilaisia tapoja reagoida sijaishuoltolaitoksessa esiintyvään tunnustuksettomuuteen. Tapa toimia vaikutti siihen, miten suhde kehittyi. Havainnot olivat saman suuntaisia kuin aiemmin ”juuri sinä” -alaluvussa, jossa toin esiin Sommerfeldin (2002) tutkimuksen nuoren tietoisesta päätöksestä, ettei hän kerro itsestään kuin pinnallisia asioita niille työntekijöille, joista ei välitä. Nuori siis vaikutti suhteen kehittymiseen läheisyyttä hallitsemalla. Warming (mt.) kuvaa, kuinka nuorten kritiikki saattoi paljastua vain heidän epäsuorasta toiminnastaan. Esimerkkinä tästä Warming (mt.) toi esiin, kuinka eräs nuorista tyytyi näennäisesti henkilökunnan päätökseen siirtää suosikkityöntekijä

toisaalle, mutta pyrki kuitenkin aktiivisesti etsimään uutta tapaa viettää aikaa suosikkityöntekijänsä kanssa. Tässä nuori toimi normien mukaisesti ja hallitsi tunteensa. Samalla hän osoitti tavoiteltavaa omatoimisuutta, eikä pyrkinyt vaikuttamaan olemassa oleviin valtasuhteisiin. Nuori jätti paljastamatta todelliset tunteensa, vaikka juuri nämä olivat Warmingin (mt.) mukaan osoitus siitä, että hän oli tietoinen kohtaamastaan syrjinnästä ja epäoikeudenmukaisesta toiminnasta. Nuori tiedosti, että niukat resurssit ja työntekijöiden ammatillinen valta estivät häneltä mahdollisuuden saada emotionaalista tunnustusta. Samassa tutkimuksessa toinen nuori jäi itkemään omaan huoneeseensa ja pidättäytyi ottamasta työntekijän apua vastaan. Toisin sanoen, nuoret reagoivat tilanteisiin eri tavoin omista lähtökohdistaan. Sääntöihin, normeihin ja valtasuhteisiin sopeutuvalle nuorelle voi olla helpompi osoittaa rakkaudellista tunnustusta, vaikka tarve muulla tavoin reagoivilla voi olla jopa suurempi.

6.2.2 Työntekijälähtöiset tekijät

Carvalho ym. (2023) selvittivät, mitkä työntekijälähtöiset tekijät vaikuttivat siihen, että työntekijän ja nuoren välinen suhde kehittyi kiintymykselliseksi. Heidän mukaansa vaikuttavia tekijöitä olivat työntekijöiden omat lapsuuden kiintymyssuhdekokemukset, suhde heidän omaan vanhemmuuteensa, muut omat kokemukset, henkilökohtaisen ja ammatillisen elämän sekoittuminen sekä suhteen synnyttämät tunteet ja tulkinnat sijaishuollossa asuvien lasten toiminnasta. Carvalho ym. (mt.) totesivat, että työntekijän oma kiintymyssuhdehistoria vaikutti siihen, miten hän tulkitsee sijaishuollossa asuvan lapsen kiintymistarpeita ja vastasi tämän emotionaalisiin tarpeisiin sekä kompleksisempaan kiintymykselliseen käytökseen. Työntekijät kertoivat tutkijoille, että toisten lasten tai nuorten tarpeet oli helpompi tunnistaa kuin toisten. Carvalho ym. (mt.) kirjoittavat, kuinka osa työntekijöistä kykeni näkemään käytöksen taustalla olevan lapsen sisäinen kivun, kun taas toiset kokivat käytöksen henkilökohtaisena hyökkäyksenä heitä vastaan. Tutkijat (mt.) havaitsivat myös, että työntekijät saattoivat projisoida suhteeseen paitsi omia kiintymyssuhdemallejaan ja traumojaan. Osa haastatelluista työntekijöistä tunnisti henkilökohtaisten ominaisuuksiensa vaikutuksen työhön ja suhteeseen paremmin kuin toiset. Eräs työntekijöistä kertoikin, että toisia lapsia kohtaan oli helpompi tuntee empatiaa ja arveli syyksi sen, että lapset muistuttavat häntä itseään lapsena. Joissakin tilanteissa työntekijät kokivat läheiset suhteet nuorten kanssa uhkaksi ja ajattelivat, että nuoret käyttävät hyväkseen heidän ”heikkouttaan”. Tällöin toiminnassa painoi enemmän työntekijän itsesuojelun tarve kuin nuoren kiintymyksen tarve. Carvalho ym. (mt.) mukaan tämä oli omiaan estämään työntekijän myötätuntoisen,

empaattisen ja responsiivisen käytöksen. Warming (2015) havaitsi samansuuntaista ja kirjoitti, kuinka työntekijöiden tulkinnat vaikuttivat siihen, tunsivatko he empatiaa lapsia kohtaan ja mikä heidän motivaationsa oli olla lasten kanssa emotionaalisesti tekemisissä. Warmingin (mt.) jatkoi, että työntekijöiden osoittama emotionaalinen tunnustus rajautui sen mukaan, mitä he ajattelivat olevan hyväksytyä ammatillisessa kontekstissa. Tähän kiinnittivät huomiota myös Côte ja Clement (2022), jotka totesivat, että osa työntekijöistä määritteli suhteen lapseen ammatillisesta näkökulmasta ja kieltäytyi sen ylittävistä toiminnasta, kuten esimerkiksi halaamasta lasta.

Carvalho ym. (2023) tutkimuksessa työntekijät toivat esiin eri tavoin sitä, miten heidän omat aiemmat kokemuksensa vaikuttivat heidän ja sijaishuollossa asuvien lasten suhteeseen. Yksi työntekijöistä kertoi olleensa omaa lastaan kohtaan ylisuojelevainen, eikä halunnut toistaa samaa mallia sijaishuollon lasten kanssa. Toinen työntekijä oli puolestaan havainnut, kuinka hänen omat vaikeat nuoruuden kokemuksensa vaikuttivat siihen, miten hän kohtasi nuoren. Carvalho ym. (mt.) havaitsivat, että työntekijän ammatillinen rooli ja vanhemmuuteen liitettävät ajatukset aiheuttivat rooliristiriitoja ja vaikeuttivat lapsen tai nuoren kiintymistarpeiden tunnistamista. Työntekijät kokivat, että merkittävien siteiden rakentaminen sijaishuollon lasten tai nuorten kanssa oli haastavaa ja moni ajatteli, ettei pysty korvaamaan vanhemman rakkautta ja kiintymystä, vaikka ajoittain kokikin voivansa vastata joihinkin lapsen tai nuoren kiintymistarpeisiin. Työntekijät raportoivat siitä, kuinka nuoret olivat heidän mielessään vapaa-ajalla, erityisesti jos he tiesivät nuorten voivan huonosti. Tilanne kuormitti työntekijöitä. Carvalho ym. (mt.) mukaan sijaishuoltolaitoksissa olisikin hyväksyttävä työntekijöiden luonnollinen tarve ylittää ammatilliset rajat lasten ja nuorten kanssa sekä kokea tunteita, kuten rakkautta, kipua ja emotionaalista ahdistusta, eikä leimata tätä ammattitaidottomuudeksi. Tunteiden tunnustaminen auttaisi työntekijöitä parantamaan itsetietoisuuttaan omien aiempien emotionaalisten kokemustensa osalta sekä ehkäisemään näiden projisoimista lapseen tai nuoriin. Carvalho ym. (mt.) mukaan työntekijöille tulisi tarjota emotionaalista tukea ja luoda työhön olosuhteet, jotka minimoisivat työntekijöiden ambivalenssin aiheuttaman negatiivisen vaikutuksen suhteen kehittymiseen.

Warming (2019) toi omassa artikkelissaan esiin, miten eri tavoilla työntekijät, lasten ja nuorten lisäksi, vastustivat institutionaalisia, tunnustuksettomia toimintatapoja huomioidakseen nuoren tarpeet. Warmingin (mt.) tutkimuksessa ei käyty tarkemmin läpi sitä, miksi toiset työntekijöistä näkivät nuoren tarpeen kirkkaammin ja kokivat sen täyttämisen

niin tärkeänä, että olivat valmiit antamaan itsestään vaadittua enemmän tai haastamaan laitoksen normeja, sääntöjä tai valtasuhteita.

6.2.3 Institutionaalisuus ja valtasuhteet

Lausten ja Fredriksen (2016) selittivät sijaishuoltolaitoksissa asuvien lasten alhaisemman rakastetuksi tulemisen tunteen johtuvan institutionaalisuuden synnyttämästä objektiivisesta työskentelyotteesta, jossa keskityttiin enemmän muiden perustarpeiden kuin rakkauden tyydyttämiseen. Heille selvisi, että lapsen kokemus sijaishuoltolaitoksessa saadusta sosiaalisesta tuesta nosti todennäköisyyttä sille, että lapsi koki tulevansa rakastetuksi 7,8-kertaiseksi (odds ratio -luku). Lapsen kokemus turvallisuuden tunteesta taas nosti todennäköisyyden sille, että lapsi koki tulevansa rakastetuksi 2,9-kertaiseksi (odds ratio -luku). Sosiaalinen tuki liitettiin tässä emotionaaliseen ja välittävään tunnustukseen, luottamuksellisuuteen, tukeen ja ennakoitavuuteen. Kokemus turvallisuuden tunteesta oli yhteydessä esimerkiksi siihen, oliko henkilökunta lasten tavoitettavissa vuorokauden ympäri.

Thrana (2016) puhui omassa tutkimuksessaan rakkauden paradokseista: sijaishuollossa on otettu hoidettavaksi melkein kaikki muut vanhemmille kuuluvat tehtävät, mutta ei lasten rakastamista. Tällä on merkitystä, sillä sijaishuollon voi ajatella tulevan lasten ja vanhempien suhteen väliin ja itsessään vaikuttavan siihen monin tavoin. Haasteena rakkauden ilmenemiselle oli myös se, miten työnantaja mittasi työn onnistumista. Warmingin (2015) mukaan työn tavoitteena ei ollut lapsen tunne rakastetuksi tulemisesta, vaan esimerkiksi se, että lapset käyttäytyvät normien mukaisesti. Kauhanen ym. (2022) havaitsivat, ettei sijaishuoltolaitoksen työntekijöiltä vaadittu rakkautta, vaan ennemminkin ammatillista etäisyyttä, puolueettomuutta, johdonmukaisuutta ja luotettavuutta. Tämä toi ristiriitaa perheenomaisen tilan rakentamiseen ja rakkauden osoittamiseen. Kauhasen ym. (mt.) tutkimuksessa havaittiin rakkauden ilmenemisen haasteeksi se, että laitos oli samanaikaisesti nuorten koti ja henkilökunnan työpaikka. Työpaikkaa koskevat säännöt, normit, institutionaaliset käytännöt ja ammatilliset vaatimukset eivät sopineet koteihin tai yhteen rakkauden kanssa. Jos sijaishuoltolaitos ei edustan henkilökunnalle perhettä, ei se todennäköisesti ole sitä lapsillekaan. Côtén ja Clementin (2022) tutkimuksessa rakkautta estävästä institutionaalisuudesta kertoi se, etteivät lapset halunneet aina uskoutua työntekijöille, koska työntekijät tekivät näistä tilanteista kirjaukset.

Warming (2019) kuvasi artikkelissaan sitä, kuinka monissa tanskalaisissa sijaishuoltolaitoksissa toteutettiin kolmen P:n strategiaa (P:llä viitataan sanoihin *personal*,

private ja professional). Strategia perustuu oletukseen, jossa luottamuksellisten ja autenttisten suhteiden rakentaminen lapsiin ja nuoriin on sijaishuollossa tärkeää. Samalla strategia kuitenkin korostaa tarvetta olla paljastamasta työntekijän yksityistä minää lapsille ja nuorille. Taustalla on ajatus, että yksityisten asioiden jakaminen lisäisi riskiä työntekijän stressaantumiselle ja loppuun palamiselle siksi, että lapset ja nuoret ovat kyltymättömiä huomion suhteen. Tämän lisäksi tunteet voisivat johtaa epäammattimaiseen toimintaan lapsia ja nuoria kohtaan. Warming (2019) jatkoi, kuinka kolmen P:n mallin ajatellaan edistävän lasten ja nuorten omatoimisuutta ja itsenäistymistä, mutta tekevän samalla tietyt emotionaalisen tunnustamisen teot laittomiksi. Warming (mt.) näki, kuinka nuorille perehdyttiin laitoksen tapoja, kuten sitä, että työntekijöihin sai yhteyden vain työaikana, työntekijöillä oli työaikana vain rajoitetusti aikaa nuorelle ja että työntekijät saattoivat vaihtua sijaishuoltolaitoksen kokonaistilanteen tarpeen mukaan. Sääntöjä perusteltiin esimerkiksi sillä, että nuoret tarvitsivat rajoja haastavan käytöksensä vuoksi. Tilanteessa käytettiin hyväksi institutionaalisia valtasuhteita, joita perusteltiin nuoren iällä, asiakasroolilla, nuoren haastavuudella ja nuoren itsenäistymistavoitteilla. Asetelmaa toteutettiin esimerkiksi leimaamalla nuoren tarpeet lapsellisiksi tai heidän käytöksensä epänormaaliksi. Työntekijät saattoivat tulkita nuoren yrittävän manipuloida heitä tunneilmaisullaan. Tästä seurasi se, että työntekijöillä oli jopa velvollisuus osoittaa nuoren väärä toiminta. Tai kun sijaishuollossa asuvat nuoret osoittivat voimakkaita tunteitaan, nähtiin se oireena heidän poikkeavuudestaan ja työntekijöille ja muille asukkaille mahdollisesti aiheuttamista vaaroista. Näin työntekijöille tuli valta määritellä nuorten oikeudet tunteet ja tarpeet sekä evätä emotionaalinen tunnustus. Tutkimuksessa työntekijöiden pyrkimys hillitä nuorten tunteita säästääkseen itseään, aiheutti itseasiassa nuorille vielä suurempaa kärsimystä, vieden heidät jopa hoitoon psykiatriselle osastolle. Tutkimuksen mukaan emotionaalinen tunnustus edellyttäisi sitä, että valtarakennelmat purettaisiin ja laskettaisiin nuorten ja työntekijöiden tasolle. Warming (mt.) osoitti tutkimuksellaan, kuinka valtasuhteita vastustettiin ja kuinka rakkaudelliset tunnustuskamppailut tulivat laitoksessa päivittäisiksi ja olivat sidoksissa kolmen P:n strategiaan. Analyysi auttoi ymmärtämään, etteivät sijaishuolto, asiakkaiden väliset suhteet ja niiden dynamiikka ole vain satunnaisia tapahtumia, vaan seurausta toimintapolitiikan toteuttamisesta. Warming (mt.) totesikin sopimattomien käytäntöjen mahdollistavan enemmän rakkaudellista tunnustamista ja vähentävän nuorten tuomitsemista, jota ohjasi käsitys siitä, mikä on normaalia.

Côten ja Clémentin (2022) tutkimuksessa valtaosa tutkimukseen osallistuneista lapsista näki työntekijän roolin ensisijaisesti instrumentaalisenä, tiedollisena ja normatiivisena. Rakkaus ei ollut suhteissa läsnä ja osa lapsista oli luopunut toivosta saada rakkautta. Esteenä tunnustukselle oli rakkauden romantisoiminen ja mystifioiminen, sekä se, että rakkaus yhdistettiin vain yksityisiin ihmissuhteisiin ja ajatus siitä, ettei rakkauden tunteeseen voi tietoisesti vaikuttaa (Warming 2015; Côte & Clementin 2022). Côten ja Clementin (mt.) mukaan lasten kanssa tulisi pystyä puhumaan rakkauden tärkeydestä sekä siitä, ettei työntekijöiden rakastaminen estä heitä rakastamasta vanhempiaan. Heidän mielestään rakkauden tulisi näkyä sijaishuoltopaikoissa päivittäin ja työntekijöitä tulisi kouluttaa ymmärtämään rakkauden tärkeyttä ja sen herättämiä tunteita. Työntekijöille tulisi myös opettaa erilaisia tapoja osoittaa rakkautta lapsille. Tämä on linjassa Davies (2023) havaitseman kanssa. Daviesin (mt.) mukaan työntekijöiden ymmärrys rakkauden ja kiintymyksen merkityksestä lapselle ja nuorelle vapauttaa työntekijät tuomaan esiin emotionaalista itseään. Daviesin (mt.) mukaan rakkaus-sanaa ei tulisi korvata kiintymyssanalla, koska rakkaus-sanan välttäminen voi tehdä rakkaudesta näkymätöntä ja kadottaa osan sen muutosvoimasta.

6.2.4 Pysyvyys ja organisaation tuki

Useissa tutkimuksissa korostettiin pysyvyyden merkitystä rakkauden ilmenemisen edellytyksenä. Esimerkiksi Laustenin ja Fredriksenin (2016) mukaan sosiaalipedagogisissa yksiköissä se, että lapsi oli asunut samassa sijaishuoltolaitoksessa yli 5 vuotta, nosti todennäköisyyden kuusinkertaiseksi sille, että lapsi koki tulevansa laitoksessa rakastetuksi (odds ratio -luku). Carvalho ym. (2023) totesivat, ettei rakkaudellisia ja turvallisia suhteita saada muodostetuksi ilman yhteyttä ja sitoutumista. Côte ja Clementin (2022) tutkimuksessa havaittiin, että useat sijaishuoltopaikkojen ja työntekijöiden vaihdokset estivät positiivisen ankkuroitumisen työntekijöihin. Heidän mukaansa yksin lapsen pitkä sijoitus tietyssä paikassa ei riittänyt muodostamaan merkittäviä ihmissuhteita. Oleellisempaa oli työntekijöiden pysyvyys, mikä sai lapset ajattelemaan olevansa työntekijän ”sydämessä”. Kauhanen ym. (2022) ja Skoog ym. (2015) havaitsivat, että jatkuvat muutokset sijaishuoltopaikoissa sai lapset kehittämään itseään suojaavia strategioita, mikä vaikeutti lähentymistä ihmissuhteissa. Skoog ym. (mt.) tutkimuksessa lasten kuvauksissa ”turvallinen” ja ”turvaton” olivatkin usein toistuvat sanat. Kauhanen ym. (2022) kirjoittivat, että vakaiden ja rakastavien ihmissuhteiden muodostumiseen vaikuttivat henkilöstön työaikataulut, vaihtuvuus ja organisaatiomuutokset. Nuoria ei stressannut pelkästään vanhojen työntekijöiden lähteminen, vaan myös se, että

uusien kanssa oli aina käytävä uudet neuvottelut suhteen rakentamiseksi. Skoog ym. (mt.) tutkimuksessa nuoret kokivat ongelmalliseksi sen, ettei sijaishuoltoa lopetettu suunnitelmallisesti, eikä heidän kanssaan puhuttu avoimesti siitä, miten suhdetta voi jatkaa huollon päättymisen jälkeen. Tutkimuksen mukaan nuorille tulisi antaa enemmän tietoa sijoituksen, sijoitusten vaihdosten ja sijoituksen päättymisen syistä ja heille tulisi järjestää mahdollisuus ylläpitää suhteita laitoksesta poismuuton jälkeen. Warmingin (2015) jatkaa, että nuoret ja aikuiset tarvitsevat välittäviä ja rakastavia ihmissuhteita rakentaakseen ja ylläpitääkseen itseluottamusta itsenäistymisen aikana. Ihmissuhteet ovat riippuvaisia itsenäisyyden ja kiintymyksen välisestä herkästä tasapainosta. Ilman varmuutta siitä, että on rakastettu vielä itsenäistymisen jälkeen, on itsenäisyyttä Warmingin (mt.) mukaan mahdotonta saavuttaa.

Warming (2015) mukaan emotionaalista tunnustusta rakennetaan, ylläpidetään ja vahingoitetaan sanallisen ja sanattoman sekä vastavuoroisen ja erityisyyttä korostavalla vuorovaikutuksella tai näiden puuttumisella. Toisin sanoen keskustelut, toimintamallit ja ammatilliset asenteet voivat parantaa tai vaikeuttaa läheisten suhteiden kehittymistä työntekijöiden ja sijaishuollon lasten tai nuorten välillä. Toisaalta, vaikka yksittäinen työntekijä pyrkisikin emotionaalisesti tunnustamaan nuoren, ei hän voi vaikuttaa laitoksen nuorelle asettamiin tavoitteisiin tai nuoren suhteisiin muiden työntekijöiden kanssa. Warming (mt.) liitti lasten ammatilliseen kohteluun sen, millä tavalla henkilökunta puhui lapsista ryhmänä ja yksilöinä sekä sen, miten he tulkitsivat lasten puheita ja tekoja. Monesti lapsia koskeva diskurssi oli problematisoiva ja lapset kokivat, että heidän tuli mukautua ongelmalähtöiseen kuvaan, jonka aikuiset heille antoivat. Johtaminen ja diskurssi asettivat sijaishuollossa olevat lapset toiminnan kohteiksi, joiden suhteen epäonnistutaan, mikäli he eivät täytä normien mukaista kehityspolkua, jota saatetaan seurata erilaisin mittarein.

Daviesin (2023) tutkimuksessa paneuduttiin nimenomaan siihen, mitä tapahtuu, jos toimintatapaa tietoisesti muutetaan. Tutkimuksen rakkaudellisessa lähestymistavassa rakkaudellisuuden tavoitetta viestittiin organisaatiossa. Daviesin (mt.) mukaan oli erittäin tärkeää, että traumatisoituneiden lasten kanssa työskentelevillä oli enemmän tietoa rakkauden ja kiintymyksen merkityksestä lapselle. Tieto ja sitä tukevat toimintatavat vapauttivat työntekijöitä tuomaan esiin omaa emotionaalista itseään. Lähestymistavassa johdon tuli rohkaista työntekijöitä sanallisiin ja fyysisiin kiintymyksen osoituksiin sekä ammatillisen etäisyyden ylittämiseen suhteessa lapsiin ja nuoriin. Tähän liittyi myös se, että lapsille ja aikuisille annettiin mahdollisuus löytää omat ”työparinsa” luonnollisesti. Rakkaudellisessa

lähestymistavassa haluttiin tukea työntekijöitä tuomaan esiin omaa emotionaalista itseään. Asiaa korostettiin myös Carvalho ym. (2023) tutkimuksessa. Aiempien rakkautta estävien toimintatapojen poistaminen todettiin työntekijöille helpottavaksi. Rakkaudellinen toimintatapa muutti merkittävästi käytettyä kieltä ja käsitteitä ja korvasi institutionaalisen tai leimaavan kielen. Lapset saivat nimetä lakisääteiset kokoukset ”*elämäkatsauksiksi*” ja koulutuksen suunnittelukokoukset ”*pepsi-kokouksiksi*” (, koska näissä tarjottiin osallistujille Pepsiä). Kirjaamiset tehtiin yhdessä lapsen kanssa. Sijaishuoltolaitokset loivat ratkaisuja, joissa laitoksesta pois muuttavat nuoret voivat asua edelleen laitoksen läheisyydessä. Kokonaisuudessaan toiminnalla oli vaikutusta muun muassa lasten karkaamisiin ja seuraamusten vähenemiseen. Rakkauslähtöinen toimintatapa vaikutti myös työntekijöihin. Kaikissa organisaatioissa työntekijöiden vaihtuvuus ja rekrytointihaasteet vähenivät. Se antoi henkilöstölle luvan kokea tunteita lapsia kohtaan ja olla työssä enemmän kokonaisina ihmisinä. Työntekijät kuvasivat, ettei työ enää tuntunut työltä ja kuinka he kokivat olevansa osa laitokseen muodostunutta perhettä. Toisaalta rakkauslähtöistä toimintatapaa käyttäviä laitoksia syytettiin epäammattimaisuudesta ja ulkopuolinen saattoi nähdä esimerkiksi halaamiset epäilyttävinä. Monien ulkopuolisten toimijoiden oli vaikea sopeutua käyttämään laitoksen itse määrittelemiä termejä ja hyväksyä sen poikkeava toimintakulttuuri.

7 Johtopäätökset

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää kirjallisuuskatsauksen keinoin, millä eri tavoin rakkaus tai rakkaudellinen tunnustus voi ilmetä ammatillisessa sijaishuollossa ja mitkä eri tekijät vaikuttavat näiden ilmenemiseen. Esittelen seuraavissa kappaleissa vastaukset tutkimuskysymyksiin kolmesta eri näkökulmasta: lapsen, työntekijän ja organisaation.

Rakkauden ilmeneminen ammatillisessa sijaishuollossa lapsen tai nuoren näkökulmasta

Keroin aikaisemmissa tutkimuksissa, kuinka laitokseen sijoitetuilla lapsilla on monin tavoin muita lapsia heikompi kokonaisvaltainen hyvinvointi, haasteita sosiaalisissa suhteissa, suoriutumisessa ja elämönhallinnassa (ks. mm. Niemi & Eriksson 2023; Pears ym. 2013). Tilanteen on todettu selittyvän lapsen aiemmilla kokemuksilla (mm. Heino ym. 2016; Niemi & Eriksson 2023) ja puhtaasti sillä, että lapsi on ollut sijoitettuna (Niemi & Eriksson 2023; Sariaslan ym. 2021). Thrana (2016) viittasi tutkimuksessaan rakkauden paradoksiin, jonka mukaan sijaishuolto täyttää monet vanhempien tehtävät, mutta ei lasten tarvetta tulla rakastetuksi. Tämä merkittävä puute saa Skoog ym. (2015) mukaan epävakautta kokeneet lapset janoamaan läheisiä ihmissuhteita, rakkautta ja yhteenkuuluvuutta. Seikka on ymmärrettävissä Axel Honnethin (1995, 105) tunnustussuhdeteorian näkökulmasta, jonka mukaan jokaisella lapsella on tarve tulla rakastetuksi kehittääkseen hyvän itseluottamuksen, itsekunnioituksen ja itsearvostuksen. Honneth (1995, 127) liitti tunnustuksettomuuden myös psyykkisten vammojen ja traumojen syntymiseen.

Warmingin (2015) osoitti, että sijaishuoltolaitoksessa asuvat lapset ja nuoret joutuvat taistelemaan saadakseen tunnustusta, sillä rakkauden ajatellaan lähtökohtaisesti kuuluvan vain yksityiseen elämään. Côte ja Clement (2022) havaitsivat, ettei osa lapsista halunnut kiinnittyä sijaishuoltopaikan työntekijöihin aiempien hylkäämiskokemustensa vuoksi. Tämän olivat todenneet jo aiemmin Meyer ja Pilkonis (2001) sekä Lyons-Ruth ja Jacobvitz (1999), jotka kirjoittivat lasten reagoivan sopeutumattomalla tai välttelevällä käytöksellä sekä syvällä luottamuksen puutteella läheisyyttä yrittäviä ihmisiä kohtaan. Aiemmat kiintymyssuhdetutkimukset ovat osoittaneet, että laitoksessa asuvilla lapsilla ja nuorilla on usein turvaton (Lionetti ym. 2015) tai jäsentymätön (Zegers ym. 2008) kiintymystyyli, mikä tulosten mukaan luo heidän ja sijaishuollon työntekijöiden välille konflikteja ja jännitteitä (Carvalho ym. 2023; Lausten & Fredriksen 2016). Lähtökohta rakkaudelle on siis lapsen tai nuoren näkökulmasta ristiriitainen. Toisaalta he janoavat sitä, mutta toisaalta pelkäävät

tulevansa taas hylätyksi. Miten rakkaus näyttäytyy lapselle ja nuorelle tämän tutkielman valossa? Esittelen seuraavaksi keskeisiä rakkauden ilmenemisen tapoja lapsen ja nuoren näkökulmasta. Tekijöitä ei ole esitelty tärkeysjärjestyksessä.

Ensimmäinen keskeinen tekijä rakkauden ilmenemisessä on ajan ja huomion antaminen lapselle tai nuorelle. Ajan ja huomion voi ajatella olevan jonkinlainen edellytys kaikille muille rakkauden ilmenemisen tavoille, sillä rakkaus syntyy kohtaamisissa. Osa rakkaudenosoituksista on hyvin hetkittäisiä, kuten pienet rakkauden taskut arjen keskellä (Kauhanen ym. 2022), nuorelle kohdistetut hymyt (Thrana 2016), silmäniskut, ystävälliset sanat nuoren palatessa kotiin, mutta myös tilanteet, joissa työntekijä lohduttaa nuorta keskellä yötä (Lone & Paulsen 2018). Huomioimista kuvataan nuoren asettamisella huomion keskipisteeseen (Lone & Paulsen 2018), aidolla kiinnostuksella nuoren asioista (Skoog ym. 2015; Côté & Clement 2022) ja kohtaamisen emotionaalisella yhteydellä (Warming 2015). Erityisesti huomioiminen on tärkeää silloin, kun nuorella on elämässään hankala tilanne (Lone & Paulsen 2018).

Toinen useissa tutkimuksissa esiin tullut seikka on se, että rakkaus näkyy sanoina ja tekoina. Näitä ovat fyysiset huomionosoitukset kuten halaukset, pajailut ja lämpimät katset (Côté & Clement 2022; Davies 2023; Thrana 2016; Lone & Paulsen 2018) sekä rakkauden sanoittaminen (Côté & Clement 2022; Davis 2023). Se, että aikuiset uskaltavat ylittää ammatillisen etäisyyden lapsiin ja nuoriin, rohkaisee myös lapsia työntekijöiden läheisyyteen (Davies 2023). Honnethin (1995, 257) mukaan fyysiseen kosketukseen liittyy riski, sillä fyysiseen koskemattomuuteen puuttuminen on tunnustuksettomuuden ensimmäinen muoto. Tähän viittaa Sommerfeldtin (2022) tutkimuksen nuori, joka pyrki hallitsemaan läheisyyttä ja etäisyyttä riippuen siitä, kenen työntekijän kanssa oli tekemisissä. Rakkauden ei voi ajatella olevan mekaanisia sanoja ja tekoja kahden henkilön välillä. Rakkaudelliseksi teot ja sanat tekee tunne, vastavuoroisuus ja tasa-arvoisuus, joka niiden takana on. Muissa tilanteissa ne voivat muuttuvat tunnustuksettomuudeksi ja ääritapauksessa väkivallaksi. Rakkauden osoituksissa on siis suuri voima, mutta ne sisältävät riskin väärissä käsissä.

Tästä päästäänkin suoraan kolmanteen keskeiseen tulokseen eli siihen, että lapset ja nuoret kokevat rakkautta ja erityistä yhteyttä tiettyjen työntekijöiden kanssa (Lone & Paulsen 2018; Warming 2015 ja 2019; Davies 2022; Sommerfeldt 2022; Côté & Clement 2022). Erityiseksi suhteen tekee työntekijän kyky nähdä lapset syvällisellä ja merkityksellisellä tasolla (Lone & Paulsen 2018) ja se, että työntekijät ovat valmiita näkemään vaivaa lasten eteen yli omien

ammattillisten velvoitteidensa (Warming 2015 ja 2019; Cote & Clement 2022). Rakkautta on myös se, että työntekijät pysyvät lasten rinnalla haastavissa hetkissä (Thrana 2016; Lone & Paulsen 2018) ja asettavat heidän tarpeensa ensisijaisiksi, vaikka sen hintana on laitoksen ohjeiden ja toimintatapojen ohittaminen (Warming 2015). Rakkaudellinen suhde on tasavertainen ja siinä työntekijä ei salaa lapselta omaa yksityistä minäänsä ja uskaltaa näyttää lapselle tunteitaan (Thrana 2019; Paulsen & Thomas 2019; Sommerfeldt 2022). Rakkauden myötä lapset tuntevat olevansa erityisiä, eivät yhtenä muiden joukossa.

Neljäs rakkautta ilmentävä tekijä liittyykin juuri siihen, miltä ihminen näyttää toisen silmissä. Tutkielman mukaan rakkauteen kuuluu se, että molemmat osapuolet voivat olla suhteessa kokonaisina ihmisinä ilman ulkopuolisten heille asettamaa roolia, leimaa tai odotuksia (Paulsen & Thomas 2019). Tasavertaisuuteen liittyy se, millaisia käsitteitä sijaishuollossa asuviin lapsiin ja nuoriin liitetään. Jos kuva lapsesta tai nuoresta on hyvin ongelmalähtöinen (Warming 2015) tai nuorta arvioidaan vain tälle asetettujen tavoitteiden tai normien mukaisen toiminnan kautta, ei suhteessa todennäköisesti ole rakkautta (Warming 2019). Lone ja Paulsen (2018) korostavat, ettei rakkauteen ja tasavertaisuuteen kuulu rajoitustoimenpiteet. Päinvastoin edes tieto rajoitustoimenpiteiden mahdollisuudesta tuhoaisi heidän mukaansa myönteisen ja vastavuoroisen suhteen. Tasavertainen ja läheinen ihmissuhde on jotain mistä myös Honneth (1995, 95–104) puhui. Hänen mukaansa rakkaudellisessa tunnustussuhteessa ihminen tulee hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on, ilman välineellistämistä tai pelkoa hylkäämisestä. Tähän liittyy myös Charles Taylorin (1992, 33–34) määrittely, jossa väärin tunnustamisessa on kyse siitä, että ihminen nähdään rajoittavalla, yksipuolisella tai vääristyneellä tavalla, esimerkiksi kategorioiden kautta.

Rakkaus ammatillisessa sijaishuollossa työntekijän näkökulmasta

Tulosten kannalta on tärkeää pohtia rakkauden ilmenemistä myös työntekijän näkökulmasta. Rakkaus ja rakkaudellinen tunnustus syntyvät vuorovaikutuksessa toisen henkilön kanssa ja tässä tutkielmassa toinen osapuoli on sijaishuollon työntekijä. Honnethin (1995) teoria auttaa kiinnittämään huomiota työntekijöiden ja lasten väliseen suhteen laatuun lapsen positiivisen itsesuhteen kehittymisen näkökulmasta. Tutkielman tulosten mukaan rakkauden ilmenemiseen vaikuttavat työntekijöihin liitettävät tekijät (mm. Carvalho ym. 2023: Warming 2015 ja 2019; Sommerfeldt 2022; Thrana 2016), mikä todettu jo lukuisissa aiemmissa tutkimuksissa (mm. Izzo ym. 2014; Silva ym. 2021). Aiemmin esimerkiksi Mikulincer ym. (2005) totesivat, että tapa, jolla työntekijä reagoi lapsen emotionaalisen ahdinkoon on usein

tiedostamatonta. Carvalhon ym. (2023) mukaan osa työntekijöistä oli toisia tietoisempia niistä tekijöistä, joita toivat suhteeseen. Tekijöitä olivat esimerkiksi aiemmat omaan vanhemmuuteen ja nuoruuteen liittyvät kokemukset. Näiden tiedostaminen ja ymmärtäminen mahdollistivat käytökseen vaikuttamisen. Carvalho ym. (2023) totesivat myös, että työntekijän oma kiintymyssuhdehistoria vaikutti siihen, miten tämä tulkitsee lapsen kiintymistarpeita ja vastasi näihin. Tulokset ovat yhteneväisiä aiempien tutkimusten kanssa, joissa todettiin työntekijän omien kiintymyskokemusten vaikuttavan hänen mahdollisuuteensa toimia turvallisena kiintymyksen kohteena (Sochos & Aljasas 2021; Wright ym. 2019; Mikulincer ym. 2005). Jos suhteessa on kaksi tarpeiden ja tunnustuksen kanssa kilpailevaa osapuolta, näyttävät lapsen tai nuoren tarpeet jäävän toiseksi.

Kilpailevien osapuolten sijaan rakkaus sijaishuoltolaitoksissa edellyttää vastavuoroisia tekoja (Warming 2015; Sommerfeldt 2022; Thrana 2016; Paulsen & Thomas 2019).

Vastavuoroisuus oli jotain, joka nimenomaan erotti Honnethin (1995, 85–104) rakkauksikäsitteen monesta muusta määrittelystä ja löytyi jo Hegelin (ks. 1977) kirjoituksien ytimeä. Hirvonen & Foster (2020) tiivistivät Hegelin teorian sanoman: tunnustus muuttaa sekä antajaa ja saajaa. Vastavuoroisuus ei kuulu nykykäsitteeseen ammatillisuudesta ja voi haastaa työntekijöitä. Tutkielmassa viitataan työntekijän ja lapsen keskinäiseen emotionaaliseen tunnustamiseen (Warming 2015), molemminpuoliseen yksityiselämän ja ajatusten jakamiseen (Sommerfeldt 2022) sekä molemminpuoliseen rakkauden sanoittamiseen ja osoittamiseen (Thrana 2016; Paulsen & Thomas 2019). Warming (2015) korosti, että lapsella tai nuorella täytyy olla tunne, että joku tarvitsee myös hänen huolenpitoaan ja rakkauttaan. Toisen kohtelemisen objektina, tavoitteena tai työn kohteena taas ei ole rakkautta.

Joskus rakkauden osoittaminen voi vaatia työntekijältä laitoksen sääntöjen ja normien sekä ammatillisuuden ylittäviä tekoja. Tutkielman aineistossa nämä näkyivät esimerkiksi siten, että työntekijä sanoitti rakkautta lapselle (Davies 2023; Côte & Clement 2022); osoitti fyysistä läheisyyttä lapselle (Côte & Clement 2022; Davies 2023; Thrana 2016; Lone & Paulsen 2018), jousti monin tavoin laitoksen säännöistä (Warming 2019), kutsui nuoren kotiinsa (Warming 2015), osallistui laitoksen juhliin omalla vapaa-ajallaan (Davies 2023) ja ylläpiti yhteyttä nuoriin sijaishuollon päättymisen jälkeen (Paulsen & Thomas 2018).

Institutionaalisten ja ammatillisten sääntöjen taustalla on usein hyvä tarkoitus. Esimerkiksi kolmen P:n strategian, joka suosittaa, ettei työntekijä toisi yksityiselämänsä työpaikalle, ajatellaan suojaavan työntekijää kuormittumiselta (Warming 2019). Toisaalta Carvalho ym.

(2023) tutkimuksessa työntekijät kuormittuivat juuri aitojen tunteiden ja odotetun työkäyttäytymisen ristiriidasta. Toisin sanoen se, että työntekijät saivat olla kokonaisia, tuntevia ihmisiä suhteessa lapsiin ja nuoriin itseasiassa vähensi heidän kuormitustaan ja lisäsi heidän sitoutumistaan paikkaan (Carvalho ym. 2023; Davies 2023). Aivan yksinkertaista tämäkään ei ole. Paulsenin ja Thomasin (2019) tutkimuksessa kävi ilmi, että emotionaalinen sitoutuminen lapsiin ja nuoriin voi aiheuttaa työntekijöissä myös surua ja ahdistusta.

Rakkaus on monilta osin työntekijän näkökulmasta haastava ilmiö. On selvää, ettei käsitys työntekijän oikeuksista taivu sellaisenaan rakkaudellisen työn vaatimuksiin, joiden määrittely itsessään ei ole helppoa, jos edes mahdollista. Rakkautta ei voi myöskään vaatia (Warming 2015). Työntekijällä voi olla tarve rajata sitä, mitä itsestään haluaa muille antaa, ja toisaalta, vaikka halua olisikin, joku raja lienee silläkin, kuinka montaa rakkaudellista suhdetta yksi henkilö voi ylläpitää.

Rakkaus ammatillisessa sijaishuollossa organisaation näkökulmasta

Rakkaudellisuuden tuominen sijaishuoltolaitoksiin edellyttää hyvinvointialueelta palveluiden tuottajana ja tilaajana sekä sijaishuoltolaitoksen organisaatiolta sekä sen johdolta monien perustavanlaatuisien seikkojen huomioimista.

Ensimmäinen huomioitava asia on pysyvyys ja vakaus. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL 2023c) mukaan sijoitetut lapset joutuvat vaihtamaan sijoituspaikkaa jopa useamman kerran vuoden sisällä. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että sijoituspaikkoihin liittyvä epävakaas vaikuttaa lasten käyttäytymiseen ja tunne-elämään (Newton ym. 2000; Vinnerljung & Sallnäs 2008). Myös tässä tutkielmassa havaittiin, että jatkuvat muutokset saivat lapset kehittämään itseään suojaavia strategioita, jotka estivät lähentymisen ihmissuhteissa (Kauhanen ym. 2022; Skoog ym. 2015). Rakkaus edellyttää pysyvyyttä ja sitoutumista (Carvalho ym. 2023) ja sitä ilmeni todennäköisemmin, jos lapsi oli asunut samassa sijaishuoltolaitoksessa yli 5 vuotta (Lausten & Fredriksen 2016) ja sijaishuoltopaikan työntekijät olivat sitoutuneet paikkaan (Côte & Clement 2022). Lausten ja Fredriksen (2016) sekä Lone ja Paulsen (2019) yhdistivät tutkimuksissaan rakkauden turvallisuuden tunteeseen, joka syntyi siitä, ettei lapsia hylätty edes silloin, kun he eivät toimineet odotusten mukaisella tavalla. Rakkauteen ja pysyvyyteen liittyy kiinteästi se, etteivät suhteet katkea lapsen saavuttaessa tietyn iän ja muuttaessaan pois laitoksesta (Skoog ym. 2015; Paulsen & Thomas 2018; Davies 2023). Ajatusta voi pitää melko radikaalina tämänhetkisen yleisen toiminnan valossa, mutta tutkimuksissa tuli esiin, että osa laitoksista oli jo vastannut tarpeeseen. Tämän

lisäksi kaikki muutokset tulisi käydä avoimesti ja perusteellisesti lasten ja nuorten kanssa läpi (Skoog ym. 2015) ja tuen ja rakkauden tulisi jatkua muuton jälkeen ja nuorten tulisi voida palata asuntolaan samalla tavalla kuin nuoret voivat palata yöpymään vanhempiensa luokse (Davies 2023). Yhteenvedona voi todeta, etteivät institutionaalisuuteen ja ammatillisuuteen liittyvät aikarajat tunnus sopivan yhteen rakkauden kanssa.

Warming (2015), Davies (2023) ja Carvalho ym. (2023) osoittivat, kuinka rakkaus näkyy ja mahdollistuu puhutussa kielessä. Warmingin (2015 ja 2019) mukaan emotionaalista tunnustusta rakennetaan ja ylläpidetään sanallisella vuorovaikutuksella. Työyhteisössä käytetty kieli voi joko edistää tai vaikeuttaa läheisten suhteiden kehittymistä. Jos puhe lapsista on ongelmalähtöistä, valtasuhteisiin perustuvaa, lapsen minää kaventavaa tai lapset toiminnan kohteeksi asettavaa, toimitaan Charles Taylorin (1992, 33–34) mukaan väärin tunnustaen. Carvalho ym. (2023), Paulsen ja Thomas (2018) sekä Davies (2023) toivat tutkimuksissaan esiin sen, kuinka institutionaalisesta kielestä luopumalla voidaan vaikuttaa, sitä miltä todellisuus tuntuu. Tähän liittyi esimerkiksi se, miten lapset kutsuivat työntekijöitä (Paulsen & Thomas mt.) ja millä nimillä erilaisia palavereita kutsutaan (Davies 2023). Davies (mt.) sekä Côte ja Clement (2022) korostivat erityisesti, ettei laitoksissa tulisi pelätä rakkauden suoraa sanoittamista, vaan ennemminkin työntekijöitä ja lapsia tulisi rohkaista siihen.

Rakkauteen ja kiintymykseen liittyy se, että lapset ja nuoret saavat mahdollisuuden löytää oman lähityöntekijänsä luonnollisesti (Davies 2023), suhteen tulisi perustua työntekijän oma-aloitteiseen haluun olla lapsen tai nuoren kanssa (Warming 2015), ja organisaation tulisi tukea lasten kiintymyksen kehittymistä ensisijaisesti hoitajiinsa (Davies 2023). Honnethin (1995, 107) ajatukset ovat linjassa näiden havaintojen kanssa. Hänen mukaansa rakkaudessa on kyse eräänlaisesta luonnollisesta valitsemisesta ja rakkauden sekä emotionaalisten sidosten olevan jotain sellaista, jota henkilö ei voi tietoisesti päättää ja tuntea ja joita ei voi toiselta väkisin vaatia. Muut aiemmat rakkaustutkijat (Arman & Rehnsfeldt 2006; Hooks 2000; Jacono 1993; Lanas & Zembylas 2014; Smith 2011) kuitenkin liittivät rakkauteen aktiivisen ja intentionaalisen toiminnan, jota viestitään sanoilla ja teoilla. Yhteenvedona voi sanoa, että rakkaus sisältää sekä intuitiivista että tietoista toimintaa, joiden keskinäisestä suhteesta ei ole vielä riittävästi tietoa.

Useammassa tutkimuksessa (mm. Kauhanen ym. 2020; Warming 2015 ja 2019; Lausten & Fredriksen 2016) todettiin, että sijaishuoltolaitosten toimintatavat ja työntekijöille asetetut vaatimukset toimivat tällä hetkellä lähinnä rakkauden ilmenemistä estävinä. Esimerkiksi se,

että laitos on samaan aikaan lapsen koti ja työntekijän työpaikka luo keskenään ristiriitaisia odotuksia. Samaa ristiriitaa luovat erilaiset institutionaaliset käytännöt sekä puolueettomuus- ja johdonmukaisuusvaatimukset, tulostavoitteista puhumattakaan (Kauhanen ym. 2020; Warming 2015 ja 2019; Lausten & Fredriksien 2016). Jos rakkautta ei tavoitella, ei sitä todennäköisesti ilmene muutoin, kun lapsen ja työntekijän radikaalin toiminnan seurauksena (Warming 2015; Kauhanen ym. 2020).

Tutkimuksen rajoituksista ja tulevien tutkimusten kohdentumisesta

Tutkielmani tuottaa tietoa rakkauden ilmiön ymmärtämisestä, merkityksestä ja edellytyksistä ammatillisen sijaishuollon kontekstissa. Tutkielman systemaattisesti kerätty aineisto avaa sitä, mikä on tämänhetkinen ymmärryksemme tutkitusta ilmiöstä. Valitut tutkimusmenetelmät ovat ohjanneet sitä, millaisia tuloksia on saatu. Pro gradu -tutkielman suppean luonteen vuoksi, on vaikea uskoa, että suoraan sijaishuollon lapsilta tai nuorilta kerätyllä aineistolla olisi saatu näin laajaa käsitystä tutkittavasta aiheesta. Toisaalta rakkautta ammatillisen sijaishuollon kontekstissa on tutkittu vain vähän, mikä johti siihen, että tässäkin tutkielmassa tulokset eivät kumuloituneet kaikkien näkökulmien osalta, vaan eri tutkimukset auttoivat ennemminkin täydentämään ymmärrystä rakkaudesta sijaishuoltolaitoksissa. On myös hyväksyttävä se tosiasia, että vaikka tutkimukseen sisällytettiin kaikki sisäänottokriteerit täyttävät tutkimuskysymyksiin vastaavat relevantit artikkelit, on niitä kokonaisuudessaan vain 13. Tiedostan, että lukuisista koehauista huolimatta ilmiötä koskevia tutkimuksia on saattanut jäädä löytymättä. Tulosten voi ajatella enimmilläänkin antavan vain tietyn lähtökohdan ilmiön ymmärrykselle ja ymmärryksen olevan monilta osin hyvin vajavainen.

Tulosten luotettavuutta pohdittaessa on huomioitava, että aineistona olevien tutkimusten asetelmat, kohdejoukot, näkökulmat ja menetelmät ovat toisistaan poikkeavia. Yksi suurimmista luotettavuutta heikentävistä tekijöistä on tutkimusten käsitteellinen epäyhtenäisyys, mikä vaikuttaa sekä aineiston muodostumiseen, tuloksiin ja tulkintaan. Rakkautta kuvataan eri yhteyksissä ja eri kielialueilla vaihtelevilla termeillä. Huomioimatta ei voi jättää sitäkään, miten eri tavoin tutkimuksissa mukana olleet lapset, nuoret tai työntekijät ovat ymmärtäneet rakkauden. Oman mausteensa ilmiön kompleksisuuteen tekee ammatillinen konteksti, jossa rakkaus näyttäytyy ja ymmärretään eri tavoin kuin yksityisessä elämässä ja lähisuhteissa.

Tulevilla tutkimuksilla voisi tarkemmin selvittää erilaisia lapsi- ja työntekijälähtöisiä sekä heidän yhteensopivuuteensa liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat suhteen merkityksellisyyteen

ja rakkaudellisuuteen. Tulevilla tutkimuksilla voisi niin ikään eri keinoin kartoittaa, miten eri tavoin suhdetta on mahdollista tukea parhaalla mahdollisella tavalla ulkopuolelta.

Mielenkiintoista olisi saada tietoa eri rakkauden ilmenemisen osa-alueiden keskinäisestä merkityksellisyydestä sekä siitä, miltä osin emme pysty rakkautta tieteellisesti tällä hetkellä selittämään. Jos rakkaus saataisiin implementoitua sijaishuoltolaitoksiin, olisi mahdollista tehdä keskinäistä vertailua rakkauden erilaisista ilmenemistavoista sekä näiden vaikutuksesta lasten elämään. Erityisen mielenkiintoista olisi tietää, mikä on rakkauden merkitys lasten hyvinvoinnin ja tulevaisuuden kannalta suhteessa muiden tarpeiden tyydyttämiseen sijaishuoltolaitoksissa. Vaikuttavuusvertailua voisi tehdä vanhempiensa kanssa asuviin lapsiin. Aivan oma tutkimusalueensa voisi olla rakkauden mahdollisuus ja mahdottomuus työntekijöiden kohdalla. Erityisesti pitkäaikainen sitoutuminen lapsiin ja nuoriin herättää minussa hyvin ristiriitaisia tunteita ja pohdin, onko se mahdollista missään ammatillisissa olosuhteissa. Tätä ja muita rakkautta ja ammatillisuutta yhdistäviä tekijöitä olisikin lähestyttävä tulevissa tutkimuksissa ennakkoluulottomasti ja rohkeasti.

Lopuksi

Tutkielman tekeminen rakkaudesta ammatillisessa kontekstissa innosti minua paljon. Pohdin alkuun, onko yhtälö täysin mahdoton lasten ja työntekijöiden erilaisten lähtökohtien ja institutionaalisuuden vuoksi. En ole ihan varma, mitä ajattelen asiasta edes nyt, tulosten saamisen jälkeen. Vaikka tulokset osoittavat, että ammatillisessa sijaishuollossa voi esiintyä rakkautta, liittyvät useat näistä tilanteista toisen ihmisen ”luonnolliseen” löytämiseen, intuitiiviseen toimintaan ja sopimusten ylittäviin suhteisiin. Toisaalta tulokset osoittavat, että laitoksen rakkausmyönteisyydellä sekä työntekijöiden ymmärryksellä ja itsetietoisuudella on suuri merkitys sille, esiintyykö rakkautta. Toisin sanoen rakkauden esiintymiseen on mahdollista vaikuttaa ja sille voidaan luoda sitä mahdollistava ja sitä ruokkiva maaperä.

Rakkaus ja rakkaudellinen tunnustus voivat olla juuri niitä tekijöitä, jotka mahdollistavat sen, että lapsi tai nuori oppii näkemään itsensä uudella tavalla ja pystyy kehittymään potentiaalinsa mukaisesti. Niin kauan kuin lapset ja nuoret nähdään hoidon kohteena, joiden kanssa onnistutaan tai epäonnistutaan riippuen siitä, miten he käyttäytyvät, jää jotain perustavanlaatuisia puuttumaan. Kun rakkautta osoitetaan osapuolille, joilla on vähemmän valtaa, rakennetaan heistä vahvempia ja kykenevämpiä olemaan myös rakkauden antajan osassa. Se, että lapset ja nuoret oppivat ilmaisemaan monipuolisesti tunteitaan ja ajatuksiaan

turvallisessa ja rakastetussa ympäristössä, opettaa heitä pitämään huolta tarpeidensa tyydyttämisestä myös tulevaisuudessa.

Rakkaudessa sijaishuollossa tulisi huomioida myös työntekijöiden tarpeet.

Parhaimmillaan työ voi saada syvemmän merkityksen ja olla tyydyttävämpää, kun se sallii luonnollisten tunteiden kehittymisen. Se, millä tavalla ammatillisuudessa on mahdollista rakentaa luonnollisesti valikoituvia, erityisiä ja kestäviä ihmissuhteita, on kuitenkin asia, joka vaatii jotain aivan uudenlaista tapaa ajatella ja toteuttaa ammatillista sijaishuoltoa. Oma seikkansa on se, miten sijaishuollossa huomioidaan työntekijöiden vaihteleva kyky muodostaa rakkaudellisia suhteita lasten ja nuorten kanssa. Minimivaatimus lienee se, että työntekijät tulisivat tietoisemmiksi oman kiintymystyyliensä ja kokemustensa vaikutuksista sijaishuollon suhteisiin.

Silloin kun sijaishuoltolaitoksissa tavoitellaan lasten ja nuorten normien mukaista käyttäytymistä ja voittoa, esimerkiksi pienen työntekijäkapasiteetin keinoin, on rakkauden ilmeneminen epätodennäköistä ja saattaa johtaa toistuviin hylkäämiskokemuksiin. Tulosten valossa on hyvä kyseenalaistaa niitä sääntöjä ja toimintatapoja, joita sijaishuoltolaitoksissa usein noudatetaan silloin kun ne estävät rakkauden ilmenemisen. Äärimmäisimmässä tapauksessa ne saattavat turmella koko sijaishuollon tarkoituksen: muuttaa lasten ja nuorten elämän suunnan ja luoda heille hyvinvointia ja mahdollisuuksia. Se, että monessa länsimaassa, Suomi mukaan lukien, tuotetaan erilaisia palveluita haavoittuville ihmisryhmille voitontavoittelun ollessa ääneen lausumaton prioriteetti, voi tietyissä tilanteissa johtaa näiden ihmisten aseman hyväksikäyttöön. Laitoksissa asuville lapsille ja nuorille tulisi kertoa heidän oikeudestaan saada rakkautta ja heille tulisi opastaa, mitä rakkaus on ja mitä se ei ole. Rakkauden tunnistaminen olisi ensimmäinen askel sille, että lapset ja nuoret voisivat puolustaa omia oikeuksiaan rakkauden tarpeen osalta.

Honnethin (1995) teoria tarjoaa oivan lähtökohdan tarkastella ammatillisen sijaishuollon kontekstia lasten ja nuorten tarpeiden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Se toimii rinnakkain esimerkiksi kiintymyssuhdeteorian kanssa, mutta tarjoaa moniulotteisemman kuvan suhteiden laadun ja niiden vastavuoroisuuden merkityksestä lapsille ja nuorille. Siinä missä kiintymyssuhdeteoriat näkevät toimijuuden suhteessa melko yksipuolisena, osoittaa tunnustussuhdeteoriat lasten ja nuorten roolin aktiivisena ja tasavertaisena ja suhteen sellaisena, jossa molemmat osapuolet antavat ja saavat.

Lähteet

- Abrams, K. Y., Rifkin, A., & Hesse, E. (2006). Examining the role of parental frightened/frightening subtypes in predicting disorganized attachment within a brief observational procedure. *Development and Psychopathology, 18*, 345–361.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Alderson, P. (2008). *Young Children's Rights: Exploring Beliefs, Principles and Practice*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Aguilar-Vafaie, M. E., Roshani, M., & Hassanabadi, H. (2014). Protective factors enhancing prosocial behavior and preventing internalizing and externalizing symptoms among adolescents living in foster care homes. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences, 8*(2), 52.
- Anderson, J. (1996). Translators Introduction. Teoksessa: A. Honneth. *Struggle for Recognition. The Moral Grammar of Social Conflicts*. Oxford: Polity Press.
- Anglin, J. P. (2002). Pain, normality and the struggle for congruence: Reinterpreting residential care for children and youth. London and New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315808741>
- Anglin, J. P. (2004). Creating “well-functioning” residential care and defining its place in a system of care. *Child & Youth Care Forum, 33*, 175–192. <https://doi.org/10.1023/b:ccar.0000029689.70611.0f>
- Anglin, J. P. (2019) 'A review like no other' : putting love at the heart of the care system. [Scottish Journal of Residential Child Care](https://doi.org/10.1023/b:ccar.0000029689.70611.0f), 18 (2). ISSN 1478-1840
- Anglin, J. P., & Scott, A. (2016). “We don’t feel that love”: *Retrospective reflections on the experiences of removal, transitions and trauma from former youth in care* (Report). Victoria, BC: Ministry of Children and Family Development.
- Arman, M. & Arne Rt. (2006). The Presence of Love in Ethical Caring. *Nursing forum (Hillsdale) 41.1* (2006): 4–12. Web.
- Assouline, A. A. H., & Attar-Schwartz, S. (2020). Staff support and adolescent adjustment difficulties: the moderating role of length of stay in the residential care setting. *Children and Youth Services Review, 110*, 104761. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104761>.
- Aveyard, H. (2014). *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide*. 1. painos 2007. Open University Press, Berkshire.
- Bainbridge, A. (2015). ‘Pedagogy of recognition: Winnicott, Honneth and learning in psychosocial spaces’, *Journal of Pedagogic Development, 5*(3), pp. 9–20.

- Baumeister, Roy F. & Mark R. Leary (1997). Writing Narrative Literature Reviews. *Review of General Psychology* 1: 3, 311–320.
- Baylin, J., & Hughes, D. (2021). *Brain-based parenting: The neuroscience of caregiving for healthy attachment*, New York: WW Norton & Company.
- Benard, B. (2006). Using strengths-Based Practice to tap the Resilience of Families. I D. Saleebey (Red.), *Strengths Perspective in social Work Practice* (s. 197-220). Boston: Allyn & Bacon
- Bilson, A., Price, J., & Stanley, N. (2010). Developing employment opportunities for care leavers. *Children & Society*, 25(5), 382–393.
- Blakemore, T., Herbert J., Arney F. & Parkinson S. (2017) The Impacts of Institutional Child Sexual Abuse: A Rapid Review of the Evidence. *Child abuse & neglect* 74 (2017): 35–48. Web.
- Boel-Studt, S.M. & Lauren T. (2016). A Review of Trends, Research, and Recommendations for Strengthening the Evidence-Base and Quality of Residential Group Care.” *Residential treatment for children & youth* 33.1 (2016): 13–35. Web.
- Boltanski L. (2012). Love and Justice as Competences. *Gender, Place & Culture*, 2015, Vol.22 (4), p.578-579
- Bowlby, J. (1969). *Attachment. Attachment and loss: Vol. 1. Loss*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss, Volume III: Sadness and Depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books
- Branaman A (2002) Interaction and hierarchy in everyday life: Goffman and beyond. In: Trevier J (ed.) *The Sociology of Face-to-Face Encounters after Erving Goffman*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers, pp. 86–126.
- Bradt L., & Bouverne-De Bie M. (2009). Social work and the shift from welfare to justice. *British Journal of Social Work*, 39 (1), 113-127.
- Cameron R.J. & Maginn C. (2008) The authentic warmth dimension of professional childcare. *British Journal of Social Work* 38: 1151–1172.
- Carvalho, H.M., Mota C., Santos B., Costa M. & Matos M. (2023). “Is It Possible to Strengthen Bonds without Breaking Hearts? The Relational Paradox within Residential Care.” *Residential treatment for children & youth* 40.1 (2023): 24–43. Web.
- Chabot, S. (2008). Love and revolution. *Critical Sociology*, 34(6), 803–828. <https://doi.org/10.1177/0896920508095100>

- Chapman M., Wall A., & Barth R. (2004). Children's voices: The perceptions of children in out-of-home care. *American Journal of Orthopsychiatry*, 74 (3), 293-304.
- Cristiansen, Ø., Havik, T. and Anderssen, N. (2010) 'Arranging stability for children in long-term out-of-home care', *Child and Youth Services Review*, 32(7), pp. 913 – 21.
- Colton M. (2002) Factors Associated with Abuse in Residential Child Care Institutions. *Children & Society*, January 2002; 16 (1): 33-44.
- Costa, M., Melim, B., Tagliabue, S., Mota, C. P., & Matos, P. M. (2020). Predictors of the quality of the relationship with caregivers in residential care. *Children and Youth Services Review*, 108, 104579. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104579>.
- Côte C. & Clément M. (2022). Let's talk about love: Perceptions of children in residential care. *Children and Youth Services Review* Volume 140, September 2022, 106584
- Davies, M. (2023). Love-led practice in children's residential care. *Scottish Journal of Residential Child Care* . 2023, Vol. 22 Issue 1, p134-146. 13p.
- Davidson J. C. (2010) Residential care for children and young people: priority areas for change. *Child Abuse Review*, Nov/Dec 2010; 19 (6): 405-422.
- Department for Education (DfE). (2012). Training, Support & Development Standards for Foster Carers: Guidance, London, Department for Education.
- Dumaret, A. -C., Donati, P., & Crost, M. (2011). After a long-term placement: Investigating educational achievement, behaviour, and transition to independent living. *Children & Society*, 25(3), 215–227.
- Emond, R. (2016) 'More than just a bracelet: The use of material symbolism to communicate love', *International Journal of Social Pedagogy*, 5(1), pp. 34–50.
- Ferreira, S., Magalhães, E., & Prioste, A. (2020). Social support and mental health of young people in residential care: a qualitative study. *Anuario de Psicologia Jurídica*, 30, 29–34. <https://doi.org/10.5093/apj2019a12>.
- Fink, Arlene (2010). *Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to the Paper*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Fraser, N. (1995). From redistribution to recognition? Dilemmas of justice in a 'post-socialist' age. *New Left Review*, 212, 68–93.
- Fraser, N. (2000). Rethinking recognition. *New Left Review*, 3, 107–120.
- Freado M. (2007). I can't hold it in forever: Connecting with a youth in pain. *Reclaiming Children and Youth: The Journal of Strength-based Interventions*, 15 (4), 5.
- Green, Bart N., Claire D. Johnson & Alan Adams (2006). Writing Narrative Literature Reviews for Peer Reviewed Journals: Secrets of the Trade. *Journal of Chiropractic Medicine* 5: 3, 101–117.

- Groh, A.M., Roisman, G.I., van IJzendoorn, M.H., Bakermans-Kranenburg, M.J., & Fearon, R.P. (2012). The significance of insecure and disorganised attachment for children's internalising symptoms: a meta-analytic study. *Child Development*, 83(2), 591-610.
- Hall, S. & Geher G. (2003). Behavioral and Personality Characteristics of Children With Reactive Attachment Disorder. *The journal of psychology* 137.2 (2003): 145–162. Web.
- Hall C. & White S. (2005). Looking inside professional practice: Discourse, narrative and ethnographic approaches to social work and counselling. *Qualitative Social Work* 4 (4), 379-390.
- Hammen, I., (2016). Slægtskabelser. En Undersøgelse Af Relationer Mellem Familieplejebragte Børn, Deres Forældre Og Plejeforældre. PhD Thesis. Roskilde University, Department of Social Sciences and Business, DK.
- Hardt, M., & Negri, A. (2005). *Multitude: War and democracy in the age of empire*. New York: Penguin.
- Harder, A. T., Knorth, E. J., & Kalverboer, M. E. (2013). A secure base? The adolescent–staff relationship in secure residential youth care. *Child & Family Social Work*, 18(3), 305–317. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2012.00846.x>.
- Harper E. (2007). Making good choices: How autonomy support influences the behavior change and motivation of troubled and troubling youth. *Reclaiming Children and Youth: The Journal of Strength-based Interventions*, 16 (3), 6.
- Hegel G. (1977) *The Phenomenology of Spirit*. Transl. A. W. Miller. Oxford: Oxford University Press. Uusi käännös alkuperäisteoksesta vuodelta 1910. A.V. Millerin kääntämä ja J.N. Findlayn tekstianalyysi ja esisanat.
- Heino T., Hyry S., Ikäheimo S., Kuronen M., Rajala R. (2016). Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset: HuosTa-hankkeen (2014- 2015) päätulokset. THL:n raportti 3/2016. Saantitapa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 2.2.2024.
- Hesse, E., & Main, M. (2006). Frightened, threatening and dissociative parental behaviour in low-risk sample: description discussion and interpretations. *Development and Psychopathology*, 18(2), 309-343.
- Hiilamo H. (2021). Heikki Hiilamon kommentti löytyy artikkelista: Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hyvinvoinnissa ja terveydessä vakavia puutteita. Julkaistu 3.11.2021. Saantitapa: <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/hyva-yhteiskunta/kodin-ulkopuolelle-sijoitettujen-lasten-hyvinvoinnissa-ja-terveydessa-vakavia-puutteita> Luettu 26.1.2023.
- Hinsdale, M. J. (2012). Choosing to love. *Paideusis*, 20(2), 36–45.

- Hirvonen O. (2013). Onko ryhmien tunnustaminen persoonina mahdollista? Macquarie University ResearchOnline 2013. Saantitapa: http://www.academia.edu/3350495/Onko_ryhmien_tunnustaminen_persoonina_mahdollista. Luettu 28.3.2023.
- Hirvonen, O. & Foster R. (2020). *Tunnustuksen filosofia ja politiikka: Hegelistä nykypäivään*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2020. Print.
- Honneth, A. (2001). I—Axel Honneth: Invisibility: On the Epistemology of ‘Recognition.’ *Supplementary volume - Aristotelian Society* 75.1 (2001): 111–126. Web.
- Honneth, A. (1992) *Kampf um Anerkennung. Zur moralischen Grammatik sozialer Konflikte* [The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts]. 1. Aufl, Frankfurt am Main, Suhrkamp.
- Honneth A. (1995). *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts*. Cambridge. Polity Press.
- Hooks, B. (2000). *All about love: New visions*. New York: William Morrow.
- Houston, S. (2015). When I look I am seen, so I exist to change: Supplementing Honneth's recognition model for social work. *Social Work and Society*, 13, 1–34.
- Hoyle, J.R. & Slater R.O. (2001). Love, Happiness, and America's Schools: The Role of Educational Leadership in the 21st Century. *Phi Delta Kappan* 82.10 (2001): 790–794.
- Huttunen, R. (2007). Critical adult education and the political-philosophical debate between Nancy Fraser and Axel Honneth. *Educational Theory*, 57(4), 423–433. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5446.2007.00266.x>
- Häkli J., Korkiamäki R., Kallio K. P. (2018). ‘Positive recognition’ as a preventive approach in child and youth welfare services. *International Journal of Social Pedagogy* 14.5.2018. UCL Press.
- Ikäheimo H. (2003). *Tunnustus, subjektiviteetti ja inhimillinen elämänmuoto – Tutkimuksia Hegelistä ja persoonien välisistä tunnustussuhteista*. Jyväskylän yliopisto.
- Ikonen R., Eriksson P., Heino T. (2020). Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ja palvelukokemukset. Työpaperi 35/2020. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Saantitapa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140595/URN_ISBN_978-952-343-570-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y . Luettu 23.1.2023.
- Izzo, C. V., Aumand, B. N., Cash, B. M., McCabe, L. A., Holden, M. J., & Bhattacharjee, M. (2014). Exploration of the youth-adult relationship in residential care. *International Journal of Child and Family Welfare*, 15(1/2), 10–23.
- Jackson, A., McKenzie, R. J., & Frederico, M. (2019). Addressing pain and pain-based behaviours for children and young people in child protection and out-of-home care. *International Journal of Child, Youth & Family Studies*, 10, 103–125. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs102-3201918855>

- Jacono, B.J. (1993). Caring is loving. *Journal of Advanced Nursing*, 18, 192-194.
- Jesson, J.K., Matheson, L. & Lacey, F.M. (2011). *Doing Your Literature Review – Traditional and Systematic Techniques*. London: SAGE Publications Ltd.
- Kallio, K. (2017). Shaping subjects in everyday encounters: Intergenerational recognition in intersubjective socialisation. *Environment and Planning D: Society and Space*, 35(1), 88–106. <https://doi.org/10.1177/0263775816654916>
- Kauhanen I, Kaukko M. (2022) Recognition in the lives of unaccompanied children and youth: A review of the key European literature. *Child & Family Social Work*. 2020; 25:875–883. <https://doi.org/10.1111/cfs.12772>
- Kauhanen I., Kaukko M., Maija M. (2022). Pockets of Love. Unaccompanied children in institutional care in Finland. [Children and Youth Services Review Volume 141](#), October 2022, 106621.
- Kaukko, M., Wilkinson, J. & Kohli, R. (2021). Pedagogical love in Finland and Australia: a study of refugee children and their teachers. *Pedagogy, Culture and Society*. Epub ahead of print 5 January 2021. 10.1080/14681366.2020.1868555.
- Kelly, C., Thornton, A., Anthony, E. K., & Krysik, J. (2021). “Love. Stability. Boundaries”. Kinship perspectives of social-emotional well-being of youth residing in out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 127, Article 106097. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106097>
- Kierkegaard, S. (1995). *Works of love*. (H.V. Hong & E. H. Hong, Trans.). Princeton, NJ: Princeton University Press. (Original work published 1847)
- Korhonen P. & Eriksson P. (2021). Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat. Katsaus 2000-luvulla tehtyihin tutkimuksiin. THL:n työpaperi 34/2021. Saantitapa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143381/URN_ISBN_978-952-343-769-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 3.2.2024.
- Kääriälä A. & Hiilamo H. (2023). Sijaishuollon laatua ja vaikuttavuutta on parannettava. *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (2023): 2. 195-199.
- Lanas, M., & Zembylas, M. (2015). Towards a transformational political concept of love in critical education. *Studies in Philosophy and Education*, 34, 31–44. <https://doi.org/10.1007/s11217-014-9424-5>
- Lastensuojelulaki 417/2007
- Lausten M. & Fredriksen S. (2016). Do you love me? An empirical analysis of the feeling of love amongst children in out-of-home care. *Scottish Journal of Residential Child Care*. 2016, Vol. 15 Issue 3, p.90-103. 14p.
- Liao, S. M. (2006). The Right of Children to Be Loved. *Journal of Political Philosophy*, 14, 420–440. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9760.2006.00262.x>

- Lionetti, F., Pastore, M., & Barone, L. (2015). Attachment in institutionalized children: A review and meta-analysis. *Child Abuse Neglect*, 42, 135–145. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.02.01>
- Lone, A. & Paulsen R. (2018). Is it love? A study of young people's personal impressions and experiences of relationships in residential care in a Norwegian treatment collective. *Scottish Journal of Residential Child Care*. 2018, Vol. 17 Issue 2, p1-29. 29p.
- Lyons-Ruth, K., & Jacobvitz, D. (2008). Attachment disorganization: Genetic factors, parenting contexts, and developmental transformation from infancy to adulthood. In *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (2nd ed., pp. 666–697). The Guilford Press
- Magalhaes E., Calheiros M. M. (2017). A dual-factor model of mental health and social support: Evidence with adolescents in residential care. *Children and Youth Services Review*, 79, 442-449.
- Magalhães, E., Calheiros, M. M., Costa, P., & Ferreira, S. (2021). Youth's rights and mental health: the role of supportive relations in care. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(3), 848–864. <https://doi.org/10.1177%2F0265407520975507>.
- Main, M., & Solomon, J. (1986). Discovery of an insecure-disorganized/disoriented attachment pattern. In T. B. Brazelton & M. W. Yogman (eds), *Affective Development in Infancy*. Norwood, New Jersey: Ablex.
- Maurović, I., Križanić, V., & Klasić, P. (2014). From risk to happiness: the resilience of adolescents in residential care. *Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 22(2), 25–47. <https://hrcak.srce.hr/136815>
- Metsämuuronen, J. (2009). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: International Methelp.
- Meyer, B., & Pilkonis, P. A. (2001). Attachment style. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice Training*, 38(4), 466–472. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.38.4.466>.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., Gillath, O., & Nitzberg, R. A. (2005). Attachment, caregiving, and altruism: Boosting attachment security increases compassion and helping. *Journal Personality Social Psychology*, 89(5), 817–839.
- Mota, C. P., & Matos, P. M. (2015). Adolescents in institutional care: Significant adults, resilience and well-being. *Child Youth Care Forum*, 44(2), 209–224. <https://doi.org/10.1007/s10566-014-9278-6>.
- Mota, C. P., Costa, M., & Matos, P. M. (2016). Resilience and deviant behavior among institutionalized adolescents: the relationship with significant adults. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 33(4), 313–325. <https://doi.org/10.1007/s10560-015-0429-s10566-014-9278-6>.

- Munro E. (1998). *Understanding social work*. London: Athlone Press.
- Neumann, C. B. (2016). Children's quest for love and professional child protection work: the case of Norway. *International Journal of Social Pedagogy*, 5(1).
<https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2017.08>
- Newton, R. R., Litrownik, A. J. and Landsverk, J. A. (2000) 'Children and youth in foster care: Disentangling the relationship between problem behaviours and number of placements', *Child Abuse and Neglect*, 24(10), pp. 1363 – 74.
- Niemi M. & Eriksson P. (2023). Sijoitettuna asuvien peruskouluikäisten kokemuksia terveydestä, päihteistä, väkivallasta ja palveluista. *THL: Tutkimuksesta tiiviisti* 53/2023.
- Paulsen, V., & Thomas, N. (2018). The transition to adulthood from care as a struggle for recognition. *Child and Family Social Work*. <http://dx.doi.org/10.1111/cfs.12395>.
- Pears, K. C., Kim, H. K., Fisher, P. A., & Yoerger, K. (2013). Early school engagement and late elementary outcomes for maltreated children in foster care. *Developmental Psychology*, 49(12), 2201–2211
- Petticrew, M. & Roberts, H. (2006): *Systematic Reviews in the Social Sciences: A Practical Guide*. Blackwell, Malden.
- Porko P., Heino T., Eriksson P. (2018). Selvitys yksityisistä lastensuojelun yksiköistä. *THL:n työpaperi* 21/2018. *Juvenes Print – Suomen yliopistopaino*. Saatavilla:
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136436/URN_ISBN_978-952-343-131-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Quarmby, T., Sandford, R., & Elliot, E. (2019). 'I actually used to like PE, but not now': Understanding care-experienced young people's (dis) engagement with physical education. *Sport, Education and Society*, 24, 714–726.
<https://doi.org/10.1080/13573322.2018.1456418>
- Prior, V., & Glaser D. (2006). *Understanding attachment and attachment disorders: Theory, evidence and practice*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Rostill-Brooks, H., Larkin, M., Toms, A. and Churchman, C. (2011) 'A shared experience of fragmentation: Making sense of foster placement breakdown', *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 16(1), pp. 103 – 27.
- Salminen, A. (2011): Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. *Opetusjulkaisuja* 62. *Julkisjohtaminen* 4. Vaasan yliopisto.
- Sariaslan, A., Kääriälä, A., Pitkänen, J., Remes, H., Aaltonen, M., Hiilamo, H., Martikainen, P. & Fazel, S. (2021). Long-term Health and Social Outcomes in Children and Adolescents Placed in Out-of-Home Care. *JAMA Pediatrics*. <https://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/article-abstract/2785375>

- Saukkola S. (2022). Oikein ja väärin tunnistaminen Nuorten kertomissa kokemuksissa 17.11.2022. Saantitapa: https://laatuajalkihuoltoon.savonia.fi/wp-content/uploads/sites/19/2022/11/Oikein-ja-vaarin-tunnustaminen-nuorten-kertomissa-kokemuksissa_17.11.2022.pdf Luettu 25.1.2024
- Schofield, G., Larsson B, & Ward E. (2017). Risk, Resilience and Identity Construction in the Life Narratives of Young People Leaving Residential Care. *Child & family social work* 22.2 (2017): 782–791. Web.
- Shaw, J. (2012). Professionals’ Perceptions of Offending in Children’s Residential Care. *Child & family social work* 17.3 (2012): 359–367. Web.
- Silva, C. S., Calheiros, M. M., Carvalho, H., & Magalhães, E. (2021). Organizational social context and psychopathology of youth in residential care: the intervening role of youth–caregiver relationship quality. *Applied Psychology*, 71, 1–23. <https://doi.org/10.1111/apps.12339>.
- Skott-Myhre, H., Skott-Myhre, K. S. G., Kouri, S., Smith, J. (2016) ‘Orphan love in the age of capital.’ *International Journal of Social Pedagogy*, 2016, 5(1), pp. 51-70. DOI: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2017.05>
- Skoog V., Khoo E. & Nygren L. (2015). Disconnection and Dislocation: Relationships and Belonging in Unstable Foster and Institutional Care. *The British Journal of Social Work*, Volume 45, Issue 6, September 2015, Pages 1888-1904.
- Smith, M., Claire C., and Daniela R. (2017) “From Attachment to Recognition for Children in Care.” *The British journal of social work* 47.6 (2017): 1606–1623. Web.
- Sochos, A., & Aljasas, N. (2021). The role of child-keyworker attachment in burnout among Saudi residential staff. *International Journal of Psychology*, 56(2), 228–237. <https://doi.org/10.1002/ijop.12692>
- Sommerfeldt, M. B. (2022) ‘Sometimes I Feel at Home’ Adolescents’ Narratives of Everyday Life in Residential Care.” *Journal of children’s services* 17.1 (2022): 33–44. Web.
- Stickley, T., & Freshwater, D. (2002). The art of loving and the therapeutic relationship. *Nursing Inquiry*, 9(4), 250-256.
- Sulimani-Aidan, Y. (2016). In between formal and informal: staff and youth relationships in care and after leaving care. *Children and Youth Services Review*, 67, 43–49. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.05.025>.
- Sulimani-Aidan, Y. (2017). ‘She was like a mother and a father to me’: searching for the ideal mentor for youth in care. *Child & Family Social Work*, 22(2), 862–870. <https://doi.org/10.1111/cfs.12306>.
- Taylor, C. (1994). The Politics of Recognition. In A. Gutmann (Ed.), *Multiculturalism: Examining the politics of recognition* (pp. 25–73). Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7snkj.6>

- THL (2023a). Huostaanotto. Päivitetty 3.1.2023. Saantitapa:
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto> Luettu 29.4.2023.
- THL (2023b). Sijaishuolto. Päivitysajankohtaa ei julkaistu. Saantitapa:
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto> Luettu. 29.4.2023.
- THL (2023c). Lastensuojelu 2022. Yhtä useammasta lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus. THL:n tilastoraportti 24/2023. Julkaistu 16.5.2023. Saantitapa:
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146573/Lastensuojelu_2022.pdf?sequence Luettu 25.1.2024.
- Thomas, N. (2012). Love, rights and solidarity: Studying children's participation using Honneth's theory of recognition. *Childhood*, 19(4), 453–466.
<https://doi.org/10.1177/0907568211434604>
- Thrana, H. M. (2016). Love: Recognising Relationships in Work with Vulnerable Youth. *International journal of social pedagogy* 5 (2016): 71–89. Web.
- Torraco, R. J. (2005). Writing Integrative Literature Reviews: Guidelines and Examples. *Human Resource Development Review* 4: 3, 356–367.
- Turtiainen, K. (2012). Possibilities of trust and recognition between refugees and authorities: resettlement as a part of durable solutions of forced migration [Doctoral dissertation]. University of Jyväskylä. Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 451. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4912-9>
- Turtiainen, K. & Hiitola J. (2019). Migrant Parents Talking Back – Stigmatised Identities and Doing Being Ordinary. *Qualitative social work : QSW : research and practice* 18.6 (2019): 1051–1066. Web.
- Ward, H. (2009) 'Patterns of instability: Moves within the care system, their reasons, context and consequences', *Children and Youth Services Review*, 31(10), pp. 113 – 18.
- Warming, H. (2015). The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. *Childhood*, 22(2), 248–262. <https://doi.org/10.1177/0907568214522838>. First published in 2014.
- Warming, H. (2019). Messing with the emotions of the other: exploring ambiguous youth-adult relations in a residential care institution. *Emotion, Space and Society*.
<https://doi.org/10.1016/j.emospa.2018.05.005>
- Vincent S. (2016). I Love You, with Taste. *Social alternatives* 35.1 (2016): 65-. Print.
- Vinnerljung, B. and Sallnäs, M. (2008) 'Into adulthood: A follow-up study of 718 young people who were placed in out-of-home care during their teens', *Child and Family Social Work*, 13(2), pp. 144 – 55.
- Wright, A. W., Richard, S., Sosnowski, D. W., & Kliever, W. (2019). Predictors of better functioning among institutionalized youth: A systematic review. *Journal of Child and Family Studies*, 28(12), 3245–3267. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01527-0>

- YK. Lasten oikeuksien sopimus. Saantitapa: <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>
- Zarri G. (2015). Eyes and heart, Eros and Agape: Forms of love in the renaissance. *Historical reflections* 41(2), 53-69.
- Zegers, M. A. M., Schuengel, C., Van Ijzendoorn, M. H., & Janssens, J. M. A. M. (2006). Attachment representations of institutionalized adolescents and their professional caregivers: Predicting the development of therapeutic relationships. *American Journal of Orthopsychiatry*, 76(3), 325–334. <https://doi.org/10.1037/0002-9432.76.3.325>.
- Zegers, M. A. M., Schuengel, C., Van Ijzendoorn, M. H., & Janssens, J. M. A. M. (2008). Attachment and problem behavior of adolescents during residential treatment. *Attachment & Human Development*, 10(1), 91–103. <https://doi.org/10.1080/14616730701868621>.

Liitteet

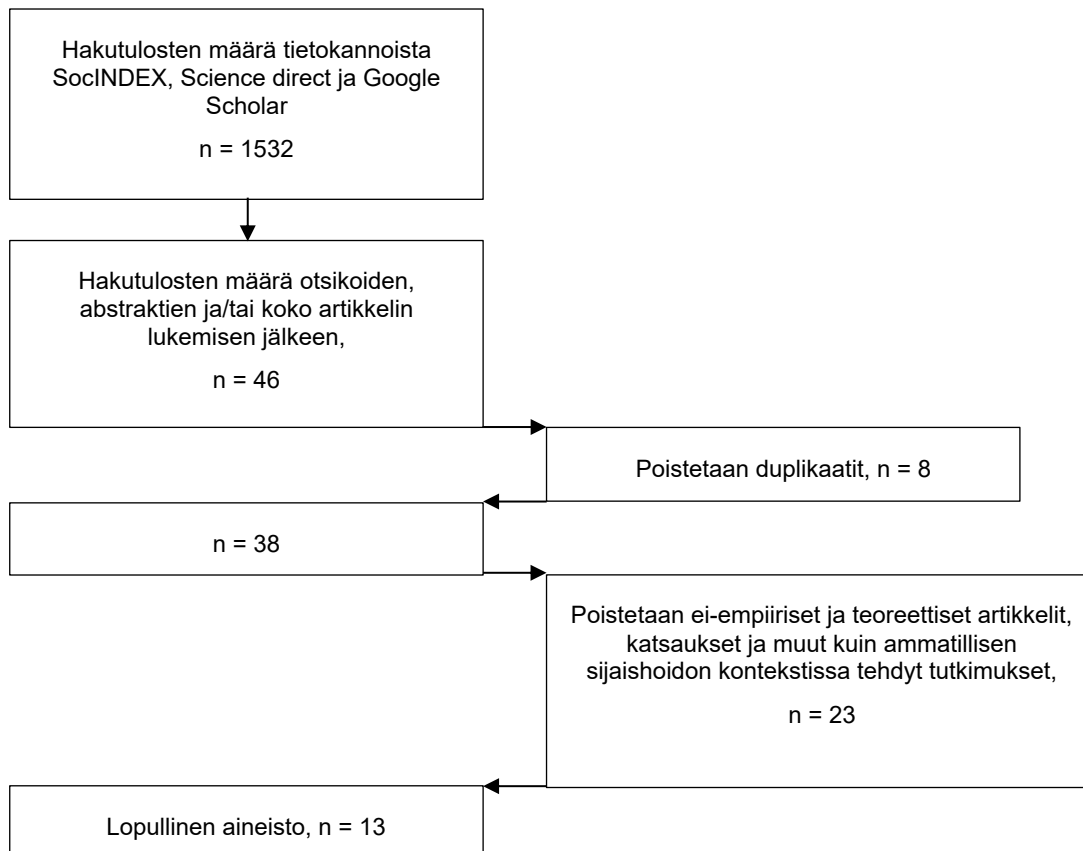
Liite 1. Aineistohaku: vaiheiden 2 ja 3 karsitut ja mukaan otetut artikkelit.

SocINDEX Haku 5.12.2023: Peer reviewed, full text, article tai case study, 2015-2023, english Tuloksia 329 kpl, valittu otsikon ja abstraktin perusteella 10 kpl.	
Tutkimus, tekijät ja julkaisupaikka	Artikkeli- tai tutkimus tyyppi - Karsitaanko
1 Love-led practice in children's residential care. Davies, Margaret. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2023, Vol. 22 Issue 1, p134-146. 13p.	Interventiotutkimus MUKAAN
2 Do you love me? An empirical analysis of the feeling of love amongst children in out-of-home care. Lausten, Mette; Frederiksen, Signe. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2016, Vol. 15 Issue 3, p90-103. 14p	Kyselytutkimus. MUKAAN
1 Honneth and positive identity formation in residential care. Marshall, Gerry; Winter, Karen; Turney, Danielle. <i>Child & Family Social Work</i> . Nov2020, Vol. 25 Issue 4, p733-741. 9p. 2 Charts.	Essee. KARSITAAN POIS
3 Is it love? A study of young people's personal impressions and experiences of relationships in residential care in a Norwegian treatment collective. Lone, Arvid; Paulsen, Erik. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2018, Vol. 17 Issue 2, p1-29. 29p.	Haastattelututkimus MUKAAN
2 Orphan love in the age of capital. Skott-Myhre, Hans; Skott-Myhre, Kathleen S. G.; Kouri, Scott; Smith, Jeff. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2016, Vol. 15 Issue 3, p51-70. 20p.	Essee KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
3 More than just a bracelet: the use of material symbolism to communicate love. Emond, Ruth. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2016, Vol. 15 Issue 3, p34-50. 17p. DOI: 10.14324/111.444.ijsp.2017.04.	Essee KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
4 Legislating for Love. Marshall, Kathleen A. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2020, Vol. 19 Issue 1, p1-17. 17p	Essee KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
5 From Attachment to Recognition for Children in Care. Smith, Mark; Cameron, Claire; Reimer, Daniela. <i>British Journal of Social Work</i> . Sep2017, Vol. 47 Issue 6, p1606-1623. 18p. DOI: 10.1093/bjsw/bcx09	Essee KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
6 Fostering Restoration. The impact of love and second families in residential care. Jones, Rachel L.; Obenque, Rose Ann. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2016, Vol. 15 Issue 3, p145-151. 7p. DOI: 10.14324/111.444.ijsp.2017.11	Essee KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
7 Children's quest for love and professional child protection work: the case of Norway. Academic Journal By: Neumann, Cecilie Basberg. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2016, Vol. 15 Issue 3, p104-123. 20p. DOI: 10.14324/111.444.ijsp.2017.08. , Database: SocINDEX with Full Text	Essee KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
Science Direct HAKU 5.12.2023 2015-2023 Tuloksia 206, joista valittu lukemisen jälkeen 7 kpl.	
4 Let's talk about love: Perceptions of children in residential care. Carole Côté, Marie-Ève Clément	Haastattelututkimus

Children and Youth Services Review Volume 140, September 2022, 106584	MUKAAN
5 Pockets of love. Unaccompanied children in institutional care in Finland. Iida Kauhanen, Mervi Kaukko, Maija Lanas Children and Youth Services Review Volume 141, October 2022, 106621	Fokusoitu etnografia MUKAAN
8 Foster care, recognition and transitions to adulthood for unaccompanied asylum seeking young people in England and Ireland. Ala Sirriyeh, Muireann Ní Raghallaigh Children and Youth Services Review Volume 92, September 2018, Pages 89-97	Sijaisperhehoitoa koskeva Ei vastaa tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
9 Youth's self-construction in the context of residential care: The looking-glass self within the youth-caregiver relationship. Carla Sofia Silva, Maria Manuela Calheiros Children and Youth Services Review, Volume 132, January 2022, 106328	Ohjatut kyselyt. Ei vastaa tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
10 Keyworking in residential child care: Lessons from research. Orla Cahill, Stephanie Holt, Gloria Kirwan Children and Youth Services Review, Volume 65, June 2016, Pages 216-223	Artikkeli yhdistää kahden irlantilaisen tutkimuksen tulokset. Ei vastaa tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
11 A scoping review of children's experiences of residential care settings in the global South. Steven Roche Children and Youth Services Review, Volume 105, October 2019, 104448	Ei vastaa tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
12 "I hope my voice is heard.": A mixed-methods study of youths' perceptions of residential care. Shamra Boel-Studt, Hui Huang, Christopher Collins Children and Youth Services Review, Volume 152, September 2023, 107034	Ei vastaa tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
Google scholar Haku 5.12.2023 2015-2023 Tuloksia 17500 kpl, jotka järjestetty osuvuuden perusteella. Näistä valittu otsikon ja abstraktin perusteella 29, joista 8 jo aiemmin löytynyttä artikkeleita.	
6 Predictors of the Quality of the Relationship with Caregivers in Residential Care. Mónica Costa , Beatriz Melim , Semira Tagliabue , Catarina Pinheiro Mota , Paula Mena Matos Children and Youth Services Review, Volume 108, January 2020, 104579	Kyselytutkimus MUKAAN
13 A Review Like No Other': Putting love at the heart of the care system. James P. Anglin Scottish Journal of Residential Child Care Volume 18.2	Haastattelututkimus KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
7 Disconnection and Dislocation: Relationships and Belonging in Unstable Foster and Institutional Care. Viktoria Skoog, Evelyn Khoo, Lennart Nygren. <i>The British Journal of Social Work</i> , Volume 45, Issue 6, September 2015, Pages 1888-1904, https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu033	Haastattelututkimus MUKAAN
14 We don't feel that love: Retrospective reflections on the experiences of removal, transitions and trauma. Scott, A., & Anglin, J. P. (2016). University of Victoria.	Maisteritutkielma KARSITAAN POIS AINEISTOSTA

8 The transition to adulthood from care as a struggle for recognition. Veronika Paulsen, Nigel Thomas. Child & Family Social Work. 2018, 23 (2), 163-170.	Keskustelut, fokusryhmähaastattelut ja yksilöhaastattelut MUKAAN
9 Is It Possible to Strengthen Bonds without Breaking Hearts? The Relational Paradox within Residential Care. Helena M. Carvalho, Catarina P. Mota, Beatriz Santos, Monica Costa & Paula Mena Matos (2023) Residential Treatment For Children & Youth, 40:1, 24-43	Haastattelut työntekijöille MUKAAN
15 Responding to misrecognition – A study with unaccompanied asylum-seeking minors. Riikka Korkiamäki, Robbie Gilligan. Children and Youth Services Review, Volume 119, December 2020	Ei vastaa tutkimuskysymykseen. KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
16 Teaching Children to Love and Be Loved: Foster Carers' Experiences of Bonding with Children in Care Kristy M. R- Langley. University College London 2019. D. Clin. Pys Thesis. Doctoral thesis (D.Clin.Psy), UCL (University College London)	Sijaisvanhempien ajatuksia KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
10 Messing with the emotions of the other exploring ambiguous youth-adult relations in a residential care institution. Hanne Warming Emotion, Space and Society, Volume 32, August 2019	Etnografinen kenttätutkimus MUKAAN
17 "My Worker Was There When it Really Mattered": Foster Care Youths' Perceptions and Experiences of Their Relationships with Child Welfare Workers. A Augsberger, E Swenson Families in Society, 96(4), 234-240.	Ei vastaa tutkimuskysymykseen. KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
18 Sticking with us through it all: The importance of trustworthy relationships for children and young people in residential care. Moore, T., McArthur, M., Death, J., Tilbury, C., & Roche, S. Children and Youth Services Review, Volume 84, January 2018, Pages 68-75.	Ei vastaa tutkimuskysymykseen. KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
11 Love: Recognising relationships in work with vulnerable youth. Thrana, H. M. International Journal of Social Pedagogy ,15 (3) pp. 71-89.	Havainnointi ja haastatteleminen. MUKAAN
19 Relations, relationships and relatedness: residential child care and the family metaphor. A Kendrick Child & Family Social Work,03 January 2013	Ei vastannut tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
20 Quality of Relationships Between Residential Staff and Youth: A Systematic Review. Pinheiro, M., Magalhães, E., Calheiros, M.M. et al. Child Adolesc Soc Work J (2022). 21 December 2022	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
12 "Sometimes I feel at home" adolescents' narratives of everyday life in residential care. MB Sommerfeldt Journal of Children's Services, 28 January 2022.	Haastattelu MUKAAN
21 The Authentic Warmth Dimension of Professional Childcare. R.J. (Seán) Cameron & Colin Maginn British Journal of Social Work, Vol. 38, Issue 6, pp. 1151-1172, 2008	Essee KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
22 In between formal and informal: Staff and youth relationships in care and after leaving care. Yafit Sulimani-Aidan Children and Youth Services Review, Volume 67, August 2016, Pages 43-49	Ei vastannut tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
23 We're Like One, Big, Dysfunctional Family': Struggling to Define the Role of Residential Child Care Workers Fowler, N.	Ei vastaa tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA

Institutionalised Children Explorations and Beyond, 3(1), 77-90.	
24 Facets of Care in Youth: Attachment, Relationships with Care Workers and the Residential Care Environment Francisca Morais, Catarina Pinheiro Mota, Paula Mena Matos, Beatriz Santos, Mónica Costa & Helena Carvalho Residential Treatment For Children & Youth, 24 Apr 2023	Ei vastaa tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
13 The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. Warming Hanne <i>Childhood</i> , 22(2), 248–262. https://doi.org/10.1177/0907568214522838 G	3-vuotinen kenttätutkimus MUKAAN
14 Empowering Residential Carers of Looked After Young People: The Impact of the Emotional Warmth Model of Professional Childcare Robert John (Sean) Cameron, and Ravi K. Das <i>British Journal of Social Work</i> (2019) 49, 1893–1912 doi: 10.1093/bjsw/bcy125 Advance Access Publication January 3, 2019	Ei vastaa tutkimuskysymykseen KARSITAAN POIS AINEISTOSTA
Aiemmista tietokannoista löytyneet eli duplikaatit:	
1 Let's talk about love: Perceptions of children in residential care. Carole Côté, Marie-Ève Clément <i>Children and Youth Services Review</i> Volume 140, September 2022, 106584	DUPLIKAATTI → KARSITAAN POIS
2 Do you love me? An empirical analysis of the feeling of love amongst children in out-of-home care. Lausten, Mette; Frederiksen, Signe. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2016, Vol. 15 Issue 3, p90-103. 14p	DUPLIKAATTI → KARSITAAN POIS
3 Honnet and positive identity formation in residential care. Marshall, Gerry; Winter, Karen; Turney, Danielle. <i>Child & Family Social Work</i> . Nov2020, Vol. 25 Issue 4, p733-741. 9p. 2 Charts.	DUPLIKAATTI → KARSITAAN POIS
4 The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. Warming Hanne. <i>Childhood</i> , 22(2), 248–262. https://doi.org/10.1177/0907568214522838 G	DUPLIKAATTI → KARSITAAN POIS
5 Pockets of love. Unaccompanied children in institutional care in Finland. Iida Kauhanen, Mervi Kaukko, Maija Lanas <i>Children and Youth Services Review</i> Volume 141, October 2022, 106621	DUPLIKAATTI → KARSITAAN POIS
6 More than just a bracelet: the use of material symbolism to communicate love. Emond, Ruth. <i>Scottish Journal of Residential Child Care</i> . 2016, Vol. 15 Issue 3, p34-50. 17p. DOI: 10.14324/111.444.ijsp.2017.04.	DUPLIKAATTI → KARSITAAN POIS
7 From Attachment to Recognition for Children in Care. Smith, Mark; Cameron, Claire; Reimer, Daniela. <i>British Journal of Social Work</i> . Sep2017, Vol. 47 Issue 6, p1606-1623. 18p. DOI: 10.1093/bjsw/bcx09	DUPLIKAATTI → KARSITAAN POIS
8 Keyworking in residential child care: Lessons from research. Orla Cahill, Stephanie Holt, Gloria Kirwan <i>Children and Youth Services Review</i> , Volume 65, June 2016, Pages 216-223	DUPLIKAATTI → KARSITAAN POIS

Liite 2. Aineiston muodostaminen kokonaisprosessi.

Liite 3. Aineiston sisältö: Rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmeneminen ammatillisen sijaishuollon kontekstissa

Tähän taulukkoon on avattu rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemisen tapoja artikkeleittain.

	Rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmeneminen sijaishuollossa
1 Love-led practice in children's residential care. Davies, Margaret Scottish Journal of Residential Child Care 2023, Vol. 22 Issue 1, p.134-146. 13p. 2023 Englanti	Työntekijät osoittivat rakkautta ottamalla käyttöön viisi rakkauden kieltä: sanat, kosketuksen, lahjat, ajan antamisen ja palvelukset. Tärkeää oli ymmärtää kunkin lapsen oma rakkauden kieli ja vastata tähän. Rakkaudellinen käytäntö sai lapset hakeutumaan aikuisten lähelle saadakseen rauhoittelua ja halauksia. Rakkaudellinen käytäntö sai lapset puhumaan työntekijöistä rakastavasti. Lapset sanoivat rakastavansa aikuisia. Lasten ja työntekijöiden välistä suhdetta ylläpidettiin sen jälkeen, kun lapset muuttivat pois sijaishuoltolaitoksesta. Pois muuttaneilla nuorilla oli mahdollisuus halutessaan vierailla ja yöpyä laitoksessa. Työntekijät ylittivät ammatilliset velvoitteensa ja osallistuivat laitoksen juhliin työaikansa ulkopuolella, kirjoittivat kirjeitä lapsille, halusivat lapsia, tunsivat iloa ja surua lapsiin liittyvissä asioissa sekä haastoivat ja neuvoivat lapsia ja aivan kuten vanhemmat.
2 Do you love me? An empirical analysis of the feeling of love amongst children in out-of-home care. Lausten, Mette & Frederiksen, Signe Scottish Journal of Residential Child Care. 2016, Vol. 15 Issue 3, p.90-103. 14p 2016 Tanska	
3 Is it love? A study of young people's personal impressions and experiences of relationships in residential care in a Norwegian treatment collective. Lone, Arvid & Paulsen, Erik Scottish Journal of Residential Child Care. 2018, Vol. 17 Issue 2, p.1-29. 29p. 2018 Norja	Rakkauden ilmenemiseen suhteissa löydettiin seuraavat ulottuvuudet: emotionaalinen sitoutuminen, nuoren asettaminen huomion keskipisteeseen ja turvallisuuden tunteen luominen nuorille sekä kahden väliset suhteet ympäristössä, jossa ei käytetty fyysisiä rajoituksia. Emotionaalinen sitoutuminen näkyi välittämisenä ja ajan antamisena nuorille, kun heillä oli elämässään hankala tilanne. Nuoret kokivat, että työntekijät työskentelivät paikassa koko sydämellään. Työntekijöiden sitoutumisesta kertoi se, että he asuivat kollektiivissa omien lastensa kanssa siitakin huolimatta, että nuorilla oli ongelmia elämässään. Nuoret kertoivat työntekijöiden välittämisen näkyvän yksinkertaisina arkipäiväisinä tekoina, kuten teekupin tarjoamisena nuorelle tai siinä, että nämä antoivat aikaansa nuoren kuuntelemiseen – silloinkin kun aikaa ei ilmiselvästi olisi ollut. Monet nuorista korostivat henkilöstön kykyä nähdä heidät, olla heidän tukena ja luottaa heihin. Nuoret kuvasivat tilanteita, joissa työntekijät olivat aidosti osoittaneet kiinnostusta ja välittämistä nuoria kohtaan: nousivat keskellä yötä lohduttamaan nuorta, halusivat todella tietää, miten nuorella meni, eivätkä tyytyneet "ihan hyvin" -vastaukseen. Nuoret kokivat turvaa luotetun työntekijän ollessa läsnä. Turvaa toi myös se, työntekijät olivat nuorten tukena riippumatta siitä, miten nuoret käyttäytyivät. Työntekijät eivät luovuttaneet nuorten kanssa tai hylänneet näitä, vaikka nuoret

	sortuivat käyttämään huumeita. Nuoret olivat kaikissa tilanteissa tervetulleita laitokseen. Sen lisäksi, että turvallisuuden tunteen luominen liittyi työntekijän tekemisiin ja sanomisiin, liittyi se työntekijän kykyyn osoittaa ja levittää turvallisuuden tunnetta omalla olemuksellaan. Tärkeäksi koettiin se, että työntekijät kohtelivat nuoria tasavertaisina ja yksilöinä, ei asiakkaina tai huumeiden käyttäjinä. Nuoriin luotettiin ja heille annettiin vastuuta. Vaikka nuoret kuvasivat rakkautta eri tavoin, oli selvää, että he kokivat sen juuri rakkaudeksi. Rakkaus näkyi silmäniskuna, ystävällisenä sanana ohi kuljettaessa, halauksena kotiin saapuessa, kainaloon ottamisena tai vain varmuutena siitä, että toinen välittää. Emotionaalinen sitoutuminen ja vastavuoroisuus olivat oleellisia rakkauden kokemisessa. Nuoria ahdisti ajatus, että suhde saattaisi perustua siihen, että työntekijät saivat siitä palkkaa. Samalla he kuitenkin päättelivät, että suhde oli aito, sillä henkilöstö vaikutti olevan aidon kiinnostunut heistä, heidän elämästään ja hyvinvoinnistaan. Tähän liittyi se, että henkilökunta oli nuorten silmissä aitoja kokonaisia ihmisiä. Vallan jakautumisen kannalta oli tärkeää, ettei nuoria kohtaan käytetty rajoitustoimenpiteitä. Fyysiset rajoitteet olisivat tuhonneet myönteisen ja tasavertaisen suhteen. Jo se, että nuoret olisivat nähneet fyysisiä rajoitteita käytettävän toiseen nuoreen, olisi luonut mahdollisuuden sille, että fyysisistä rajoitetta olisi voitu käyttää häneenkin. Useissa tarinoissa nuoret kertoivat tietystä työntekijästä, josta tuli heille erityisen tärkeä ja jonka kanssa he kohtasivat syvällä ja merkityksellisellä tasolla. Kaikki nuoret kertoivat, että olivat kokeneet sijaishuollossa rakkautta.
4 Let's talk about love: Perceptions of children in residential care. Carole Côté, Marie-Ève Clément Children and Youth Services Review Volume 140, September 2022, 106584 2022 Kanada	Työntekijöihin liittyvä affektiivinen ankkuroituminen liittyi merkittäviin, pysyviin ihmissuhteisiin, joissa lapset kokivat olevansa rakastettuja. Lapset kuvasivat saavansa suhteissa lohdutusta ja kiintymyksenosoituksia. Näissä suhteissa lapsia kuunneltiin ja heille juteltiin. Työntekijät näkivät vaivaa, jotta voivat olla lasten kanssa. Työntekijät myös kertoivat lapsille mahdolliset ikävät uutiset ja hoitivat lasten asioita. Lapset kuvasivat, että merkitykselliset työntekijät näkivät heissä edistymisen. Lapset kokivat olonsa hyväksi puhuessaan rakkaudesta läheisten työntekijöiden kanssa. Työntekijät olivat aloitteellisia rakastamisen sanoittamisessa. Työntekijöiden käytöksestä kysyttäessä lapset kertoivat, että työntekijät saivat heidät tuntemaan olonsa hyväksi ja rakastetuksi ja kuvastivat näiden antavan heille huomiota, kehuja, kuuntelevan heitä sekä kunnioittavan ja arvostavan heitä. Lapset kertoivat saavansa läheisiltä työntekijöiltä halauksia. Erikoiseksi halaamisen teki kuitenkin se, että vanhempien lasten kohdalla siihen piti kysyä lupa. Tämä ei edistänyt suhteen rakkautta. Lapset kuvasivat suhdettaan merkittäviin työntekijöihin erityiseksi ja vertasivat näitä perheenjäseniinsä. Lapset kokivat olevansa heidän sydämessään.
5 Pockets of love. Unaccompanied children in institutional care in Finland. Kauhanen Iida, Mervi Kaukko Mervi, Lanas Maija Children and Youth Services Review Volume 141, October 2022, 106621 2022 Suomi	Haastavissakin olosuhteissa työntekijät pystyivät luomaan nuorten kanssa "rakkauden taskuja" eli yksittäisiä rakkautta hetkiä. Taskuja syntyi, kun työntekijät kysyivät nuorten tunteista ja tarpeista, olivat valmiita kuuntelemaan heidän huoliaan ja olivat nuorten saatavilla. Työntekijät jakoivat omaa elämäänsä nuorille olemalla avoimia, todellisia ja haavoittuvaisia. Eräs nuorista koki, että nämä kohtaamiset työntekijän kanssa olivat muuttaneet häntä ihmisenä. Suhteet olivat aitoja ja muodostuivat yhteisten rakkaudentekojen, kunnioituksen, tiedon ja huolenpidon myötä eivätkä olleet yksipuolisia työntekijöiden "lahjoja" nuorille.
6 Predictors of the Quality of the Relationship with Caregivers in Residential Care. Costa Monica, Melim Beatriz, Tagliabue Semira,	

Pinheiro Mota Catarina, Mena Matos Paula Children and Youth Services Review, Volume 108, January 2020, 104579 2020 Portugali	
7 Disconnection and Dislocation: Relationships and Belonging in Unstable Foster and Institutional Care. Skoog Viktoria, Khoo Evelyn, Nygren Lennart The British Journal of Social Work, Volume 45, Issue 6, September 2015, Pages 1888-1904 2015 Ruotsi	Lapset toivoivat, että työntekijät kuuntelisivat, ymmärtäisivät ja osoittaisivat heitä kohtaan aitoa kiinnostusta. Osoituksena aidosta välittämisestä lapset kuvailivat tilanteita, joissa työntekijät ylittivät tavanomaiset tehtävänsä.
8 The transition to adulthood from care as a struggle for recognition. Paulsen Veronika, Thomas Nigel Child & Family Social Work. 2018, 23 (2), 163-170 2018 Norja	Emotionaalista tunnustamista osoitti se, että työntekijä oli nuoren tavoitettavissa, kunnioitti ja oli kiinnostunut nuoresta ja otti tämän sanoman vakavasti. Tärkeää oli se, etteivät työntekijät olleet muodollisia. Tähän liittyi esimerkiksi se, että työntekijät kertoivat itsestään, elämästään, omista kiinnostuksen kohteistaan ja perheestään nuorille. Molempien osapuolten oli toisin sanoen annettava ja saatava suhteessa, jotta se perustui keskinäiseen tunnustamiseen. Nuoret kutsuivat läheisiä työntekijöitä mielellään muulla kuin työntekijyyttä korostavilla nimillä. Tärkeää oli se, että nuorilla oli mahdollisuus pitää yhteyttä työntekijöihin sijaishuollosta poismuuttamisensa jälkeen. Nuoret kuvasivat, että välittävässä suhteessa heitä kunnioitettiin, heihin haluttiin tutustua ja heidät otettiin tosissaan. Heille osoitettiin välittämistä muodollisen lähestymisen sijaan. Oleellista oli se, että työntekijä suhteessa yksilönä, ei ammattilaisena.
9 Is It Possible to Strengthen Bonds without Breaking Hearts? The Relational Paradox within Residential Care. Carvalho Helena, Mota Catarina, Santos Beatriz, Costa Monica & Mena Matos Paula Residential Treatment For Children & Youth, 40:1, 24- 43 2023 Portugali	
10 Messing with the emotions of the other exploring ambiguous youth- adult relations in a residential care institution. Warming Hanne Emotion, Space and Society, Volume 32, August 2019 2019 Tanska	Tutkimuksessa määriteltiin sopimattomia käytäntöjä, joilla haastettiin tunnustuksettomia, institutionaalisia toimia. Näitä olivat esimerkiksi nuoren suosikkityöntekijän toiminta, jossa hän pyysi nuorta tulemaan mukaansa toiselle osastolle, jonne hänet oli lähetetty työskentelemään. Tätä ennen toinen työntekijä kannusti nuorta soittamaan suosikkityöntekijälleen, vaikka ei ollutkaan nuoresta sillä hetkellä vastuussa. Työntekijä myös lupasi tulla vierailemaan nuoren luona, kun oli jo päässyt vapaalle. Sopimattomaksi käytännöksi määriteltiin se, kun yksi työntekijöistä kertoi nuorelle toiminnan syyksi johdon päätöksen ja toivoi, että nuori kestäisi sen. Siten hän osoitti ymmärtävänsä, ettei toiminta ole tarpeeksi hyvää nuoren näkökulmasta. Samalla hän paljasti olemassa olevan valtasuhteen. Hän pidättäytyi leimaamasta nuoren tunnustuskamppailua patologiseksi ja ennemminkin hyväksyi nuoren näkökulman.

	Kun valtasuhteet upottiin normien mukaiseen toimintaan, oli nuoren kritiikkiä vaikea havaita heidän suorista teoistaan, mutta se saattoi paljastua nuorten intuitiivisesta toiminnasta. Esittäessään sopeutuvan asukkaan roolia, nuori kunnioitti henkilökunnan päätöksiä ja siten vakiintuneita valtasuhteita nuorten ja aikuisten välillä. Hän myös hallitsi tunteitaan tavalla, joka ei aiheuttanut paineita henkilökunnan jäsenille tai muille asukkaille, ja ilmaisi luottamusta henkilökunnan pätevyyteen ja hyvään tahtoon, osoittaen itsenäisyyttä ja kehitysvalmiutta. Samalla hän kuitenkin kertoi, ettei koe pystyvänsä annettuihin vaatimuksiin vaan oli pikemminkin epätoivoinen ja surullinen. Nuori ei kuitenkaan nähnyt muuta mahdollisuutta kuin joustaa odotusten mukaan, koska pelkää olevansa "liikaa" työntekijöille. Juuri nämä tunteet olivat osoitus siitä, että nuori on tietoinen kohtaamastaan syrjinnästä ja epäoikeudenmukaisesta toiminnasta. Niukat resurssit ja aikuisten ammatillinen valta estivät häneltä mahdollisuuden saada emotionaalista tunnustusta. Edellisessä tapahtumaketjussa nuori siirtyi oppositiokäyttäytymiseen, joka alkoi, kun hän ei pyytänyt aktiivisesti apua pahaan oloonsa. Kun nuori hylkäsi työntekijän avun, noudatti hän institutionaalisia normeja, sillä tilannetta edelsi työntekijän epäammattimainen toiminta, jossa tämä antoi tunteiden vaikuttaa toimintaansa.
11 Love: Recognising relationships in work with vulnerable youth. Thrana, H. M. International Journal of Social Pedagogy ,15 (3) p. 71-89. 2016 Norja	Rakkautta oli työntekijän sinnikkyys, jota tarvittiin erityisesti suhteen alussa, kun nuoret testasivat suhdetta esim. kieltäytyen yhteistyöstä ja selvittäessään, voiko työntekijään luottaa. Sinnikkyyttä oli esim. se, että työntekijä tuli joka aamu hakemaan nuorta kouluun, vaikka tämä vastusteli. Sinnikäs ja periksiantamaton kamppailu sekä ajankäyttö nuoren kanssa oli nuorten mielestä todiste siitä, että he todella ovat rakkauden arvoisia. Rakkautta oli nuorten mielestä se, että työntekijät näyttivät heille tunteitaan, vaikka olivat päättäväisiä haastavissa tilanteissa. Nuoret alkoivat luottamaan aikuisiin vasta kun useita tällaisia hankalia tilanteita oli käyty läpi. Rakkautta oli se, että nuori nähti yksilönä, jolla on omat ainutlaatuiset tarpeet. Rakkaus oli "jotain ekstrapaa" perustoiminnan lisäksi ja toteutui muun muassa hymyn, halausten ja pajailujen myötä. Fyysistä kontaktia tapahtui myös yhteisten pelien, urheilun ja hauskan toiminnan yhteydessä. Rakkaus ja myötätunto olivat erityisen tärkeitä, jos nuoret kokivat epäonnistuneensa tai eivätkä saavuttaneet annettua tavoitetta. Tämä kuvasi anteeksiannon tärkeyttä sekä nuorten hyväksymistä sellaisina kuin he ovat, riippumatta heidän käytöksestään. Thrana esitteli nuoren kehittymisen rakkaudellisen toiminnan myötä. Hän jakoi prosessin viiteen vaiheeseen. Vaiheet ovat seuraavat: 1 Vastustus ja ulkopuolisuus. Nuori kokee vihan ja ulkopuolisuuden tunnetta ja ajattelee, ettei ole rakastettu. 2 Työntekijän interventio. Sisältää edelleen nuoren puolelta vastustusta, epäluottamusta, vaikeuden tunnetta ja yksinäisyyttä. 3 Työntekijän sinnikäs toiminta jatkuu. Nuori kokee epäilyä, turvattomuutta ja epäonnistumisia, mutta myös nähdynsä ja ymmärretyksi tulemisesta sekä iloa. 4 Uuden identiteetin vaihe. Sisälsi ajatuksen itsensä löytämisestä, esim. "olen ok, olen rakastettu, minulla on mahdollisuuksia ja voin tehdä valintoja". 5 Nuoren tunne yhteiskuntaan kuulumisesta. Sisälsi ajatuksia "olen se, joka saa"- ja "muut pitävät minusta".
12 "Sometimes I feel at home" adolescents' narratives of everyday life in residential care. Sommerfeldt MB Journal of Children's Services, 28 January 2022 2022 Norja	Työntekijöiden välittäminen näkyi nuorille siinä, kertoivatko he nuorille yksityisestä elämästään. Eräs nuori kuvasi, kuinka työntekijöiden yksityiselämän salaaminen loi suhteeseen etäisyyttä ja kuvasti vastavuoroisuuden puutetta. Se, että työntekijät avasivat elämäänsä nuorille, sai heille aikaan tunteen tasavertaisuudesta. Välittäminen näkyi työntekijöiden positiivisena suhtautumisena nuoriin, silloinkin kun nuoret olivat vihaisia. Välittämistä ilmensi se, että työntekijät osoittivat olevansa huolissaan nuorista, valitsivat viettää aikaa nuorten kanssa, pitivät huolta paikan viihtyvyydestä, olivat sijaishuoltopaikassa kuin kotonaan, auttoivat nuoria opiskeluissa ja jäivät juttelemaan nuorten kanssa työpäivän jälkeen. Oleellista oli se, näkivätkö nuoret työntekijät ensisijaisesti työntekijöinä vai ihmisinä, jotka välittivät heistä.

	Päinvastainen toiminta oli se, että työntekijät jäivät toimistoonsa istumaan. Se, että työntekijät viettivät aikaa nuorten kanssa, oli nuorelle osoitus, että työntekijät viihtyvät heidän kanssaan. Eräs nuorista kuvasi välittämiseksi sitä, että yksi työntekijöistä siivosi laitoksessa, vaikka se ei kuulunut hänen tehtäviinsä. Hän siis teki enemmän kuin mitä häneltä odotettiin, jotta nuoret viihtyisivät paremmin. Eräs nuorista kuvasi, että hän kertoo itsestään vain niille työntekijöille, jotka koki läheisiksi. Muiden kanssa hän puhui vain "niitä näitä". Nuori pyrki tällä tavoin hallitsemaan läheisyyttä ja etäisyyttä riippuen siitä, kenen kanssa ovat tekemisissä. Nuoresta tuntui alentavalta, jos sellainen työntekijä, jota hän ei tuntenut läheiseksi tuli hänen huoneeseensa. Jos läheinen työntekijä ei ollut töissä, nuori mieluummin odotti, että tämä tuli vuoroon kuin puhui itselleen tärkeistä asioista vieraammalle työntekijälle.
13 The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. Warming Hanne Childhood, 22(2), 248–262. 2015 Tanska	Emotionaalista tunnustusta oli työntekijän osoittama empatia ja emotionaalinen kanssakäyminen nuoren kanssa. Rakkaudellisuuteen liittyi usein ammatillisuuden ylittävä yhdessä tekeminen ja oleminen lapsen kanssa. Nuori kuvasi tärkeäksi sitä, että merkityksellinen työntekijä piti hänestä enemmän kuin muista lapsista ja nuorista. Nuori koki olevansa erityinen työntekijälle. Erityisyys toteutui mm. siten, että työntekijä oli pyytänyt nuorta juhlimaan joulua omaan kotiinsa. Tällainen käytös toimi todisteena sille, että kyseessä oli aito ihmissuhde. Tärkeää oli, että nuorella oli mahdollisuus osoittaa välittämistä työntekijää kohtaan. Tutkimuksessa todettiin, että nuorilla olisi hyvä olla joku hänelle tärkeä työntekijä, jonka puoleen nuori voi kääntyä kiintymyksen osoituksissa ja halutessaan lohdutusta. Suhteen tulisi perustua työntekijän oma-aloitteiseen haluun olla tekemisissä nuoren kanssa. Tutkimus osoitti, että yksikin työntekijä, joka haastoi yleistä tapaa toimia ja todella nähdä nuori, pystyi muuttamaan kokemusta lapsen kannalta.

Liite 4. Aineiston sisältö: Rakkauden tai rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen vaikuttavia tekijöitä ammatillisen sijaishuollon kontekstissa

Tähän taulukkoon on avattu rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen vaikuttavia tekijöitä artikkeleittain.

	Rakkauden ja rakkaudellisen tunnustuksen ilmenemiseen vaikuttavia tekijöitä ammatillisessa sijaishuollossa
1 Love-led practice in children's residential care. Davies, Margaret Scottish Journal of Residential Child Care. 2023, Vol. 22 Issue 1, p134-146. 13p. 2023 Englanti	Työntekijöiden ymmärrys rakkauden ja kiintymyksen merkityksestä lapselle ja nuorelle vapauttaa heidät tuomaan esiin emotionaalista itseään. Rakkauden demystifiointi edistää rakkauden ilmenemistä laitoksessa. Lapset hyötyivät, kun työntekijöitä rohkaistiin sanallisiin ja fyysisiin kiintymyksen osoituksiin sekä ammatillisen etäisyyden ylittämiseen suhteessa lapsiin. Lapsille ja työntekijöille annettiin mahdollisuus löytää omat lähisuhteensa (avaintyötekijänsä) luonnollisesti. Lasten kiintymystä ensisijaisiin hoitajiin tuettiin. Institutionalisoitunutta kielenkäyttöä muutettiin siten, että lapset saivat nimetä välttämättömät heitä koskevat palaverit ”<i>elämäkatsauksiksi</i>” ja koulutuksen suunnittelukokoukset ”<i>pepsi-kokouksiksi</i>”(, koska näissä tarjottiin osallistujille Pepsiä). Rakkaus-sanana korvaaminen kiintymys-sanalla voi estää rakkauden näkemisen perustavanlaatuisena inhimillisenä tarpeena ja tehdä rakkaudesta näkymätöntä ja kadottaa sen muutosvoiman. Rakkauslähtöistä toimintatapaa ei voi ottaa käyttöön ennen kuin laitoksen on muut perusasiat kunnossa.
2 Do you love me? An empirical analysis of the feeling of love amongst children in out-of-home care. Lausten, Mette & Frederiksen, Signe Scottish Journal of Residential Child Care. 2016, Vol. 15 Issue 3, p.90-103. 14p 2016 Tanska	Tutkimuksessa tutkittiin odds-ratio-luvulla, miten todennäköisesti tunne siitä, että lapsi kokee tulevansa rakastetuksi ja toinen tutkittu tekijä esiintyivät yhdessä sijaishuoltolaitoksen kontekstissa. Lapsen hyvä mielenterveys nosti todennäköisyyttä sille, että hän koki tulevansa rakastetuksi 2,5 -kertaiseksi (odds-ratio). Lapsen kokemus siitä, että hän tuli rakastetuksi omien vanhempiensa osalta, nosti todennäköisyyden sille, että hän koki tulevansa rakastetuksi sijaishuoltolaitoksessa 2,4 -kertaiseksi (odds-ratio). Lapsen kokemus siitä, että hän sai sijaishuoltolaitoksessa sosiaalista tukea, nosti todennäköisyyden sille, että hän koki tulevansa rakastetuksi 7,8-kertaiseksi (odds-ratio). Sosiaalinen tuki tarkoitti tässä emotionaalista ja välittävää tunnustusta, luottamuksellisuutta, ohjausta ja ennakoitavuutta. Lapsen kokemus turvallisuuden tunteesta sijaishuoltolaitoksessa nosti todennäköisyyden sille, että hän koki tulevansa rakastetuksi laitoksessa 2,9-kertaiseksi. Kokemus turvallisuuden tunteesta oli yhteydessä sijaishuoltolaitoksessa luotuihin rutiineihin ja rytmeihin sekä siihen, oliko henkilökunta lasten tavoitettavissa vuorokauden ympäri. Sosiopedagogisissa yksiköissä se, että lapsi oli asunut samassa sijaishuoltolaitoksessa yli 5 vuotta, nosti todennäköisyyden sille, että lapsi koki tulevansa laitoksessa rakastetuksi 6-kertaiseksi (odds-ratio). Tutkijat pohtivat, että alhaisempi rakastetuksi tuleminen liittyi objektiiviseen institutionaaliseen työskentelyotteeseen.
3 Is it love? A study of young people's personal impressions and experiences of relationships in residential care in a Norwegian treatment collective.	

Lone, Arvid & Paulsen, Erik Scottish Journal of Residential Child Care. 2018, Vol. 17 Issue 2, p.1-29. 29p. 2018 Norja	
4 Let's talk about love: Perceptions of children in residential care. Carole Côté, Marie-Ève Clément Children and Youth Services Review Volume 140, September 2022, 106584 2022 Kanada	Lasten aiemmat traumaattiset kokemukset saattoivat estää heitä muodostamasta luottamuksellista suhdetta aikuisiin. Osa lapsista kertoi, ettei edes halua kiinnittyä sijaishuoltoapaikan ihmisiin aiempien hylkäämiskokemustensa vuoksi. Lapset pitivät potentiaalista rakkautta heidän ja työntekijöiden välillä valheena. Yksi kuvasi rakkautta myrkkynuolena, joka saa ihmisen kärsimään. Osa työntekijöistä määritteli suhteen lapseen ammatillisesta näkökulmasta ja kieltäytyi esim. halaamasta lasta. Lapsen pitkä sijoitus tietyssä paikassa ei riittänyt muodostamaan toivottuja merkittäviä ihmissuhteita. Oleellisempaa oli työntekijöiden pysyvyys, mikä sai lapset ajattelemaan, että ovat työntekijän "sydämessä". Sijoitettujen lasten kanssa tulisi pystyä puhumaan rakkaudesta, sen tärkeydestä ja sanoa ääneen, ettei työntekijöiden rakastaminen estä heitä rakastamasta vanhempiaan. Rakkauden tulisi näkyä sijaishuoltopaikoissa päivittäin. Työntekijöitä tulisi kouluttaa ymmärtämään rakkauden tärkeys, sen herättämät tunteet sekä rakkauden osoittamisen tapoja. Joskus lapset eivät halunneet uskoutua työntekijöille, koska työntekijät tekivät näistä tilanteista kirjaukset järjestelmään.
5 Pockets of love. Unaccompanied children in institutional care in Finland. Kauhanen Iida, Mervi Kaukko Mervi, Lanas Maija Children and Youth Services Review Volume 141, October 2022, 106621 2022 Suomi	Rakkauden ilmenemistä haastoi se, että laitos oli samanaikaisesti nuorten koti ja henkilökunnan työpaikka. Työpaikkaa koskevat tietyt säännöt ja normit, jotka eivät sovi koteihin. Tämä toi ristiriitaa perheenomaisen tilan rakentamiseen. Henkilöstö puhui tasapainottelusta henkilökohtaisen elämän ja ammatin sekä kodin ja työpaikan välillä. Se, että työntekijät eivät olleet tavoitettavissa työaikansa ulkopuolella toi haasteita perhemäisten siteiden luomiselle. Osa työntekijöistä kuitenkin puhui lapsista ja muista työntekijöistä perheenä. Tämä sai osan nuorista ajattelemaan, että heidän odotetaan etäännyttävän suhdettaan syntymäperheeseensä. Vakaiden ja rakastavien ihmissuhteiden muodostumiseen vaikuttivat henkilöstön työaikataulut, vaihtuvuus ja organisaatiomuutokset. Nuoria ei stressannut pelkästään vanhojen työntekijöiden lähteminen, vaan myös se, että uusien kanssa oli käytävä neuvottelut suhteen rakentamiseksi. Tilanne oli sama, kun nuoret joutuivat itse muuttamaan. Katkenneiden suhteiden korvaaminen koettiin vaikeaksi. Ammattilaisilta ei vaadittu rakkautta, toisin kuin ammatillista etäisyyttä, puolueettomuutta, johdonmukaisuutta ja luotettavuutta. Jos sijaishuoltolaitos ei edustanut henkilökunnalle perhettä, ei se todennäköisesti ollut sitä lapsillekaan. Institutionaaliset valtasuhteet haastavat laitoksen ymmärtämisen perheenä. Laitoskäytännöt vaikeuttivat rakastavien suhteiden ylläpitämistä ja luomista.
6 Predictors of the Quality of the Relationship with Caregivers in Residential Care. Costa Monica, Melim Beatriz, Tagliabue Semira, Pinheiro Mota Catarina & Mena Matos Paula	Suhteen emotionaalista läheisyyttä (tuki, läheisyys, hoiva, ihailu) ennustivat lapsen sukupuoli, tunteidensäätelystrategiat ja välttelevä kiintymyssuhdetyyli. Tytöt kokivat vahvempaa emotionaalista läheisyyttä ja sitoutumista työntekijöihin, kun taas pojilla ilmeni enemmän jännitteitä kuten konflikteja ja kritiikkiä työntekijöiden kanssa. Suhteen jännitteet liitettiin lapsen tai nuoren välttelevään kiintymyssuhdetyyliin. Suhteen emotionaalista läheisyyttä voitiin ennustaa lapsen tai nuoren hyvällä tunnesäätelyllä, erityisesti tunnetietoisuudella sekä rajallisilla tunnesäätelystrategioilla. Edellisen havainnon voi tulkita esimerkiksi siten, että työntekijät saattoivat olla

Children and Youth Services Review, Volume 108, January 2020 2020 Portugali	erityisen herkkiä niille nuorille, joilla ei ollut erityisen hyviä tunnesäätelystrategioita. Tämä loi nuorille edellytykset pyytää apua.
7 Disconnection and Dislocation: Relationships and Belonging in Unstable Foster and Institutional Care. Skoog Viktoria, Khoo Evelyn, Nygren Lennart The British Journal of Social Work, Volume 45, Issue 6, September 2015, Pages 1888-1904 2015 Ruotsi	Jatkuvat muutokset sijaishuoltopaikoissa sai lapset kehittämään itseään suojaavia strategioita, mikä vaikeutti lähentymistä ihmissuhteissa. Lapset kokivat ongelmalliseksi sen, ettei sijaishuoltoa lopetettu suunnitelmallisesti, eikä heidän kanssaan puhuttu avoimesti siitä, miten suhdetta voisi jatkaa sijaishuollon päättymisen jälkeen. Tutkimuksen mukaan lapsille tulisi antaa enemmän tietoa sijoituksen, sijoitusten vaihdosten ja sijoituksen päättymisen syistä. Heille tulisi järjestää mahdollisuus ylläpitää suhteita laitokseen poismuuton jälkeen.
8 The transition to adulthood from care as a struggle for recognition. Paulsen Veronika, Thomas Nigel Child & Family Social Work. 2018, 23 (2), 163-170 2018 Norja	
9 Is It Possible to Strengthen Bonds without Breaking Hearts? The Relational Paradox within Residential Care. Carvalho Helena, Mota Catarina, Santos Beatriz, Costa Monica & Mena Matos Paula Residential Treatment For Children & Youth, 40:1, 24-43 2023 Portugali	Työntekijät kokivat ristiriitaa ammatillisten vaatimusten ja aidon lapsiin kohdistuvan kiintymyksen tunteiden osalta. Tämä oli nimetty tutkimuksessa "<i>Valitettavasti olemme vain ihmisiä</i>" -teemaksi. Työntekijät kokivat, että merkittävien siteiden rakentaminen aiheutti heille haasteita, mikä taas vaikutti heidän kykyynsä vastata lasten ja nuorten kiintymyssuhdetarpeisiin. Lasten kiintymyssuhdetyylit haastoivat työntekijöitä. Työntekijätkin saattoivat projisoida omia traumojaan suhteeseen. Työntekijöiden mukaan joidenkin lasten tilanteeseen on helpompi samaistua kuin toisten. Työntekijöiden oma vanhemmuus tai muu yksityiselämä saattoi vaikuttaa heidän ja sijaishuollossa asuvien lasten suhteeseen. Toisaalta suhde sijaishuollossa asuviin lapsiin saattoi vaikuttaa työntekijöiden yksityiselämään. Työntekijöillä oli esimerkiksi ikävä sijaishuollon lapsia tai nuoria omalla vapaa-ajallaan. Jotkut työntekijöistä kokivat esittävänsä töissä roolia. Työntekijöillä ilmeni voimattomuuden tunnetta, koska he eivät voineet vaikuttaa lasten elämään toivomallaan tavalla. Työntekijät korostivat esimiehen ja työyhteisön tuen merkitystä suhteisiin liittyvien kysymysten huomioimisessa. Työntekijät toivat esiin sijaishuollon paradoksin, joka syntyi, kun aidot tunteet olivat ristiriidassa heiltä odotettuun ammatillisen käyttäytymisen kanssa. Tämä aiheutti sen, ettei työntekijöissä syntyviä tunneprosesseja tai lasten tunnetarpeita tai -haasteita tunnustettu. Joskus työntekijä tunsikin kipua, kun auttoi nuorta tämän kivuisaan. Tunteista ei tutkimuksen mukaan tulisi syyllistää työntekijöitä. Tunteita ei voi sammuttaa niin päättämällä. Enemmänkin tarvitaan parempaa itsetietoisuutta ja -ymmärrystä. Tutkimuksessa todettiin, ettei suhteita, joissa lapset kokevat olevansa rakastettuja ja turvassa, saada muodostetuksi ilman yhteyttä, sitoutumista ja aitoa välittämistä.
10 Messing with the emotions of the other exploring ambiguous youth-adult relations in a residential care institution.	Tutkimuksessa kävi ilmi, kuinka valtasuhteita vastustettiin työntekijälähtöisesti mm. siten, että työntekijät joustivat toimintatavoissa huomioidakseen nuoren tarpeet. Valtasuhteet vaikuttivat emotionaalisen tunnustamisen toteutumiseen. Emotionaaliseen tunnustamiseen vaikuttivat lasten ja nuorten arvottaminen iän perusteella, työntekijöiden ja asukkaiden välinen valtasuhde, nuoren tai tämän käytöksen määrittäminen epänormaaliksi, nuoreen kohdistuvat ylikorostetut

Warming Hanne Emotion, Space and Society, Volume 32, August 2019 2019 Tanska	itsenäisyysodotukset sekä odotukset nuorten normien mukaisesta tunteiden hallinnasta. Paljastamalla suositut käytännöt, oppositiokäytännöt ja sopimattomat käytännöt Warming osoitti uusiliberaalin politiikan olemassaolon sekä iän, normaaliuden käsitteen ja ymmärryksen ammatillisuudesta vaikuttavan emotionaalisen tunnustamisen edellytyksiin.
11 Love: Recognising relationships in work with vulnerable youth. Thrana, H. M. International Journal of Social Pedagogy ,15 (3) pp. 71-89. 2016 Norja	Tutkimus osoitti rakkauden paradoksin: sijaishuollossa on otettu hoidettavaksi melkein kaikki muut vanhemmille kuuluvat tehtävät, mutta ei lasten rakastamista. Tällä on merkitystä, sillä sijaishuollon voi ajatella tulevan lasten ja vanhempien suhteen väliin ja itsessään vaikuttavan siihen monin tavoin.
12 "Sometimes I feel at home" adolescents' narratives of everyday life in residential care. Sommerfeldt MB Journal of Children's Services, 28 January 2022 2022 Norja	
13 The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. Warming Hanne Childhood, 22(2), 248–262. 2015 Tanska	Työntekijöiden tulkinnat vaikuttivat siihen, tunsivatko he empatiaa lapsia kohtaan ja mikä heidän motivaationsa oli olla lasten kanssa emotionaalisesti tekemisissä. Problematisoiva diskurssi lapsista vaikutti mahdollisuuteen osoittaa rakkautta. Työntekijän ponnistelut emotionaalisen tunnustamisen huomioimiseksi nuoren kanssa rajautuivat sen mukaan, minkä he ajattelivat olevan hyväksytyä ammatillisessa kontekstissa. Esteenä tunnustukselle oli rakkauden romantisoiminen ja mystifioiminen, sekä se, että rakkaus yhdistettiin vain yksityisiin ihmissuhteisiin. Esteenä oli myös ajatus, ettei rakkauden tunteeseen voi tietoisesti vaikuttaa. Haasteena rakkauden ilmenemiselle oli niin ikään se, miten työnantaja mittasi työn onnistumista. Tavoitteena ei ollut lapsen tunne rakastettuna olemisesta vaan esim. se, miten saada lapset käyttäytymään normien mukaisesti. Johtaminen ja tapa toimia vaikuttivat siihen, miten lapset kohdattiin ja miten heistä puhuttiin. Nämä asettivat sijaishuollossa olevat lapset toiminnan kohteiksi, joiden suhteen epäonnistutaan, mikäli he eivät esim. täytä normien mukaista kehityspolkua.